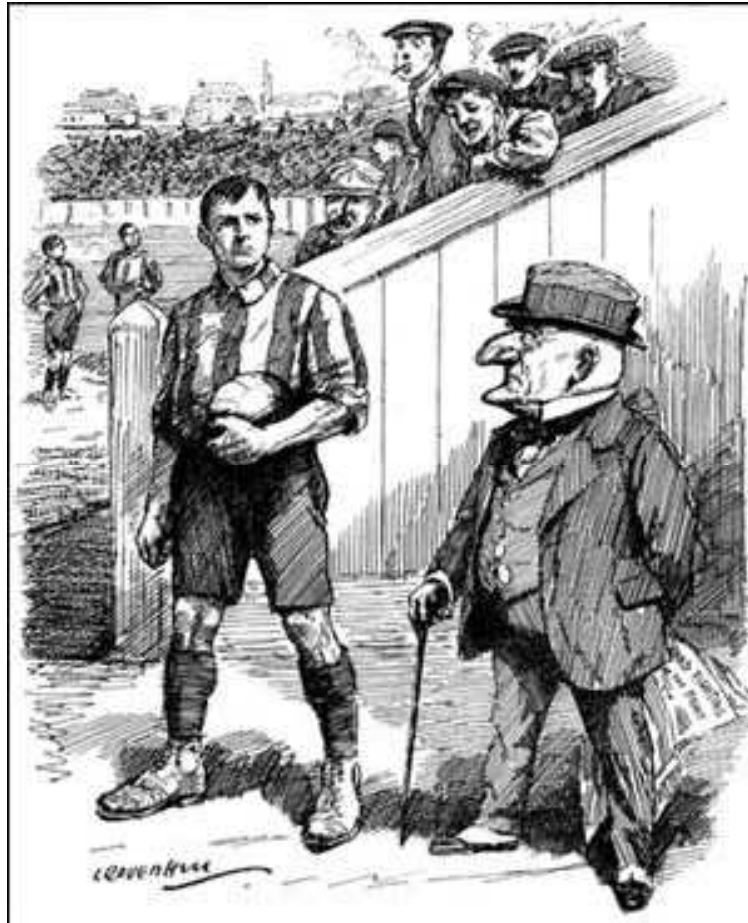

Forening eller forretning?

Balansegangen mellom økt kommodifisering og lokal tilknytning i norsk toppfotball

Mastergradsoppgave i samfunnsgeografi

David Bakke Haugen

Institutt for Geografi

Universitetet i Bergen

Vår 2007

Forord

Først og fremst er jeg takknemlig for at jeg ble gitt muligheten til å produsere min egen tekst. Arbeidet med masteroppgaven har fremfor alt vært en prosess, og en fin sådan. Sluttresultatet har blitt ganske annerledes det jeg forestilte meg, når jeg i august 2005 ble bedt om å presentere min idé for oppgaven, på innføringskurset vi hadde på instituttet.

Da jeg søkte masterstudiet hadde jeg på forhånd bestemt meg for at jeg skulle skrive om noe jeg virkelig interesserte meg for. Jeg henvendte meg til Arnt Fløysand med mine ideer, og han ble min veileder. Arnt har hele tiden hatt troen på at mine ideer kunne resultere i en interessant tekst. Det viste seg, til min store overraskelse, at det allerede var et prosjekt i regi av Samfunns- og næringslivsforskning (SNF), som omhandlet det jeg ønsket å skrive om, fotball og stedsidentitet. Jeg tror at min oppgave, slik den har blitt, kan være et fint tilskudd til dette prosjektet.

Det er mange som skal ha en takk. Jeg har hatt stort faglig utbytte av veiledningen til Arnt Fløysand og biveileder Stig-Erik Jakobsen. Takk til Sogndal IL for å ha åpnet dørene for meg. Takk til mine medstudenter på instituttet. Det sosiale miljøet på instituttet er veldig godt og man kan diskutere både fag og fotball med de fleste. Takk til mine venner Kent, Stefan, Kikkan, Even og Magnus som har sørget for at jeg har hatt et sosialt liv også utenfor instituttets vegger. Sist men ikke minst, en stor takk til Astrid. Du er den beste!

David Bakke Haugen

Bergen

14.05.2007

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1	Innledning	s.1
1	Presentasjon av tema	s.1
1.1	Presentasjon av prosjekt	s.4
1.2	Presentasjon av problemstillinger	s.5
1.3	Studiens oppbygning	s.6
Kapittel 2	Teoretisk tilnærming	s.8
2	Innledning	s.8
2.1	Vitenskapsteoretisk ståsted	s.8
2.2	Globalisering	s.10
2.2.1	Globalisering ovenfra og nedenfra	s.10
2.2.2	Globalisering som homogenisering	s.12
2.2.3	Globalisering som et ”tveegget sverd”	s.14
2.2.4	Kommodifisering	s.16
2.3	Fotball som utgangspunkt for globaliseringsstudier	s.17
2.4	Studiens treenighet – tre geografiske analysenivå	s.19
2.5	Sted	s.21
2.5.1	Glokalisering	s.22
2.5.2	Stedsidentitet og ”sense of place”	s.23
2.5.3	Spillermigrasjon	s.25
2.6	Oppsummering	s.27
Kapittel 3	Metodisk tilnærming: Hvordan angripe?	s.28
3	Innledning	s.28
3.1	Diskursanalyse	s.29
3.2	Kvantitativ tilnærming	s.30
3.3	Kvalitativ utførelse	s.31
3.4	Casestudie av Sogndal IL	s.32
3.5	Gjennomføring av eget case	s.34
3.5.1	Utvalg av informanter	s.34
3.5.2	Tilgang til felt	s.36
3.6	Intervju som metode	s.37
3.6.1	Biografiske og semi-strukturerte intervju	s.37
3.6.2	Utførelsen av intervjuene	s.38

3.6.3	Et bredere datatilfang	s.39
3.7	Validitet og reliabilitet	s.39
3.8	Etiske betraktninger	s.40
3.9	Oppsummering	s.40
Kapittel 4	Kommodifisering i norsk toppfotball og endringer i klubbenes spillerlogistikk	s.42
4	Innledning	s.42
4.1	Eksisterende arbeid	s.42
4.2	Fotball = Globalt, men med rom for nasjonale variasjoner	s.44
4.3	Økt kommodifisering i norsk toppfotball	s.46
4.4	Endringer i norske toppklubbers spillerlogistikk	s.49
4.4.1	Stabilt antall nykommere, men flere hentes fra utenlandske klubber	s.50
4.4.2	Utvikling i spilletid for lokale, andre norske og utenlandske spillere	s.51
4.4.3	Spillermaterialet i Sogndal	s.53
4.5	Oppsummering	s.55
Kapittel 5	Klubben som sted og produsent av identitet	s.57
5	Innledning	s.57
5.1	Økt kommodifisering eller bevaring av tradisjonelle verdier?	s.57
5.1.1	Fra forening til forretning?	s.57
5.2	Sogndal ILs forutsetninger	s.60
5.3	Strategier for en småbyklubb	s.63
5.3.1	Nettverkssamarbeid	s.65
5.3.2	Lokale talenter	s.66
5.3.3	Eksternt nettverk	s.69
5.3.4	Trivsel og tilrettelegging	s.69
5.3.5	Gjensidig avhengighet - Klubben, spillerne og bygda	s.72
5.4	Lokal skepsis?	s.75
5.5	Oppsummering	s.77
Kapittel 6	Stedsidentitet blant fotballspillere	s.79
6	Innledning	s.79
6.1	Hvorfor Sogndal IL? Spillernes motiver	s.80
6.1.1	Karrieremessig framskritt – Et ”naturlig” valg	s.81
6.1.2	Tilitt og klubbens sportslige ambisjoner	s.83

6.1.3	Talentutvikler og eksportør	s.84
6.1.4	God kontrakt og andre materielle forhold	s.84
6.1.5	Usikkerhet	s.85
6.2	Stedsidentitet blant fotballspillere	s.89
6.2.1	Lokale spillere	s.90
6.2.1.1	Topofilia	s.89
6.2.1.2	Klubben som stedsidentifikator	s.91
6.2.2	Andre norske spillere	s.94
6.2.3	Utenlandske spillere	s.96
6.3	Oppsummering	s.98
Kapittel 7	Oppsummering og konklusjon	s.100
7.1	Konklusjon	s.103
<i>Tillegg:</i>		
	Litteraturliste	s.105
	Andre kilder	s.109
	Internettreferanser	s.109
<i>Vedlegg:</i>		
1.	Intervjuguide	
<i>Figurer, bilder og tabeller:</i>		
Figur 1:	Harveys tid-rom kompresjon + bilde av aktør	s.15
Figur 2:	Studiens treenighet	s.20
Figur 3:	Hvordan sted skapes	s.22
Tabell 1:	Spillereksport fra norske klubber til utenlandske klubber	s.46
Tabell 2:	Budsjettøkning for tippeligaklubbene 2002-2007	s.47
Tabell 3:	Nykommere i Tippeligaen	s.50
Tabell 4:	Spillere i Tippeligaen 2000-2006. Antall og andel spillertid	s.51
Tabell 5:	Andel spilletid for lokale, andre norske og utenlandske spillere 2000-2006. Fordelt på klubber med fire eller flere sesonger i Tippeligaen.	s.53
Tabell 6:	Sogndalspillernes geografiske bakgrunn, antall og prosent (Sesongen 2006)	s.54
Tabell 7:	Sogndalspillernes geografiske bakgrunn, antall og prosent (Sesongstart 2007)	s.54

Tabell 8: Antallet lokale, andre norske og utenlandske spillere fordelt på aldergrupper	s.54
Tabell 9: Antall år i klubben: Lokale, andre norske og utenlandske spillere	s.55
Bilde 1: Fosshaugane Campus	s.71

Kapittel 1 – Innledning

1 Presentasjon av tema

Tradisjonelt har et av de viktigste kjennetegnene til norske fotballag vært deres sterke lokale forankring. I tillegg har frivillighet og dugnadsånd vært selve fundamentet for driften av norske fotballklubber. Foreningene er tuftet på ideen om medlemskap og demokrati. Homogenitet i spillegruppene har tradisjonelt resultert i godt samhold og en sterk lagfølelse innad i norske fotballklubber. Klubblederne har vært lokalt forankrede personer med gode lokale nettverk og sterke bånd til lokalmiljøet. Vi kan si at klubbene, på alle nivå i deres organisasjoner, har vært sterkt knyttet til sted, og gjennom det har fotballklubbene fungert som stedsidentifiserende faktorer.

Flere forfattere (Gammelsæter & Ohr 2002, Fløysand & Jakobsen 2006) argumenterer for at vi har sett en økt kommodifisering i norsk fotball. Gammelsæter og Ohr (2002) hevder at man har gått fra å operere etter en foreningsmodell, som er idrettsbevegelsens utgangspunkt, til en forretningsmodell. Fløysand og Jakobsen (2006) hevder at dagens fotballklubber blir "*[...] presented as commodities to attract investors, sponsors, and expertise from private businesses.*" (2006: 206). Spørsmålet er hva som skjer med den lokale forankringen til klubbene og klubbene som stedsmarkører, når de integreres i globaliseringsprosessen.

Enkelte globaliseringsteoretikere, slik som Ohmae (1990), har argumentert for at betydningen av sted er svekket, som en konsekvens av at globale krefter bringer verden nærmere oss. Hendelser som finner sted på andre siden av kloden, er ikke lenger fremmede for oss. Flyten av arbeidskraft, kunnskap, kultur og kapital er intensivert og har blitt pekt ut som de viktigste prosessene som, i globaliseringens navn, har bidratt til å gjøre betydningen av sted mindre. Galtung (i Robertson & White 2003) omtaler sport som "*One of the most powerful transfer mechanisms for culture and structure ever known to humankind.*" (2003: 306). Idrett har stor betydning for mange mennesker verden over og innenfor idrett generelt, og fotball spesielt, har vi sett en utvikling i retning av større flyt av utøvere, ledere, trenere, supporterkultur, spillestiler og kapital på tvers av landegrensene. I følge Henry (2003, i Gammelsæter og Jakobsen 2005a) så er handelsaktivitet innen sport (inkludert sportsutstyr) beregnet til å stå for 3 prosent av bruttonasjonalproduktet til EU-landene. Dette illustrerer at sport har blitt en viktig handelsvare. På bakgrunn av dette kan vi forstå hvorfor Giulianotti og Robertson (2004) hevder at "*Sport generally, and football in particular, constitutes a vital site for the*

theorization and empirical exploration of the multidimensional and long-term process of globalization.” (2004: 546). Deres argument er at fotball, spillet FIFA liker å kalle ”The World Game”, er et utmerket utgangspunkt for å oppnå en bedre forståelse av globaliseringsprosesser.

Gammelsæter og Jakobsen (2007) dokumenterer en markant økning i antallet utenlandske spillere i norsk tippeliga. Det indikerer økt mobilitet blant fotballspillere. Samtidig har de fleste toppfotballklubbene et uttalt ønske om å rekruttere og utvikle lokale spillere. Dersom mobiliteten blant fotballspillerne er høy, er det rimelig å forvente at båndene mellom spiller, klubb og lokalsamfunn har blitt svekket. I denne studien argumenterer jeg for at vi har sett en økt kommodifisering av norske fotballklubber og norske fotballspillere, som i utgangspunktet bidrar til en lokal frakobling. Det viser seg imidlertid at en fotballklubb, som i økt grad har blitt kommodifisert, gjennom sine strategier i praksis, kan bidra til å bevare sin stedstilknytning. I så måte kan vi si at globalisering blir et ”tveegget sverd”, fordi i tillegg til at det forekommer prosesser ovenfra og ned, kan lokale aktører påvirke prosessen nedenfra, eller fra innsiden, på samme tid.

Ohmae (1990) har hevdet at vi beveger oss i retning av en grenseløs verden. *”Country of origin does not matter. Location of headquarters does not matter. The products for which you are responsible and the company you serve have become denationalized.”* (Ohmae i Yeung 1998: 294). Slike nyliberalistiske resonnement baserer seg i hovedsak på argumenter om hvor enkelt kapital nå kan flyttes på tvers av landegrenser. Mange geografer er sterkt kritiske til en slik nyliberalistisk oppfatning av fenomenet globalisering. Rose (i Massey & Jess 1995) hevder at sted fortsatt fungerer som menneskets viktigste identitetsskaper fordi de samme globaliseringskreftene som homogeniserer steder, også kan ha motsatt effekt. Globalisering, forstått som tid-rom kompresjon (Harvey 1990), kan tvert i mot føre til at individer føler et økende behov for å identifisere seg med sted i en verden som er mer sammenvevd, og mindre i utstrekning, enn den har vært tidligere. Særlig er viktigheten av å ha en lokal eller regional forankring blitt synliggjort. ”To come from somewhere” kan være en fordel, fordi det å høre til et sted kan gjøre jobben med å navigere seg frem i mylderet av informasjon, inntrykk og impulser enklere. I tillegg ligger det for mange en trygghet i å vite at man er nært tilknyttet et bestemt område og de menneskene som bor der. Med andre ord; betydningen av sted kan ikke neglisjeres i globaliseringsdiskursen. Epistemologisk veksler vi mellom lokale, regionale, nasjonale og globale resonnement. Forholdene mellom disse nivåene vil stå sentralt i denne

studien. Implisitt, globalisering må forstås som noe annet enn homogenisering, for å forstå det globale må man studere nasjonal, regional, lokal og individuell tilpasning og respons under globalisering.

Studien skal være et bidrag til debatten om på hvilke måter, og i hvor stor grad, enkelte dominante oppfatninger om hva globalisering er, påvirker vår oppfatning av sted. Studien er et eksempel på hvordan man kan dekonstruere dominante narrativer om hvordan globalisering påvirker sted, ved å identifisere tendenser i norsk toppfotball og ved å studere fotballklubbens og fotballspillernes rolle i lokalsamfunnet og regionen. Jeg hevder at forholdet mellom mennesker og steder kan være viktigere, og mer komplekst, enn hva det har blitt gitt uttrykk for i den gjeldende globaliseringsdiskursen. I analysedelen har jeg vist hvordan en fotballklubb har mulighet til å styrke forholdet mellom seg selv, sine spillere og regionen/lokalsamfunnet. Jeg argumenterer at globalisering ikke utelukkende kan forstås som et makro-fenomen og en ukontrollerbar prosess som går ovenfra og ned. Klubber, spillere, nasjonale og internasjonale organisasjoner er del av et samspill i en maktkamp mellom økt kommodifisering og forretningsideer og bevaring av tradisjonelle foreningsverdier og koblingen til sted i fotballverdenen.

Studien har tre analysenivå. Den tar for seg forholdet mellom globalisering, økt kommodifisering og lokal tilknytning på nasjonalt-, klubb- og spillernivå. Målsetningen med studien er å gjøre rede for hvorvidt nasjonale tendenser og aktørers (klubb og spillere) erfaringer støtter opp om, eller står i kontrast til, eksisterende oppfatninger om økt kommodifisering i norsk toppfotball. På nasjonalt nivå har jeg undersøkt norske toppfotballklubbens spillerlogistikk og identifisert enkelte utviklingstrekk som i hovedsak støtter teoriene om det finner sted økt kommodifisering av norsk toppfotball. På klubbnivå har jeg sett på hvordan Sogndal IL, i løpet av de siste 25 årene, i økende grad har blitt kommodifisert. Jeg argumenterer, i likhet med Fløysand og Jakobsen (2006), at klubben har styrt mye av utviklingen selv, blant annet ved å bygge opp ulike narrativer av seg selv, for eksempel som en talentskaper, en "underdog" eller som et naturlig samlingspunkt for fylkets beste talenter. Klubben har bevisst benyttet seg av strategier som nettverkssamarbeid, trivsel og tilrettelegging for å forankre seg geografisk og til å skape klubbtilhørighet blant spillerne. Sogndal har, med andre ord, valgt en middelvei. Klubben har åpnet for økt kommodifisering samtidig som den ønsker å bevare sine tradisjonelle verdier og nærhet til lokalsamfunnet gjennom gode lokale nettverk, frivillighet og stedstilknytning. På spillernivå har jeg analysert

spillernes forskjellige motiver for å komme til Sogndal. Forventningen var at materielle aspekt var blitt viktigere for fotballspillere og at dette hadde gått på bekostning av relasjonelle og immaterielle (sosiale) aspekt. Jeg har også gjort rede for fotballspillernes forhold til stedet Sogndal. Jeg forventet at geografisk bakgrunn kunne ha avgjørende betydning for forholdet mellom spiller og sted. Dersom det var vesentlige forskjeller i måten lokale, andre norske og utenlandske spillere beskrev sitt forhold til Sogndal på, er det sannsynlig at det er en sammenheng mellom geografisk bakgrunn og stedstilhørighet.

1.1 Presentasjon av prosjekt

Studien er en del av et prosjekt med tittelen ”*Ressurser, ledelse og regional forankring, økte pengestrømmer og endret organisering av norske toppfotballklubber*”. Prosjektet utføres av Samfunns- og Næringslivsforskning AS (SNF) i samarbeid med Møreforskning/Høgskolen i Molde. Det sentrale temaet i prosjektet er å analysere hvordan kommersialiseringen det siste tiåret, i form av økte pengestrømmer, har endret toppklubbene som organisasjoner. Prosjektet fokuserer på fem spesifikke norske toppklubber, disse er Lillestrøm SK, Tromsø IL, Sogndal IL, SK Brann og Aalesund FK.

Prosjektet har tre del-temaer. For det første så stilles det spørsmål om på hvilken måte toppklubbenes ressurs- og kunnskapsgrunnlag har endret seg. For det andre ønsker man å gjøre rede for hvilke endringer som har funnet sted i toppklubbenes beslutnings- og styringsstruktur. Min studie vil være et tilskudd til det tredje, og siste del-temaet, som omhandler i hvilken grad toppklubbenes geografiske forankring har endret seg. Dette ønsker jeg, som det kommer frem av problemstillingene, å gjøre ved å benytte meg av tre analysenivå. Jeg vil studere forholdet mellom økt kommodifisering i norsk toppfotball kontra bevaring av tradisjonelle verdier ved å studere tendenser på nasjonalt nivå, samt å foreta en casestudie av en enkelt fotballklubb. I studien av fotballklubben har jeg blant annet intervjuet spillere og ledere i klubben for å gjøre rede for hvordan spillere og klubb forholder seg til stedet hvor klubben er hjemmehørende. Jeg vil, med andre ord, studere den geografiske forankringen til en enkelt fotballklubb, sett i lys av teorier om økt kommodifisering i norsk toppfotball.

1.2 Presentasjon av problemstillinger

Studiens hovedproblemstilling blir som følger:

Har globaliseringsprosesser gitt utslag i økt kommodifisering i norsk toppfotball og bidratt til en lokal frakobling av norske toppfotballklubber og toppfotballspillere?

Hovedutfordringen blir å gi et innblikk i hva som skjer med fotballklubber når de integreres i globaliseringsprosessen. Det ønsker jeg å gjøre ved å se på hvordan globalisering, i form av tid-rom kompresjon og økt kommodifisering, har påvirket forholdet mellom sted (fotballklubben) og individ (fotballspillerne). For å gjøre dette må jeg kartlegge hvilke bånd som eksisterer mellom profesjonelle fotballspillere, fotballklubben og omgivelsene. Dette har resultert i en casestudie av Sogndal IL.

Studien har følgende tre underproblemstillinger:

1. På hvilke måter har vi sett en økt kommodifisering av norsk toppfotball? Har tid-rom kompresjon ført til endringer i norske toppfotballklubbers spillerlogistikk?

Problemstillingen forutsetter at tid-rom kompresjon har funnet sted. Denne problemstillingen ønsker å sette søkelyset på hvilken effekt en slik prosess har hatt på norsk fotball. Forventningen er at kombinasjonen av økt kjøpekraft hos norske toppklubber og økt sosial interaksjon over tid-rom har ført til økt overgangsaktivitet på tvers av landegrenser. Denne problemstillingen danner grunnlaget for diskusjonen i kapittel 4.

2. Hvilke strategier benytter Sogndal IL seg av for å forankre seg geografisk og til å skape klubbtilhørighet blant spillerne?

Begrepet klubbtilhørighet er geografisk relevant fordi fotballklubber kan forstås som stedsidentifiserende faktorer. Klubbene har mulighet til å påvirke hvordan de ønsker å fremstå utad gjennom sine strategier og handlinger. Klubber har ulike visjoner for og målsetninger med sin spillerlogistikk, noen fokuserer for eksempel i større grad enn andre på å ha lokale spillere i spillerstallene. Forholdet mellom økt kommodifisering og bevaring av tradisjonelle verdier vil stå sentralt i kapittel 5. Kapittelet retter fokus mot hvordan Sogndal ønsker å fremstå som klubb og hvilke strategier man benytter seg av for å knytte bånd mellom klubbens spillere og lokalsamfunnet.

3. Hva er fotballspillernes motiver for å komme til Sogndal, og i hvilken grad identifiserer spillerne seg med bygda?

For å forstå hvordan tid-rom kompresjon har bidratt til endringer i forholdet mellom spillere og klubb så er det ønskelig å få et innblikk i fotballspilleres motivasjon for å komme til Sogndal. Det er rimelig å tro at spillernes motiver er basert på ulike oppfatninger om hva Sogndal er. Forventningen er at økt import av utenlandske spillere vil kunne føre til at man får en større gruppe som ikke i samme grad, som lokale og andre norske spillere, identifiserer seg med klubbens hjemsted. Underproblemstilling 3 vil danne grunnlaget for diskusjonen i kapittel 6.

1.3 Studiens oppbygning

I kapittel 2 vil jeg presentere teorier og begrep som jeg har benyttet meg av i arbeidet med denne studien og knytte disse opp mot fotballverdenen og den aktuelle problemstillingen. For det første vil jeg se nærmere på de teoretiske motsetningene i globaliseringsdebatten. Det inkluderer forståelsen av globalisering som ”et tveegget sverd” og teorier om økt kommodifisering kontra tradisjonelle ikke-økonomiske verdier. Det andre hovedfokuset i kapittel 2 er å gjøre rede for teorier og begrep som er relatert til sted og betydningen av sted. Begreper som glocalisering, representasjoner av steder, stedsidentitet og migrasjon er sentrale. Kapittel 3 tar for seg den metodiske tilnærmingen i oppgaven. Den metodiske tilnærmingen inkluderer produksjon av både kvantitative data og kvalitative data. Fremgangsmåten i studien, som inkluderer valg av ulike metoder, utvalg av informanter, planlegging og gjennomføring av feltopphold, blir beskrevet i detalj.

Analysedelen (hoveddelen) består av tre kapitler. Kapittel 4 har som mål å besvare den første av studiens underproblemstillinger. Kapitlet starter med å gi et innblikk i kommodifiseringen av norsk toppfotball. Deretter presenteres en rekke kvantitative data, i form av tabeller, som illustrerer utviklingen til norske toppklubber og tendenser i forholdet mellom klubbene og spillerne både på nasjonalt nivå og på klubbnivå. De påfølgende kapitlene er basert på kvalitative data. Kapittel 5 fokuserer på Sogndal IL som case og ser på klubbens strategier i rollen som produsent av sted. Diskusjonen er i hovedsak basert på førstehåndsinformasjon fra intervjuer med ledere og spillere i klubben. For å få et litt mer nyansert blikk på har jeg supplert med informasjon fra alternative kilder, slik som lokalavisa, hjemmesiden til klubbens tilhengere, klubbens offisielle hjemmeside, samt eksisterende litteratur om Sogndal. Forholdet

mellom fotballspillere og klubbens lokalmiljø vil stå sentralt gjennom hele analysedelen, men kapittel 5 vil ha et kollektivt fokus i motsetning til den individuelle tilnærmingen i kapittel 6. Analysen i kapittel 6 baserer seg i større grad på samtalene jeg hadde med spillerne i Sogndal IL. Her får vi et innblikk i forholdet mellom profesjonelle fotballspillere og sted. Det essensielle der blir å finne svar på underproblemstilling 3, hvilke motiver spillerne har for å komme til Sogndal og i hvilken grad de identifiserer seg med lokalsamfunnet.

Avslutningsvis, i kapittel 7, vil jeg oppsummere de viktigste funnene i studien. Jeg vil kort koble funnene i hvert kapittel opp mot den enkelte underproblemstilling før jeg setter disse i sammenheng med studiens hovedproblemstilling. Helt til slutt presenterer jeg min konklusjon og noen synspunkter om denne studiens verdi utover seg selv.

Kapittel 2 – Teoretisk tilnærming

2 Innledning

For å få svar på hvorvidt økt kommodifisering har bidratt til en lokal frakobling av norske toppfotballklubber, så kreves det en solid teoretisk grunnmur. Teoridiskusjonen innledes med en presentasjon av mitt vitenskapsteoretiske ståsted. Deretter vil jeg diskutere hvordan den gjeldende globaliseringsdiskurs langt på vei samsvarer med nyliberal politisk ideologi, og hvordan dette har ledet til en forståelse av globalisering som et homogeniserende, uregulerbart og grenseløst fenomen. Jeg mener at en slik forståelse har bidratt til en ubetydeliggjøring av sted i globaliseringsdebatten. Deretter følger en diskusjon om hvordan globalisering bedre kan forstås som tid-rom kompresjon. En slik tilnærming til begrepet vil ikke gjøre sted ubetydelig, men heller betrakte globalisering som ”et tveegget sverd”, et heterogent fenomen.

Den siste delen av dette kapitlet er forbeholdt en diskusjon om betydningen av sted. Målet er å gjøre rede for hvordan jeg ønsker å studere hva som skjer med fotballklubber, som stedsmarkører, når de integreres i globaliseringsprosessen. I den sammenheng er det flere teorier og begrep som må gjøres rede for. Jeg vil se nærmere på hvordan individer, eller grupper av individer, konstruerer sine forhold til steder. Sentrale begrep blir globalisering, stedsidentitet, ”sense of place” og migrasjon.

2.1 Vitenskapsteoretisk ståsted

Denne oppgaven er inspirert av troen på at verden er konstruert gjennom våre begreper om den. Forskerens vitenskapsteoretiske ståsted er et filosofisk anliggende. Peet (1998) argumenterer at ”*Philosophy organizes [...] ideas into coherent patterns, and employs the results in the endeavor of understanding existence.*” (1998: 5). Som forsker kommer man ikke utenom filosofi, fordi filosofien bestemmer hvordan forskeren forholder seg til ontologiske og epistemologiske spørsmål. Peet (1998) definerer ontologi som læren om verden, mens epistemologi gir uttrykk for hvordan vi kan tilegne oss kunnskap om verden.

Postmodernister er generelt skeptiske til ontologiske spørsmål, fordi i den grad noe er virkelig, så er det kun å anse som en dominant (fordi den baserer seg på makt), sosial representasjon av virkeligheten. Neumann (2001) illustrerer det postmoderne filosofiske utgangspunktet slik; ”*Mellom verden og vårt grep om den kommer representasjonene av verden.*” (2001: 33). Mye av det arbeidet som er utført av postmodernister baserer seg derfor

på å identifisere og dekonstruere disse representasjonene av virkeligheten, ofte ved å vise hvordan representasjoner skapes i en maktkamp mellom grupper av individer - i rom, som har ulike interesser.

Denne studien tar utgangspunkt i rom som relasjonelt. Det vil si at rom ikke er noe absolutt i form av en setting for sosial praksis og handling. I stedet ser jeg rom som sosiale relasjoner som formes og omformes gjennom handling i tråd med Lefebvres (1991) teorier om rom. Lefebvre mener at det finnes tre romlige dimensjoner. Den første dimensjonen, romlig praksis, er rom som en arena for relasjoner. Romlig praksis er i konstant endring, og det essensielle er hvordan hvert enkelt individ erfarer og opplever rom. Det levde rom er der hvor rom produseres gjennom aktørers praksis og handlinger, her formes rommet samtidig som rommet former våre liv. Den tredje dimensjonen ved begrepet rom er rommets representasjon. Sistnevnte er å forstå som en konstruert virkelighet som blir forstått som allmenngyldig. Lefebvre mener at konstruerte rom er avlet fram av enkelte dominante grupper i samfunnet, i det som er en maktkamp om produksjonen av rom. Fordi den dominante gruppens romforståelse blir ansett for å være allmenngyldig, kaller Lefebvre den gjeldende romforståelsen for "det dominante rom". Senere vil jeg argumentere for at det er mye som tyder på at den nyliberalistiske tolkningen av globalisering har blitt den dominante sosiale representasjon av begrepet.

En lignende maktkamp mellom individer og grupper av individer med ulike interesser, finner vi også i fotballverdenen hvor ulike aktører, representert på flere geografiske nivå, har ulike interesser. I denne studien ønsker jeg å gi ett innblikk i maktkampen mellom krefter i fotballklubbens lokalmiljø som ønsker å beholde tradisjonelle verdier og samhold, og gjennom det videreføre klubbens og spillernes kobling til sted og markedskrefter som leder i retning av økt kommodifisering av fotballklubber.

Fremgangsmåten for kunnskapsproduksjonen i denne studien har primært vært å tilegne seg førstehåndsinformasjon fra profesjonelle fotballspillere om hva som kjennetegner deres forhold til stedet hvor klubben hører hjemme. Det har også vært viktig å få informasjon fra sentrale personer i klubborganisasjonen. Studien tar altså sikte på å oppnå kunnskap ved å snakke med diverse aktører for å få innblikk i hvordan de oppfatter verden. I tillegg her jeg funnet det hensiktsmessig å supplere med informasjon fra avisartikler, relevante internettkilder og eksisterende akademisk arbeid om temaet, for å oppnå et mer nyansert bilde

av temaet og et bredere datatilfang. Poenget med studien er å finne ut om realiteten i norsk toppfotball samsvarer eller avviker fra den gjeldende globaliseringsdiskursen. Har vi sett en geografisk frakobling som en konsekvens av økt kommersialisering og økt kommodifisering, eller er det fortsatt sterke bånd mellom fotballspillere, fotballklubber og sted?

2.2 Globalisering

For å diskutere hvorvidt globalisering har bidratt til lokal frakobling av fotballspillere og fotballklubber fra sted, er det nødvendig å identifisere hva som ligger til grunn for begrepet. Teoriene rundt globalisering er mange og en rekke forståelser av hva begrepet faktisk innebærer har blitt fremstilt i de senere år. Jeg argumenterer, i likhet med Kellner (2002), Haarstad og Fløysand (2006) og Fløysand og Lindkvist (2001) for at globaliseringsdebatten har blitt forstyrret av en pro eller kontra diskurs, som har lite til felles med den egentlige betydningen av fenomenet å gjøre. Fløysand og Lindkvist (2001) hevder at det er en feiltakelse å skille mellom globalisering som explanans, et fenomen som forklarer utvikling (eller mangel på sådan) og explanandum, det fenomenet man ønsker å beskrive. Dette må veves sammen, slik at globalisering samtidig blir å forstå som både et makro- og ett mikro fenomen.

Jeg vil konkretisere globaliseringsbegrepet ved å vise hvordan to teoretiske tolkninger av begrepet står i motsetning til hverandre. Deretter vil jeg vise at det eksisterer en mellomposisjon. Jeg argumenterer for at globaliseringsbegrepet har blitt synonymt med prosesser som går ovenfra og ned. Disse prosessene, har det blitt argumentert, bidrar til en geografisk frakobling på nasjonalt nivå. Jeg mener, i likhet med Massey (1999), Kellner (2002) og Yeung (1998), at det er behov for et mer nyansert syn på globalisering. Den dominante oppfatningen av globalisering som noe homogeniserende og ukontrollerbart, er utilstrekkelig, tvert i mot har en slik oppfatning av begrepet flere likhetstrekk med nyliberal politisk ideologi enn med de faktiske forhold.

2.2.1 Globalisering ovenfra og nedenfra

Primært var det to globaliseringsdiskurser som gjorde seg gjeldende på 1990-tallet. Begge synes å enes om at en økt flyt av kapital, kultur, kunnskap og arbeid har funnet sted, som et resultat av teknologiske nyvinninger på en rekke områder. Globaliseringstilhengere argumenterer for at dette, i kombinasjon med mer effektive transportmuligheter, har bidratt til

forbedrede utviklingsmuligheter for mennesker som bor i fattige land. På den andre siden står anti-globaliseringsbevegelsen som fremhever de negative konsekvensene av globalisering.

Kellner (2002) stiller seg kritisk til begge de to nevnte globaliseringsdiskursene. Han hevder at *"Dominant discourses of globalization are thus one-sidedly for or against globalization, failing to grasp the contradictions and the conflicting costs and benefits, upsides and downsides, of the process."* (2002: 289). Derfor har nå flere forfattere forsøkt å avlive allmenne oppfatninger om at globalisering enten er noe ønskelig og fruktbart eller noe destruktivt (Haarstad & Fløysand 2006). Kellner skiller i stedet mellom globalisering ovenfra; fra store multinasjonale selskap, kapitalistiske stater og NGOs (Non-Governmental Organizations) som WTO og IMF, og globalisering nedenfra i form av internasjonale sosiale bevegelser og marginaliserte individer. Globalisering ovenfra kaller han teknokapitalisme. Teknokapitalisme har mange likhetstrekk med nyliberalisme. Begrepet inkluderer troen på mer makt til markedet, en svekket stat og mindre makt til nasjonalstaten og dens institusjoner. Med andre ord er teknokapitalisme er resultat av manglende økonomisk intervensjonisme. Problemet, i følge Kellner, er at teknokapitalisme ofte har blitt feiltolket og forstått som globalisering. Kellner advarer mot å blande sammen neoliberal økonomisk ideologi med teknologiske fremskritt og tid-rom kompresjon. Selv om disse prosessene er relaterte, så må de forstås separat av hverandre. Massey argumenterer likedan, hun hevder at globalisering må forstås som et politisk og økonomisk prosjekt som krever innsats fra aktører, slik som USA, WTO, IMF og multinasjonale selskap for å drives fremover (Massey 1999). Hennes argumenter er viktige fordi hun motsetter seg antagelsen om at globalisering er en prosess som ikke kan kontrolleres eller modifiseres, hun eksemplifiserer ved å vise til et utsagn tidligere president i USA, Bill Clinton, kom med.

*"Clinton delivered himself of the reflection that we can no more resist the current forces of globalisation than we can resist the force of gravity. We might note in passing that this comes from a man who spends his life flying about in aeroplanes and thus quite effectively resisting the force of gravity."*¹

Massey stiller seg altså uforstående til utsagn som fremstiller globalisering som en slags naturkraft det er umulig å motsette seg. Weiss (i Giulianotti 2002) argumenterer likedan ved å

---

¹ www.geography.org.uk/download/REP16massey.doc

si at nasjonalstater ikke blir kneblet av globalisering, men at de i stedet "[...] *actively promote corporate internationalism, notably at the regional level.*" (2002: 82). Globalisering kan derfor ikke forstås som en ukontrollerbar kraft. En slik (mis)forståelse samsvarer, langt på vei, med nyliberal politisk ideologi. Vi må skille mellom nyliberalisme, kamuflert som globalisering i form av et homogeniserende fenomen, på den ene siden og den mer nyanserte forståelsen av globalisering som tid-rom kompresjon og "et tveegget sverd" (kapittel 2.2.3).

2.2.2 Globalisering som homogenisering

Hvordan globaliseringsfenomenet blir forstått avhenger ofte av den akademisk faglige bakgrunnen til personen, eller den politiske ideologien til personen eller organisasjonen som definerer begrepet. James D. Wolfensohn, tidligere president i Verdensbanken, formulerer seg slik; "*Globalization is about an increasingly interconnected and interdependent world; it is about international trade, investment, and finance that have been growing far faster than national incomes.*"² Wolfensohn hevder at handel, investeringer og finans har fått et mer globalt fokus enn tidligere, på bekostning av nasjonalstaten. Denne definisjonen har et økonomisk hovedfokus. Som vi så over, var flere forfattere (Massey 1999 og Kellner 2002), kritiske til slike utsagn og hevdet at et slik globaliseringssyn kimer altfor godt med nyliberalistisk ideologi. Et slikt syn som Wolfensohn representerer, har flere likhetstrekk med markedsliberalisering enn med globalisering.

Nyliberalisme er, i følge Harvey (2005), "[...] *a theory of political economic practices that proposes that human well-being can best be advanced by liberating individual entrepreneurial freedoms and skills within an institutional framework characterized by strong private property rights, free markets, and free trade.*" (2005: 2). I følge nyliberalistisk politisk teori skal statens oppgaver være svært begrensede og staten skal være varsom med å intervensjonere i det private marked. Statens rolle er å være en garantist for et institusjonelt rammeverk som skal sørge for de mest nødvendige tjenester, slik som domstoler, militær og politi. Staten skal intervensjonere i minst mulig grad også i fordelingen av goder, den skal tvert i mot fungere som en tilrettelegger for det private marked.

2

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:20025027%7EmenuPK:34472%7EpagePK:34370%7EpiPK:34424%7EtheSitePK:4607.00.html>

Antonopoulou (2000) beskriver verdens gjeldende maktrelasjoner som "[...] *a colossal concentration of economic power and control over the world means of production and economic resources to a few headquarters in the advanced capitalist countries.*" (i Haarstad & Fløysand 2006: 3). Maktrelasjonene Antonopoulou skisserer for verden, har paralleller til det vi finner dersom vi studerer utviklingen av maktrelasjonene innenfor fotballfeltet, i en global kontekst. I fotballverdenen finner man en konsentrasjon av økonomisk makt hos de 15-20 største klubbene i Europa, som er i en særklasse sammenliknet med andre klubber. Det som kjennetegner disse klubbene er at de har sin base i storbyer i Europa, at de spiller i de beste ligaene og at de spiller mot hverandre i den økonomisk svært lønnsomme Champions League turneringen. Flertallet av disse klubber har dessuten gått sammen og dannet en egen interesseorganisasjon, kjent som G-14 (den består nå av 18 lag). Denne organisasjonen skal jobbe for å ivareta interessene til de største klubbene, og for å styrke mulighetene deres til å stå samlet i kampen om mer tv-penger og lignende.

Gammelsæter og Ohr (2002) hevder at vi har sett en framvekst av nyliberalistisk tankegang også i norsk fotball. De mener at det faktum at flere investorer og eiere er involvert i driften av fotballklubbene, gjør at disse i økt grad fremstår som lukkede og får et mer bedriftsaktig preg i måten de drives på. Økt formalisering innad i klubborganisasjonene er en av strategiene klubbene benytter seg av for å redusere usikkerheten i markedet. Det er også andre forhold i måten fotballverdenen er organisert på som rimer godt med nyliberalistisk ideologi. Spillere og agenter er tjent med mange overganger og både spillerne og trenerne opplever seg i økende grad som individuelle aktører i et fritt marked. I tillegg mener Gammelsæter og Ohr å kunne påvise at vi på 1990-tallet så en deregulering i fotballverdenen. Forfatterne mener at fotballens nasjonale og internasjonale kontrollorganer har mistet mye av sin makt. Som en konsekvens av denne dereguleringen, har organiseringen av fotballklubbene beveget seg i retning av et uregulert marked som kjennetegnes ved at solidariske fordelingsordninger har blitt sterkt redusert og hvor fotballspillerne, langt på vei, har fått rettigheter på lik linje med vanlige arbeidstakere.

Spørsmålet som må stilles er om de nevnte tendensene vi ser i fotballverdenen, er en konsekvens av globalisering eller en tanke- og handlingsmåte som samsvarer mer med nyliberalisme. Jeg mener det er sannsynlig at utviklingstrekkene i fotballverdenen har mer til felles med kommodifisering, enn globalisering. Man må derfor spørre seg hvorvidt situasjonen i norske fotballklubber og blant norske fotballspillere, bærer preg av å være en

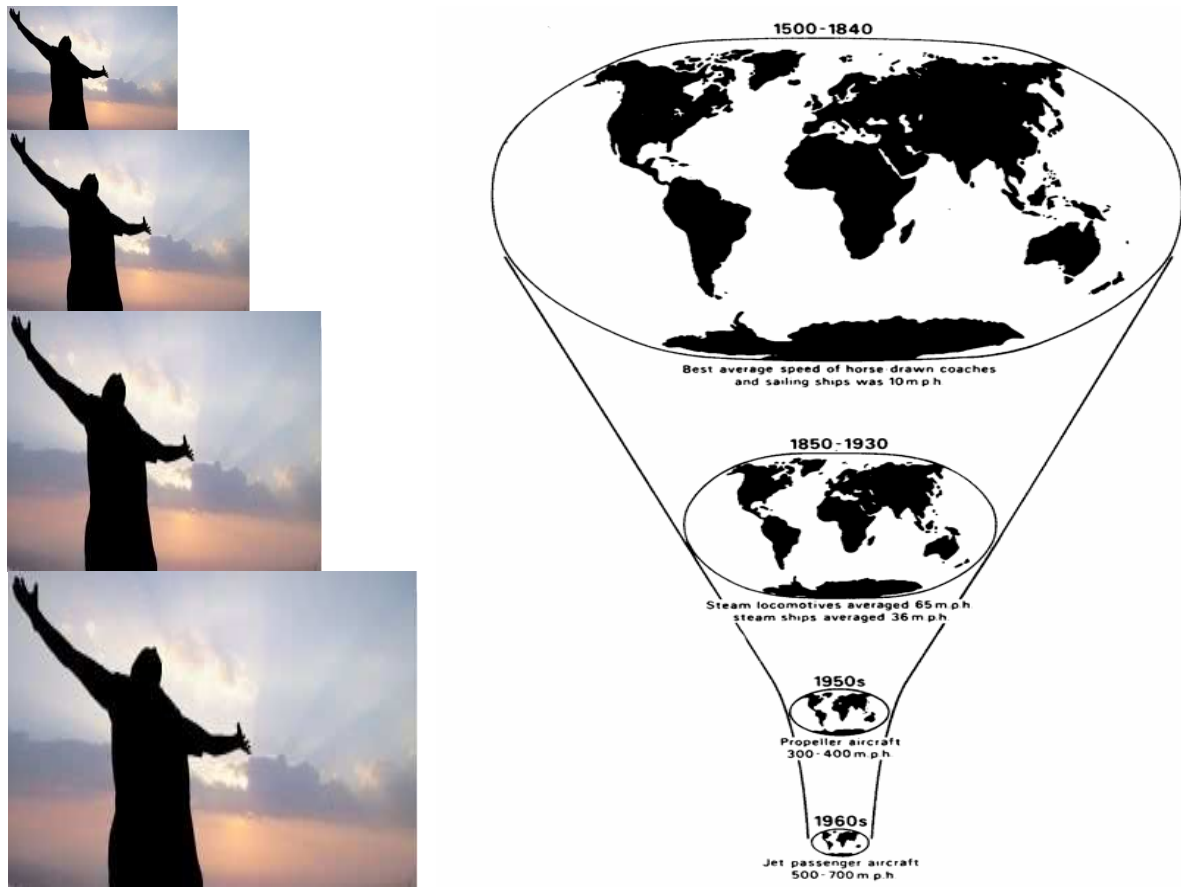
kamp mellom økt kommodifisering og kommersialisering kontra å vedlikeholde tradisjonelle verdier slik som frivillighet, dugnadsånd og sterk stedstilknytning. For å oppnå et mer nyansert syn på dette forholdet er det nødvendig å ta utgangspunkt i at globalisering er noe mer enn en homogeniserende ovenfra og ned prosess.

Selv om det er visse likhetstrekk mellom fotballverdenen og næringslivet, er det imidlertid flere elementer som gjør at fotballklubber skiller seg fra vanlige bedrifter eller multinasjonale selskap. Gammelsæter og Ohr (2002) nevner at usikkerheten er, og må være, større for fotballklubber enn for bedrifter i næringslivet. Uten usikkerhet blir det forutsigbarhet og det viktige spenningsmomentet forsvinner. Dette og andre faktorer som skiller fotball fra vanlig næringsvirksomhet, skal jeg gå nærmere inn på i diskusjonen om fotball som utgangspunkt for globaliseringsstudier (s. 17-18).

2.2.3 Globalisering som et "tveegget sverd"

Harvey (1990) registrerte, i sitt arbeid med å karakterisere det postmoderne, at det finnes visse prosesser som har akselerert i styrke. Disse virker inn på vår forståelse av betydningen av tid, samtidig som distansens signifikans – i rom, har blitt redusert. En formidabel teknologisk utvikling har økt menneskelig mobilitet, gjort prosesser mindre tidkrevende og ledet til reduksjon i produksjons- og transportkostnader. På mange måter kan vi si at verden har blitt mindre, slik Harvey illustrerer ved å bruke begrepet tid-rom kompresjon. *"I use the word 'compression' because a strong case can be made that the history of capitalism has been characterized by speed-up in the pace of life."* (1990: 240). Utveksling av kunnskap, finansielle transaksjoner, interaksjon mellom kulturer er bare noen av prosessene som forekommer hyppigere – og er mindre tidkrevende, enn tidligere.

Figur 1 – Harveys tid-rom kompresjon (Harvey 1990: 241) og et symbolsk bilde av utvidelsen av den enkelte aktørs rekkevidde i geografisk rom. (<http://www.sxc.hu/photo/697549>)

Figuren illustrerer hvordan Harvey tenker seg at jordkloden har krympet ved å se på endringer i transporthastighet. Utviklingen har minsket avstander i geografisk rom for mange mennesker. Harvey hevder at *"Transport [...] annihilate space through time."* (1990: 241). Hans argument er at utviklingen i transporthastighet har lagt forholdene til rette for økt interaksjon på alle nivå. Vi har i dag mulighet til å bevege oss rundt enklere både lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt enn tidligere. Bildeserien til venstre skal illustrere hvordan rekkevidden til den enkelte aktør har utvidet seg samtidig som geografisk rom har krympet. Den enkelte aktørs relasjonelle spennvidde er altså langt større i dag enn tidligere.

Held (1995) hevder at globalisering er en prosess som *"[...] embodies a transformation in the spatial organization of social relations and transactions [...] generating transcontinental or interregional flows and networks of activity, interaction, and the exercise of power."* (i Amin 2002: 285). Held har, i motsetning til Wolfensohn (s.12), et mindre fokus på kapitalstrømmer og et større fokus på det sosialt relasjonelle aspektet ved globalisering. I følge Amin (2002) er globalisering både et territorielt og relasjonelt fenomen. Territorielt i den forstand at

nasjonalstaten sørger for statsborgerskap og eiendomsrettigheter til sine innbyggere. Det relasjonelle aspektet av globalisering går på at vi har sett en forlengelse og fordypning av sosiale relasjoner og institusjoner over tid og rom. Mennesker og nasjonalstater er sammenvevd i et trangere og dypere nettverk av avhengighet.

Massey (1999) hevder at; *"We are constantly making and remaking the time-spaces through which we live our lives."* (1999: 42). I tråd med dette hevder Haarstad og Fløysand (2006) at verden er kontinuerlig i forandring slik at globalisering må forstås som sosial restrukturering i tid-rom kompresjon. Med sosial restrukturering i tid-rom så mener forfatterne at vi har sett en større sammenkobling av sosiale nettverk og diskurser. Dette har ført til en endring i hvordan vi opplever rom og hvordan maktrelasjoner uttrykkes i rom. Haarstad og Fløysand vektlegger særlig viktigheten av hvordan mening blir konstruert på ulike nivå, regionalt, nasjonalt og internasjonalt, for å oppnå det man vil i en gitt politisk kontekst.

Yeung (1998) tar et oppgjør med Ohmaes (1990) idé om en grenseløs verden, og viser hvordan et slikt globaliseringssyn, som Ohmae representerer, er synonymt med nyliberal ideologi. Globalisering virker ulikt på forskjellige steder, og på forskjellige geografiske nivå. *"Globalization can therefore be seen as a dialectical process of homogenization and differentiation, constituted by the relativization of scale."* (1998: 292). Yeung bemerker her et viktig poeng som har blitt neglisjert i den nyliberalistiske forståelsen av begrepet. Steder, regioner og nasjonalstater kan respondere ulikt på det Kellner kaller globalisering ovenfra. Globalisering blir i så måte det Fløysand (1999, 2004) kaller "et tveegget sverd". Det vil si at vi ser både homogeniseringsprosesser, i form av globalisering ovenfra og differensieringsprosesser, i form av globalisering nedenfra. Hva som skjer hvor, avhenger av ulike aktørers strategier og kan variere på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Jeg samtykker i Kellners argument om at det finnes et mangfold av oppfatninger og meninger for eller i mot globalisering som bidrar til å komplisere vår forståelse av fenomenet. *"[...] globalization [...] simultaneously creates friends and enemies, wealth and poverty, and growing divisions between the 'haves' and 'have-nots'."* (2002: 291). Globalisering er "et tveegget sverd", en flerdimensjonal prosess heller enn en endimensjonal prosess som går ovenfra og ned.

2.2.4 Kommodifisering

Som nevnt over mener jeg at globalisering er en fellesbetegnelse for en rekke prosesser. Kommodifisering er en av disse, og kommodifisering er den konkrete globaliseringsprosessen

jeg vil fokusere på i denne studien. For Karl Marx var kommodifisering den prosessen som finner sted når økonomisk verdi tillegges noe som tradisjonelt ikke har blitt karakterisert i økonomiske betegnelser. Som jeg har vist i innledningen var idrettsbevegelsens opprinnelige idé å være en forening for alle som ønsket å drive med idrett. Foreningsdriften baserte seg i hovedsak på frivillighet og dugnadsarbeid i regi av medlemmene, men Gammelsæter og Ohr (2002) argumenterer for at vi har sett en endring i organiseringen av norske toppfotballag som bærer preg av å være influert av en forretningstankegang. Mange fotballklubbene har for eksempel blitt separate avdelinger innenfor det opprinnelige idrettslaget, som opprinnelig var en samling av diverse idrettsgrener.

Watts (1999) forstår kommodifisering som at *"The logic of the market is invading greater portions of everyday life, and even if this commodification is not yet complete, the reality is that increasing numbers of the activities that occur in society are mediated via the market."* (I Fløysand og Jakobsen 2006: 209). En slik forståelse av begrepet gjør at det kan brukes som en samlebetegnelse på hendelser som peker i retning av økt markedslogikk i hverdagslivet.

Fløysand og Jakobsen (2006) viser hvordan en fotballklubb bidrar til å konstruere og vedlikeholde narrativer, og dermed ta en aktiv rolle i kommodifiseringen av et ruralt sted. Deres argument er at produsentene av det rurale som en handelsvare, kan være lokale personer. Kommodifisering forekommer altså fra innsiden også. Det samsvarer med argumentene til teoretikere som Kellner (2002), Swyngedouw (2004) og Massey (1999) om at globaliseringsprosesser går både oppover og nedover, på tvers av geografiske nivå.

2.3 Fotball som utgangspunkt for globaliseringsstudier

Etter å ha sett nærmere på ulike syn på globalisering er det naturlig å spørre hvorfor fotball er et godt utgangspunkt for en studie som tar for seg forholdet mellom globalisering og sted. Min begrunnelse er tredelt.

1. For det første så er spillet globalt. Murray (1996) hevder at organisert fotball, i løpet av forrige århundre, konstituerte seg selv som *"The World Game"* (i Gammelsæter og Jakobsen 2005a: 1). FIFA utga i 2001 en undersøkelse som tok for seg den globale utbredelsen av fotball³. De konkluderte med at over 240 millioner mennesker over hele verden spiller fotball.

---

³ <http://www.fifa.com/en/media/index/0,1369,70583,00.html>

Fotball kan derfor anses for å være en global idrett, noe som blir bekreftet ved å se på FIFAs medlemsliste over nasjonale fotballforbund. Hele 207 nasjonale forbund er medlemmer i FIFA. Til sammenlikning har De Forente Nasjoner (FN) 192 medlemsstater. McGovern (2002) hevder at fotball er globalt i den forstand at over 200 land deltar i internasjonale turneringer, men også ved at det finnes profesjonelle ligaer på alle fem kontinentene.

2. For det andre er sport, slik Galtung formulerte det (s.1), en av de sterkeste overføringsmekanismene for kultur og struktur menneskeheten noen gang har sett. Henry (2003) registrerer at *”Trading activity in sports (including sporting goods) has been increasing and now is estimated to make up three per cent of the gross domestic product of the council of Europe.”* (i Gammelsæter & Jakobsen 2005a: 3). Dette har, i følge Gammelsæter og Jakobsen, blant annet ledet til at EUs domstoler i økende grad har funnet det hensiktsmessig å involvere seg i forhold som tidligere har vært bestemt av nasjonale fotballforbund på vegne av spillerne og klubbene.

3. Det tredje argumentet for at fotball er interessant i en globaliseringsdiskurs, er at fotballindustrien skiller seg fra andre industrier. Fotball er, i følge McGovern (2002), langt på vei en industri, men fotballindustrien har noen elementer ved seg som gjør at den differensierer seg fra andre industrier. Det er fire vesentlige forskjeller.

Den første forskjellen er det særegne forholdet mellom arbeidskjøper og arbeidstaker. *”Within the football industry, it is the employers who are permanently fixed to specific geographical locations while the employees can move between cities, countries and continents.”* (2002: 24). Klubbene er altså stedsbundne, i det minste ved at de spiller hjemmekampene sine i en bestemt by. Klubbens stedstilknytning avspeiles også ved at klubben ofte bærer navnet til byen eller bydelen hvor klubben har sitt utspring. I tillegg er klubbene avhengige av å ha supportere og hjemstedet er den naturlige base for rekruttering av tilhengere.

Den høye usikkerheten i fotballklubbens hverdager er den andre faktoren som skiller fotballen fra annen industri. Det kan være usikkerhet i forhold til hvordan klubben gjør det rent sportslig, gjør man det dårlig kan man rykke ned. I tillegg så er det risiko knyttet til spillerne. Det er ingen garanti for at spillere vil spille like godt i fremtiden, og de kan også bli skadet. McGovern identifiserer et mønster i innkjøpspolitikken blant klubbene i engelsk toppserie. Ofte satser disse klubbene på å kjøpe spillere som ligner engelske spillere både på

og utenfor banen. For eksempel skotter, irer, skandinaver og hollendere. Dette har sammenheng med troen på at de skal være i bedre stand til å forutse hvordan spillerne vil prestere i situasjoner hvor usikkerhet oppstår. Gammelsæter og Ohr mener klubbene, i likhet med bedrifter, ønsker stabilitet og at de forsøker å oppnå det gjennom økt formalisering i klubborganisasjonen. Den høye usikkerheten vanskeliggjør imidlertid klubbenes bestrebelser med å utforme bedriftsstrategier. Et paradoks er at dersom klubbene skulle lykkes med å redusere usikkerheten, vil det gå på bekostning av spenningsmomentet i fotballen.

Den tredje faktoren som skiller fotballindustrien fra andre industrier, er det faktum at arbeidskjøperne i fotballindustrien har tilgang på svært mye informasjon om sine arbeidstakere eller potensielle arbeidstakere, i form av speiderrapporter, videomateriale, statistikk. Det er rimelig å si at arbeidskraften, i fotballverdenen, har status som en handelsvare. Arbeidskraften kan bli solgt mellom arbeidskjøpere, og arbeidstakerne kan ikke uten videre si opp jobben og begynne å arbeide for en annen arbeidskjøper, noe som er relativt unikt sammenlignet med situasjonen til arbeidstakerne i andre industrier.

I Norge skiller fotballklubbene seg fra vanlige bedrifter på en særegen måte. Norske fotballklubber kan i motsetning til mange utenlandske klubber ikke gå konkurs, slik en bedrift kan gjøre. Det er fordi det er klubben og ikke det børsnoterte selskapet, som har rettighetene til å spille i ligaen. Norske klubber har derfor utviklet en nokså særegen dual-modell der det skilles mellom sportsklubben og et børsnotert selskap (Gammelsæter og Jakobsen 2005b). Jakobsen et. al. (2005) argumenterer for at selv om klubbene ikke kan gå konkurs, så har mye av styringen blitt overført til det børsnoterte selskapet, som igjen har fått økt innflytelse over både kommersielle og sportslige forhold.

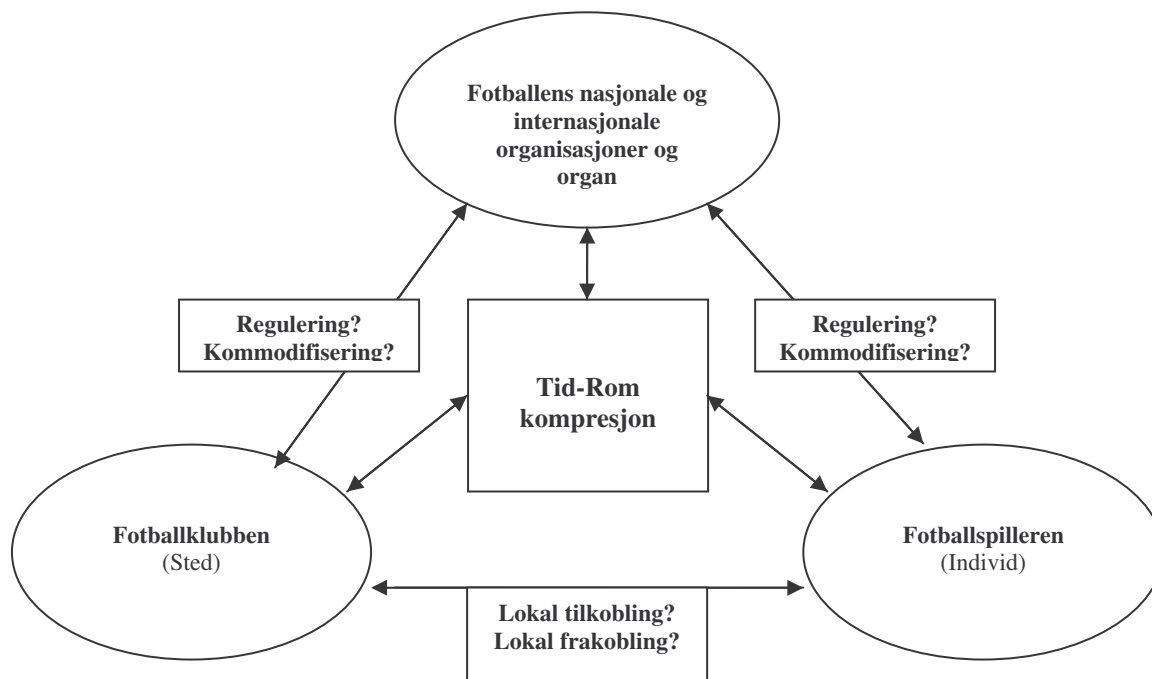
2.4 Studiens treenighet – tre geografiske analysenivå

I skyggen av teorier om økt homogenisering har det vokst frem nye ideer, blant annet fra samfunnsgeografisk hold, om hvordan forholdet mellom tid, rom og sted har utviklet seg. Teoretikere, som Rose (i Massey & Jess 1995), har understreket viktigheten av dialektikken mellom ”det nære” og ”det fjerne”. Viktigheten av å studere det spesifikke, eller den rollen det lokale har i helheten, har blitt understreket i tråd med den gamle frasen ”think global, act local”. Rose hevder at man kan tenke på og identifisere seg med steder på ulike nivå. Haarstad og Fløysand (2006) viser, ved hjelp av et konkret eksempel fra Peru, hvordan nivåtenkning fungerer i praksis. Forfatterne viser hvordan lokalbefolkningen og et internasjonalt selskap

bruker sine ulike syn på et geografisk område til å skape ulike strategiske narrativer i en utviklings- og demokratidiskurs, på lokalt, nasjonalt og internasjonalt politisk plan. Implisitt viser de også hvordan ontologi, læren om det som er, varierer med de ulike gruppenes forståelse av utviklingsbegrepet. Tid-rom kompresjon utfordrer vår tenkemåte ettersom vi samtidig må forholde oss til prosesser på ulike geografiske nivå. Vi må på samme tid forholde oss til det lokale, det regionale, det nasjonale og det globale.

Denne studiens hovedproblemstilling antyder at det er prosesser på flere nivå som innvirker på forholdene i norske toppfotballklubber. For å kunne gjøre rede for hvorvidt globalisering, i form av økt kommodifisering, har ført til en lokal frakobling av norske toppfotballklubber, mener jeg det er nyttig å ha tre ulike innfallsvinkler ettersom det er sannsynlig at det er en sammenheng mellom prosesser på ulike geografiske nivå. I kapittel 4 vil jeg studere tendenser i forholdet mellom spiller og klubb fra et nasjonalt perspektiv, med hovedvekt på utviklingen i klubbens spillerlogistikk. I kapittel 5 ser jeg nærmere på fotballklubben som representant for sted, med fokus på hvilke strategier en klubb kan benytte seg av for å produsere stedsidentitet og styrke klubbtilhørigheten blant spillerne. Videre vil studien bevege seg ned på individnivå og gi et innblikk i hvordan og i hvilken grad fotballspillerne identifiserer seg med lokalsamfunnet klubben er en del av. Figur 2 gjør rede for treenigheten i studien mellom aktører på ulike geografiske nivå, i fotballverdenen.

Figur 2 – Studiens treenighet

De ulike aktørene er alle under påvikning av tid-rom kompresjon, men de tilpasser seg og responderer på ulikt vis. Strukturene i form av regler og retningslinjer blir, som vi har sett over, bestemt av organisasjoner som FIFA og UEFA (i Europa). EU, i rollen som lovgivende makt, har involvert seg. Mest kjent gjennom Bosmandommen fra 1995 der fotballspillere i økt grad fikk status som arbeidstakere, ved at de kan forlate arbeidsgiveren vedelagsfritt ved endt kontrakt. På nasjonalt nivå er det Norges Fotballforbund (NFF) som legger føringer og handlingsbetingelser for klubbens praksis, men NFF er også medlem av UEFA. NFF håndhever og tilpasser UEFAs direktiver nasjonalt.

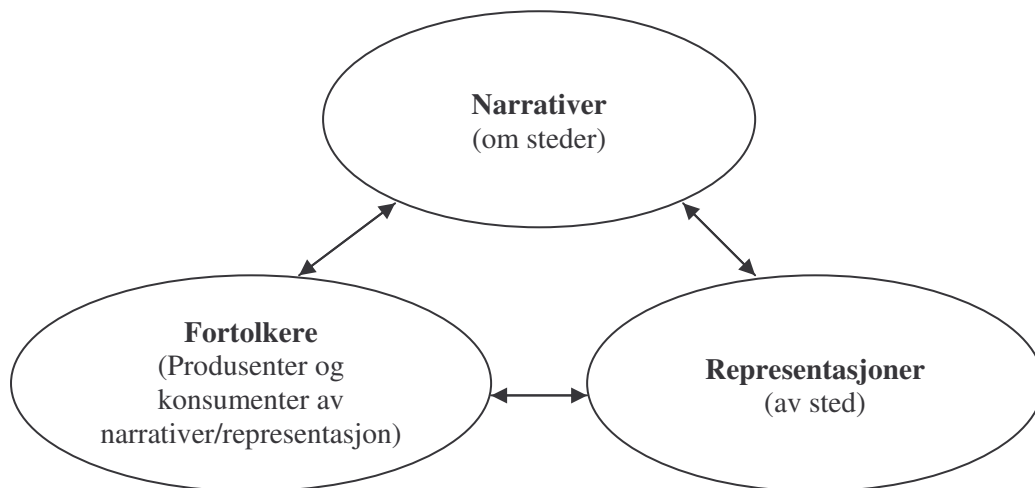
Fotballklubben representerer sted i denne studien fordi klubben har en viktig rolle ved at den avler lokal tilhørighet og produserer stedsidentitet. Som vi skal se i kapittel 5, benytter klubben seg av en rekke strategier under tid-rom kompresjon. Klubbene er dessuten også organisert i sin egen organisasjon - Norsk Toppfotball, som jobber for å ivareta deres interesser nasjonalt. Det er imidlertid forholdet mellom klubb og spiller som er særlig interessant her.

Spilleren eller individet er den siste delen i dette samspillet. Det sentrale i denne studien er å forstå hvordan dette samspillet fungerer i forhold til produksjon av identitet. Spilleren må forholde seg til både klubb og de reglene som bestemmes nasjonalt og internasjonalt. Han er allikevel ingen passiv tilskuer til dette og er med på å påvirke. Spillerne har også en rekke virkemidler, de har for eksempel muligheten til å organisere seg - i NISO, interesseorganisasjonen for norske toppidrettsutøvere.

2.5 Sted

Vi mennesker skaper og rekonstruerer midlertidige narrativer og representasjoner om steder (se figur 3). Et sted blir tilskrevet meninger basert på hvordan vi omtaler stedet når vi kommuniserer. Disse meningene er igjen viktige fordi de blir en del av en persons identitet, så vel som andres. Meninger som knyttes til et sted kan derfor være med på å forme vår identitet. Fløysand og Jakobsen (2005) illustrerer hvordan meninger om et sted skapes av ulike aktører.

Figur 3 – Hvordan sted skapes. Gjengitt fra Fløysand & Jakobsen (2005: 7)

Det forekommer en konstant forhandlingssituasjon mellom de ulike aktørene. Narrativer og representasjoner er i konstant endring ettersom hvordan de blir fortolket. Representasjoner er de spesifikke oppfatningene en aktør eller en gruppe av aktører måtte ha om et sted. Et narrativ er noe mer enn en representasjon. *"A narrative can be defined as a string of socially constructed 'representations' (ideas, sayings and stories) about people and the world together in a whole that has a coordinating role on social relations and conduct."* (2005: 7).

Sted er viktig i denne studien. Kapittel 5 omhandler i hovedsak fotballklubben i rollen som sted, mens kapittel 6 tar for seg forholdet mellom fotballspillere og sted. Tid-rom kompresjon og økt kommodifisering, vil kunne påvirke forholdet mellom de ulike aktørene i fotballverdenen og sted. Fløysand og Jakobsen (2006) argumenterer for at klubben har mulighet til å påvirke sin lokale tilknytning ved hjelp av ulike strategier. Lokale aktørers muligheter til å skape narrativer og representasjoner om et sted, bidrar til hvordan stedet oppfattes av andre, man kan globalisere seg. Dermed blir representasjoner av sted viktig, fordi disse kan hjelpe oss å forstå hvordan Sogndal IL ønsker å framstå ovenfor fotballspillerne og lokalsamfunnet.

2.5.1 Globalisering

Allerede i 1976 hevdet Relph, i sin bok *Place and Placelessness*, at steder ble mer like hverandre og mister sin "sense of place". Relphs argument var at økende mobilitet ledet i retning av at folk, i svakere grad enn tidligere, ville identifiserte seg med ett enkelt sted. Samtidig slo han fast at hjemstedet til en person hadde mistet mye av sin tiltrekkingskraft. Likevel mente han at det er et grunnleggende menneskelig behov å bruke steder og å knytte

sine følelser opp i mot dem. Tuan (1979) nyanserte Relphs argument, og viste at det er en dialektikk mellom gode og dårlige assosiasjoner til et sted. Disse assosiasjonene er ofte basert på erfaringer, hendelser og minner og kan være både noe man har felles med andre eller være helt personlige. Gode assosiasjoner til et bestemt sted kalte Tuan "topofilia", mens dårlige assosiasjoner kan føre til et "topofobisk" forhold til sted (Tuan 1979).

Som jeg nevnte i innledningskapittelet hevder Rose (i Massey & Jess 1995) at det å ha en stedstilknytning, å føle at man hører til et sted, har blitt enda viktigere for mange mennesker i en tid preget av økt tid-rom kompresjon. Homogeniserende krefter kan, i følge Rose, gjøre folk bevisst viktigheten av å ha noe nært, noe spesifikt, noe eget, noe som er annerledes. Gammelsæter og Ohr forklarer sammenhengen mellom globalisering og sted på følgende måte; *"Jo mer globale vi blir, jo større behov får vi for å høre til et sted – for å være lokale."* (2002: 180).

Det var sosiologen Roland Robertson (1994) som kom opp med begrepet globalisering (Giulianotti 2002). Han brukte begrepet for å forklare hvordan globale sosiale prosesser selektivt blir adaptert og redefinert for å tilfredsstille lokale kulturer. Globalisering er altså et begrep som illustrerer hvordan steder, i form av lokale aktører, kan narrativisere seg ved å spille på sine særegenheter. Globalisering blir dermed en globaliseringsprosessen nedenfra, og begrepet vil stå sentralt i kapittel 5, hvor vi skal se nærmere på hvilke strategier Sogndal IL benytter seg av for å forankre seg geografisk.

2.5.2 Stedsidentitet og "sense of place"

Flere studier, slik som Aase (2005), Johansen (2002) og Armstrong & Hognestad (2003), har vist hvordan fotballklubben fungerer som en produsent og formidler av lokal identitet. Fotballklubben og stedet der den hører hjemme vil kunne ha en vesentlig innflytelse over prosesser hvor personlig identitet blir skapt, ikke bare for fotballsupportere, men også for fotballspillere. Det er en dialektikk mellom klubben som organisasjon og omgivelsene.

"Identities are not natural, nor are they fixed. Rather, identities are socially constructed and are subject to change over time and across place." (Maguire i Robertson & White 2003: 309). Identitet er i konstant kontekstuell endring, det er noe som skapes og sted er arenaen hvor dette skjer. *"Mennesker tillegger sted mening og verdi, og kobler dette til sin identitet og tilhørighet."* (Lilleheil 2005: 10). Meninger kommer med store kulturelle variasjoner og kan i

tillegg til å være personlige, være varierende i styrke. Dette er Tuan (1979) sitt poeng når han sier at vi kan inneha sterkere følelser for enkelte objekter og steder enn andre. Meninger kan dessuten, i følge Rose, være tilknyttet både makt og landskap. [...] *sense of place is the phrase used by many geographers when they emphasize that places are significant because they are the focus of personal feelings*” (1995: 88). ”Sense of place” krever ikke nødvendigvis at man har en fysisk kobling til stedet. Rose skriver at man kan oppnå en form for tilhørighet også til steder man aldri har vært, for eksempel gjennom ens interesser eller gjennom media.

I følge Rose finnes det tre måter å relatere sted til identitet på. Man kan identifisere seg med, mot, eller ikke identifisere seg med et sted i det hele tatt. Denne inndelingen blir viktig i den delen av studien som omhandler fotballspillerne (kapittel 6), nettopp fordi den kan hjelpe oss med å forstå hvordan fotballspillere forholder seg til sted. Når man identifiserer seg med et sted vil det si at man føler seg knyttet til stedet på en positiv måte. En person som refererer til et sted ved å bruke ord som ”vi” sier implisitt at han hører til der, samtidig aksepterer vedkomne at det finnes noe annet eller noen andre. Dersom man identifiserer seg mot et sted, gjør man gjerne det ved å se på seg selv som annerledes enn menneskene som bor der. Man bruker stedet til å definere hva man ikke er - ut i fra visse kriterier. Saids (1978) velkjente verk *Orientalismen* omhandler denne problemstillingen. Saids argument er at Orienten ikke er et faktisk sted, men en vestlig konstruksjon av et sted som er Vestens motpol. Vesten har definert seg selv ut i fra hva den ikke er, Orienten. Giulianotti (1999) bruker internasjonal fotball til å eksemplifisere hvordan skotter identifiserer seg selv ved å distansere seg fra engelskmennene. ”*Scots continue to support every opponent of England, even Germany, as a reflex technique for identity construction.*” (I Robertson & White 2003: 337). Når det gjelder den siste måten å relatere sted til identitet på, bruker Rose (1995) immigranter som illustrerende eksempel. Fordi immigranter er fremmede i landet de kommer til, identifiserer de seg ikke med stedet overhodet. I Norge er det, per 2006, 136 utenlandske fotballspillere i Tippeligaen. I den sammenheng er det nærliggende å stille spørsmål om det ikke er en parallell mellom immigranter og den økende gruppen med utenlandske spillere i norsk fotball. Hvordan identifiserer denne gruppen fotballspillere seg med sted? Dette skal vi se nærmere på i kapittel 6 hvor jeg foretar et skille mellom lokale, andre norske og utenlandske spillere.

Et annet aspekt i relasjonen mellom individ og sted er dialektikken mellom å føle seg ”in place” og ”out of place”. Cresswell (1996) hevder at det å høre til på et sted og ikke et annet, har en klar sammenheng med ens relasjoner til andre mennesker. I tillegg er det tilknyttet

visse "[...] *expectations about behavior that relate a position in a social structure to actions in space.*" (1996: 3). I et hvert samfunn eksisterer det lover og normer, ofte forskjellige fra sted til sted, som standardiserer vår oppfatning av hva som er akseptabelt. Sted kombinerer det romlige med det sosiale og blir et sosialt rom. Sted er en sosial konstruksjon med tilhørende forventninger til adferd, som er viktig for den videre konstruksjon, vedlikehold og evolusjon av ideologiske verdier (Cresswell 1996). Cresswell presenterer ulike eksempler på situasjoner som bryter med folks eksisterende forventninger om plass og adferd. Formålet er å illustrere at "[...] *the effect of place is not simply a geographical matter.*" (1996: 8). Sted vil alltid, i tillegg til å være en fysisk setting, også ha visse sosiokulturelle forventninger knyttet til seg, så vel som personlige oppfatninger. I analysedelen vil jeg benytte meg av Cresswells begreper for å forstå de forventningene som stilles til fotballspillerens atferd i lokalsamfunnet, både fra klubben og lokalbefolkningen.

2.5.3 Spillermigrasjon

Antallet utlendinger som spiller fotball på toppnivå i Norge har steget, fra 55 i år 2000 til 136 i 2006, det vil si at 35% av spillerne i eliteserien per 2006 er utenlandske (Gammelsæter & Jakobsen 2007). Gammelsæter og Ohr (2002) hevder at økonomiske oppgangstider i norsk fotball kan ha vært en viktig årsak til den markante økningen i antallet utenlandske spillere i norsk toppfotball. En annen årsak, kan være oppbyggingen av et narrativ hvor Norge ansees for å være et godt springbrett til antatt sterkere ligaer på kontinentet. Begge disse er det som innenfor migrasjonsteori kalles pull-faktorer, det vil si faktorer som trekker fotballspillere til Norge.

McGovern (2002) hevder, med bakgrunn i sin studie av utlendinger i engelsk fotball i tidsperioden 1946 til 1995, at man kan forstå migrasjon forskjellig på makro- og mikro-nivå. På makro-nivå kjennetegnes fotballmigrasjon ved at den går fra perifere land til såkalte kjerneland, hvor man tradisjonelt har hatt en konkurransedyktig liga. Stead og Maguire (2000) har studert skandinaviske spilleres motivasjon for å spille i England. De viser hvordan muligheten for å være fotballspiller på heltid, å motta høy lønn og å spille under bedre forhold bidrar til at de forlater de mindre skandinaviske klubbene og ligaene til fordel for England. På makro-nivå kan vi si at "*Migration is a network creating and network dependent process.*" (McGovern 2002: 26). Det vil si at migrasjon baserer seg på individenes sosial kapital, som man kan opparbeide seg gjennom utvidede sosiale bånd eller sosiale nettverk i geografisk

rom. Dette kan føre til at det oppstår sosiale bånd mellom stedet individet kommer fra og stedet individet kommer til.

Giulianotti (2002) hevder at fotballens globale fremmarsj, i likhet med mange andre globaliseringsprosesser, er mindre utbredt enn det mange hevder. Han argumenterer for at vi ser en internasjonalisering som følger visse mønstre, fremfor en grenseløs globalisering og migrasjon av fotballspillere. Giulianotti begrunner sine argumenter ved å vise hvordan engelske klubber historisk sett, primært, har hentet spillere fra de britiske øyer, Nord-Europa og det britiske samveldet. Spanske og portugisiske klubber, på sin side, henter i hovedsak spillere fra Sør-Amerika og afrikanske spillere har en tendens til å ende opp i Frankrike, Belgia, Nederland eller Spania. Det viser seg altså at migrasjonsstrømmer ikke er tilfeldige, men følger visse mønstre. Ofte avhenger spillerrekruttering av nettverk mellom nøkkelpersoner på tvers av geografisk rom. Som vi har vært inne på tidligere er det mye som tyder på at vi, som en konsekvens av tid-rom kompresjon, har sett en utvidelse av sosiale relasjoner i geografisk rom. McGovern (2002) konkluderer med at selv om fotball er en global sport så er ikke spillermarkedet nødvendigvis globalt. *"While the market for professional footballers is clearly becoming more international in nature, this trend is developing along regional rather than global lines."* (2002: 38). Spillerkjøp bærer preg av å være sosialt situert ved at det ofte er en sammenheng mellom klubben og spilleren i henhold til faktorer som nasjonalitet, språk, spillestil, holdninger og klima, samt kjøperklubbens eksterne nettverk.

Når man diskuterer migrasjon blant fotballspillere, kommer man ikke utenom Bosman-dommen. Bosman-dommen er en juridisk kjennelse fra 1995 som ga mer makt til spillerne og deres representanter på bekostning av klubbene. Tidligere hadde klubber makt over spillerne også etter at kontrakten deres hadde gått ut, en praksis som var relativt unik i arbeidssammenheng. Praksisen ble opphevet i den nevnte kjennelsen som en konsekvens av at den ikke oppfylgte EUs krav til arbeidskontrakter. Mange har hevdet at Bosman-dommen var en milepæl fordi den ga mer makt og frihet til spillerne, blant annet fikk fotballspillere mulighet til å gå vedlagsfritt til en ny klubb etter endt kontrakt. Det har vært spekulert mye i hvor stor betydning Bosman-dommen skal tillegges. I følge Landfranchi & Taylor (2001) førte ikke Bosman-dommen til noen revolusjon i spillermobilitet, men forfatterne hevder at den kan ha bidratt til å forsterke allerede eksisterende tendenser. Gammelsæter og Ohr (2002) mener at det kan være en sammenheng mellom spillermobilitet og EU og FIFAs tidvis liberale lovgivning.

2.6 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg presentert et teoretisk rammeverk som skal være fundamentet for diskusjonen i analysekapitlene. Teoriene skal hjelpe meg i arbeidet med å tolke egne data, slik at jeg blir i stand til å svare på underproblemstillingene og hovedproblemstillingen.

Jeg mener at globalisering ikke må forveksles med nyliberal politisk ideologi. Fenomenet må heller ikke utelukkende assosieres med prosesser som går ovenfra og ned. Globalisering er sosial restrukturering i tid-rom kompresjon og prosessene har form som et ”tveegget sverd”, ved at de virker homogeniserende og heterogeniserende på samme tid. Tid-rom kompresjon kan ta forskjellig form og fremprovosere ulik respons på forskjellige geografiske nivå. Jeg mener at en slik forståelse av globaliseringsbegrepet, er et godt utgangspunkt for å se nærmere på forholdet mellom økt kommodifisering og lokal tilknytning.

Jeg mener at fotball er en velegnet diskurs for globaliseringsstudier fordi: 1. Spillet er globalt i utberedelse. 2. Fotball er en sterk overføringsmekanisme for kultur og struktur. 3. Fordi fotball skiller seg fra andre industrier.

Teoriene om hvordan steder skapes (Fløysand og Jakobsen 2006) og om hvordan fotballklubben har mulighet til å glocalisere seg (Robertson i Giulianotti 2002), vil stå sentralt i diskusjonen om fotballklubbens strategier og ulike representasjoner av sted, i kapittel 5. Teoriene om stedsidentitet og ”sense of place” (Tuan 1979, Rose 1995) vil bli brukt, i kapittel 6, i arbeidet med å identifisere motivene bak spillernes beslutning om å spille for Sogndal IL, samt til å studere stedsidentitet hos fotballspillere.

I neste kapittel vil jeg beskrive hvilke analytiske prinsipper og metodiske tilnærminger som ligger til grunn for den videre diskusjonen.

Kapittel 3 - Metodisk tilnærming: Hvordan angripe?

3 Innledning

Det essensielle spørsmålet når man velger metodisk tilnærming er: Hvordan skal man gå frem for å kunne produsere data som kan belyse og gjøre en i stand til å diskutere hovedproblemstillingen? I min studie blir det da mer konkret: Hvordan skal jeg studere forholdet mellom kommodifisering og lokal tilknytning i norsk toppfotball?

Operasjonaliseringen i denne studien innebærer bruk av ulike metoder, basert på hvilke som er best egnet til å gjøre rede for de ulike underproblemstillingene. Først og fremst mener jeg at det å bruke enkelte elementer av diskursanalyse kan hjelpe meg til å forstå forholdet mellom ulike grupper fotballspillere og sted. Diskursanalyse kan også brukes til å forstå hvordan klubben, gjennom å skape narrativer, har mulighet til å kombinere elementer av kommodifisering og tradisjonelle verdier. I datainnsamlingen har jeg hovedsaklig benyttet meg av kvantitative metoder i kapittel 4. Det er gjort fordi kvantitative data gjør det mulig å identifisere og beskrive tendenser i forholdet mellom spillerne og klubbene i norsk toppfotball. I kapittel 5 og 6 fant jeg det mest hensiktsmessig å anvende kvalitative metoder for å være i stand til å besvare underproblemstillingene på en tilfredsstillende måte. Tanken var at den kvantitative tilnærmingen, i første analysekapittel, skulle gi et godt utgangspunkt for den kvalitative datainnsamlingen og diskusjonen i de to siste analysekapitlene. På den måten vil de to metodene utfylle hverandre. Kapittel 5 og 6 er en casestudie av Sogndal IL som hovedsakelig baserer seg på kvalitative intervju med spillerne og ledelsen i klubben. I tillegg har jeg tilegnet med alternativ informasjon om Sogndal IL, ved å studere avisartikler fra Sogn Avis og eksisterende litteratur om klubben. Jeg har også benyttet meg av informasjon/data som er tilgjengelig på klubbens offisielle websider og på supporterklubbens internettforum.

Jeg vil starte dette kapittelet med å si litt om diskursanalyse som metode. Deretter vil jeg gjøre rede for valget av kvantitative data som innfallspunkt til kapittel 4. Jeg vil så se på fordelene med å bruke kvalitative data for å utføre en casestudie av Sogndal IL. Deretter foretar jeg en vurdering av datamaterialets validitet og reliabilitet og hvilke kriterier som ble lagt til grunn i utvalget av informanter før jeg beskriver datainnsamlingsprosessen i Sogndal. Kapittelet avsluttes med noen etiske betraktninger, noen tanker rundt situert kunnskap og en beskrivelse av semi-strukturerte intervju som metode.

3.1 Diskursanalyse

Måten man snakker om verden på kan være med på å skape eller omskape den. Det kan derfor være nyttig å benytte seg av diskursanalyse som et redskap for å forsøke å identifisere hvilke interesser som ligger til grunn for verden slik vi forstår den. *”Poenget med diskursanalyse å studere hvorledes det eksisterer en rekke handlingsbetingelser for det talte og gjorte.”* (Neumann 2001: 178). Neumann argumenterer at disse handlingsbetingelsene er i stadig fluks, det vil si at de endrer seg over tid. For å finne svaret på hvilke handlingsbetingelser som eksisterer i dag, er epistemologi, læren om hvordan subjekter vet og reflekterer over egen situasjon, viktigere enn ontologi. Selv om diskursanalyse primært er en metode for analysering av tekster, så tror jeg at det er mulig å identifisere hvordan individuelle aktører har ulike oppfatninger av sted, ved å bruke intervju som metode.

Neumann (2001) skiller mellom fem ulike utgangspunkter for en diskursanalyse. Man kan ta utgangspunkt i tekst, hendelse, gjenstand, subjektposisjon eller institusjon. Dette er ingen fullverdig diskursanalyse, men jeg benytter meg av diskursanalyse til å forstå enkelte elementer i den teoretiske og metodiske tilnærmingen så vel som i analysedelen av studien. Dette dreier seg i hovedsak om to ting.

For det første ønsker jeg å benytte meg av elementer ved diskursanalyse til å forstå debatten om kommodifisering av steder og hvordan steder bygger opp narrativer om seg selv. Fotballklubben, i rollen som sted, er dermed det første utgangspunktet for denne studien. Diskursanalyse er et hjelpemiddel som kan være nyttig for meg, som forsker, i mitt arbeid med å identifisere hvilke narrativ som bygges opp rundt den institusjonen som er utgangspunktet for mine studier, fotballklubben Sogndal. Når vi snakker om måten klubbene blir drevet på, så er det gjerne et skille mellom ”kjøpeklubber” i motsetning til klubber som satser på unge lokale talenter. Dualiteten mellom tradisjoner og samhold på den ene siden og kommodifisering på den andre siden, hos klubbene, er noe jeg skal se nærmere på i denne studien. Fotball er et eget felt som påvirkes av ulike diskurser. Ved hjelp av diskursteori er det mulig å forstå mer av hvordan kommodifisering av steder virker inn på fotballens utvikling og hvordan gjeldende narrativer er resultat av maktrelasjoner innenfor fotballen så vel som utenfor.

For det andre vil jeg ta utgangspunkt i subjektets (spillerens) posisjon i fotballdiskursen. Dagens fotballspillere har blitt tillagt en rekke karakteristikk knyttet opp i mot gjeldende normer knyttet til fotballspillerrollen. Dagens fotballspillere blir beskrevet som grådige og ulojale, mens gårsdagens spillere framstilles som lidenskapelige, lojale og jordnære i et nostalgisk retrospekt. Denne studien ønsker å vise hvordan spillere reflekterer rundt sin egen rolle som fotballspiller og hva som karakteriserer den enkeltes forhold til sted. Fotball er immaterielt, materielt og relasjonelt. Spillet er immaterielt i form av verdier, samhold, kultur og narrativer. Fotball har også en materiell side, ettersom mange fotballspillere, trenere og klubbledere får godt betalt. Spillet er relasjonelt i form av nettverk mellom spillere, trenere, agenter, klubbledere, organisasjoner og klubbens omgivelser. Dersom vi tar utgangspunkt i globaliserings slik det har blitt forstått som en homogeniserende prosess, burde det være mulig å påvise at det har vært en signifikant økning i det materielle og relasjonelle aspektet av fotballen på bekostning av den immaterielle (sosiale) biten.

3.2 Kvantitativ tilnærming

Både kvantitative og kvalitative metoder har sine tilhengere. Tidligere stod ofte ulike forskerne, og ulike fagdisipliner, steilt på at den metoden de selv benyttet seg av var den beste. Hellevik (2002) hevder at det nå har blitt vanligere, innenfor forskningen, å veksle mellom kvantitative og kvalitative data. Flere har blitt bevisst metodenes evne til å utfylle hverandre dersom de brukes riktig.

For å identifisere tendenser i forholdet mellom fotballspillere (individer) og fotballklubber (steder), fikk jeg tilgang til en database som er utarbeidet av SNF og Møreforsk i forbindelse med det overordnede prosjektet. Den baserer seg på VGs eliteserieguide for årene 2000 til 2005. Data om spillerne i eliteserien har blitt hentet fra eliteserieguiden, og lagt inn i et program for bearbeiding og variabelanalyse, kalt NSD stat. Totalt består databasen av 92 variabler som gjør det mulig å avdekke generelle tendenser om spillerne som har spilt i eliteserien i den nevnte tidsperioden og klubbens spillerlogistikk. Databasen gir derfor et godt utgangspunkt for å identifisere tendenser om utviklingen i norsk toppfotball i det nevnte tidsrommet. I første analysekapittel vil jeg presentere tabeller som er relatert til kommodifisering og forholdet mellom fotballspillere og norske fotballklubber.

Jeg valgte å bruke kvantitativ tilnærming i det som var den eksplorerende fasen av studien. I den praktiske utførelsen som danner grunnlaget for brorparten av analysen følte jeg at det var

mest hensiktsmessig å ha en kvalitativ utførelse. Metodevalgene har, som kjent, sammenheng med hvordan jeg best skulle kunne gjøre rede for hovedproblemstillingen og underproblemstillingene. Kvantitative datas styrke er deres evne til å omfavne et stort antall informanter. På den måte blir det mulig å presentere generelle tendenser, basert på et stort utvalg informanter, i en relativt stor skala. Kvantitative data er ideelle for arbeidet med å identifisere endringer i spillerlogistikk hos norske toppklubber. Ved hjelp av tabeller og statistikk vil jeg presentere data, på nasjonalt nivå, om norske toppfotballklubbers spillerlogistikk. Kvantitative data vil også kunne identifisere eventuelle tendenser som peker i retning av økt kommodifisering i norsk toppfotball.

"Statistics are like miniskirts, they give you good ideas but hide the important things." ⁴

– Ebbe Skovdahl (tidligere Brøndby og Aberdeen manager)

Kvantitative datas velkjente svakhet er den manglende dybden, da de forteller lite om de bakenforliggende forhold. Det er nettopp her de kvalitative metoder kommer inn. Kvalitative datas styrke er at de muliggjør en dypere forståelse av et mer spesifikt fenomen. Jeg vil derfor argumentere for at å kombinere kvantitative datas gode egenskaper til å fange bredden i et utvalg med kvalitative metoders evne til å gå i dybden, vil kunne være svært nyttig i denne studien.

3.3 Kvalitativ utførelse

Det ble tidlig klart for meg at en form for kvalitativt intervju var mest hensiktsmessig for å oppnå den dybden som er nødvendig for å kunne tilegne seg en tilfredsstillende forståelse av fotballspillers forhold til sted og fotballklubben som stedsidentifiserende faktor. Kvalitativ metode er et godt valg for å utdype forståelsen av det fenomenet som studeres (Fossåskaret et. al. 1997). En kvalitativ utførelse er nyttig av flere årsaker. Først og fremst gir en slik form for datainnsamling førstehåndsinformasjon fra mange sentrale aktører, slik som spillere og klubbledere. I de aller fleste klubber vil det til en hver tid være en god miks av fotballspillere. Det vil være unge spillere, rutinerte spillere, nykommere og spillere som har spilt for klubben lenge. Gjennom å styre utvalget av informanter fikk jeg muligheten til å håndplukke spillere basert på ulike utvalgsriterier. Å samtale med spillere i forskjellig alder, med ulike erfaringer og geografisk bakgrunn var et bevisst valg fra min side. Variasjon var mer nyttig enn å sikre

---

⁴ http://www.footballquotes.info/quote.php?q_id=172

et fullt ut representativt utvalg og dybde var viktigere enn bredde i arbeidet med å gjøre rede for en fotballklubbs strategier for å forankre seg geografisk, og hvordan fotballspillerne identifiserer seg med sted og hvilke motiver de har for å komme til en bestemt klubb.

”Innen kvalitativt orientert forskning er det ikke individet som er analyseenheten, men de sosiale relasjoner som individet inngår i.” (Wadel 1991: 77). Hvert individ er en del av en helhet og har sine egne personlige relasjoner til en rekke andre mennesker. Disse sosiale relasjonene er, i følge Wadel, ikke umiddelbare observerbare fenomen. Gjennom å gå i felt er det mulig å få tilgang på varierte oppfatninger hos de ulike aktørene. Ved bruk av kvalitative metoder, hvor man studerer samspill individer i mellom, har man langt mer å forholde seg til enn dersom man foretar en sammenligning slik man gjør i kvantitative analyser. Wadel eksemplifiserer studiet av individers samspill med en fotballkamp der det til enhver tid er 22 spillere på banen. Det vil da være 231 mulige relasjoner individer i mellom ($n \times (n-1) : 2$), dersom dommertrioen inkluderes får vi 25 individer og 300 relasjoner! I sin studie av sosial praksis blant skotske fotballspillere registrerte McGillivray og McIntosh (2006) at *”A qualitative reseach strategy is a more appropriate means of understanding how individuals use, inhabit, negotiate or elude their foundational objective conditions.”* (2006: 376). Deres argument er i tråd med Wadels oppfatning om at man må bruke en kvalitativ metodisk tilnærming for å forstå subjektets sosiale relasjoner og deres ’være i verden’. I tillegg vil en kvalitativ gjennomføring kunne gi en stemme til intervjuene ved at deres status blir subjektiv, i motsetning til den objektstatusen informantene har i en kvantitativ studie. Mitt mål var å få et innblikk i hvilke relasjoner som eksisterte mellom spillere, klubb og lokalsamfunn. Svake eller manglende relasjoner mellom spillerne og klubben og lokalsamfunnet, ville kunne tyde på en lokal frakobling av norske toppfotballspillere og norske toppklubber.

3.4 Casestudie av Sogndal IL

I en casestudie ønsker forskeren å besvare ”hvordan” – og ”hvorfor” spørsmål (Yin 2003). Som vi så over, hevder Wadel at det essensielle, i en kvalitativ studie, er å forstå de sosiale relasjonene individet inngår i. Individets faktiske handlinger er ikke så viktige. Det vesentlige er å forstå bakgrunnen og meningene som ligger til grunn for handlingene. Fremgangsmåten i en casestudie kan illustreres ved at forskeren har noen generelle eller teoretiske interesser som driver forskningen fremover. Basert på disse interessene må man innsnevre feltet, velge case og informanter basert på hvordan man best mulig kan tilegne seg informasjon om det valgte temaet for å besvare problemstillingene (Bradshaw & Stratford i Hay 2000).

Den opprinnelige ideen var å intervju fotballspillere, uavhengig av klubb, for å gjøre rede for en tilsynelatende økt mobilitet blant fotballspillere under globalisering. Det ble fort klart at en konkretisering var nødvendig ettersom den opprinnelige ideen var vanskelig å gjennomføre i praksis. Planen ble derfor å utføre en komparativ studie av to norske fotballklubber, en storbyklubb og en småbyklubb. Gjentatte forsøk på å få tilgang til å gjøre feltstudier også hos Viking FK i Stavanger var forgjeves, noe som førte til at ideen om en komparativ studie etter hvert ble skrinlagt. Kombinasjonen av liten respons fra Viking og godt samarbeid med Sogndal gjorde at studien utviklet seg til å bli en casestudie av sistnevnte.

Sogndal IL er tilknyttet en kommune med rundt 7000 innbyggere, hvor Sogndalsfjøra er kommunesenteret. Sogndal kommune er ikke den største kommunen i Sogn og Fjordane, verken i areal eller i antall innbyggere. Mine informanter refererte til Sogndal som ei bygd. Fylket Sogn og Fjordane har i overkant av 100 000 innbyggere. I følge tall fra Statistisk sentralbyrå (2006)⁵, er fylket det tredje minst befolkede i Norge, til tross for et relativt stort areal. Kun Aust-Agder og Finnmark har færre innbyggere. Sogndal IL har en sterk posisjon i fylket, ettersom ingen andre klubber fra Sogn og Fjordane noen gang har vært i de to øverste divisjonene i norsk fotball, og Sogndal IL er per 2007 eneste representant fra Sogn og Fjordane i de tre øverste divisjonene i norsk fotball.

I tillegg til å få mulighet til å intervju klubbens spillere om deres motiver for å spille for klubben og deres 'sense of place', var en av målsetningene med å foreta en casestudie av Sogndal IL å finne svar på underproblemstilling nummer to, hvilke strategier benytter toppklubbene seg av for å forankre seg geografisk, og for å skape klubbtilhørighet blant spillerne? Viktigst av alt var å lære mer om forholdet mellom økt kommodifisering og bevaring av tradisjonelle verdier. Klubber opererer med en strategi eller visjon for hvordan man ønsker å drive klubben og fremstå utad. Visjoner og målsetninger er også med på å bestemme hvilke strategier organisasjonen bruker for å knytte klubben til lokalsamfunnet eller regionen og er avgjørende for hvordan klubben forholder seg til stedet, eller regionen, der de hører hjemme. De beslutninger som foretas i klubborganisasjonen vil utvilsomt være utslagsgivende for hvordan klubben forholder seg til kommodifisering kontra koblingen til sted. Jeg ønsket med andre ord å finne svar på hvordan klubben samtidig forholdt seg til press

---

⁵ http://www.ssb.no/emner/00/minifakta/no/main_03.html

ovenfra, i form av tid-rom kompresjon, lover og retningslinjer fra nasjonale og internasjonale organisasjoner, og nedenfra, fra lokalsamfunnet om fortsatt satsning på rekruttering av lokale talenter. Bakgrunnen for min avgjørelse om å foreta en casestudie var, som vi har sett, et sammensatt valg basert på hva jeg mener var den beste formen for kunnskapsproduksjon.

3.5 Gjennomføring av eget case

Maguire og Stead (2000) valgte, i sin studie av nordiske/skandinaviske fotballspilleres motivasjoner for å spille fotball i England, å kontakte spillerne direkte med forespørsler om intervju og utfylling av et spørreskjema. Erfaringene de gjorde i henhold til respons var blandede. De begrunner vanskelighetene med å komme i kontakt med spillerne og spillernes uvillighet til å svare med apati, frykt for et potensielt kontroversielt tema og språklige kunnskaper i intervjusituasjon. Andre forskere, som har utført akademisk arbeid innenfor det overordnede prosjektet, anmodet meg om å først henvende meg til fotballklubben for å få dens samtykke. Ved å velge denne framgangsmåten fikk jeg etter hvert mulighet til å intervju klubbens spillere.

Gjennomføringen av den praktiske delen av studien, det vil si den delen som inkluderer feltarbeidet, var en langvarig prosess. Jeg var heldig ettersom det allerede var et prosjekt som hadde gjennomført en del akademisk arbeid hos flere norske toppklubber. Som en del av det overordnede prosjektet var det enklere for meg å komme i kontakt med klubbene. Det gjorde jeg ved å sende en forespørsel i form av et brev, for så å følge opp per telefon og E-post til alt lå til rette for å gå i felt. Å utføre feltarbeid i fotballklubber er i utgangspunktet ikke uproblematisk. Parker (1996) hevder at "*Football clubs are considered closed shops to outsiders.*" (i Roderick 2006: 251). Fotballklubber er altså ofte lukkede institusjoner for allmennheten og de reserverer seg gjerne for å gi "ukjente" tilgang til klubbens indre miljø. Dette fikk jeg selv erfare, i tilfellet med Viking FK, hvor jeg ikke fikk svar, til tross for gjentatte henvendelser. Det faktum at Sogndal hadde hatt besøk av forskere tidligere (Fløysand og Jakobsen 2005, 2006) kan ha gjort at nøkkelpersoner i klubbadministrasjonen var mindre skeptiske når jeg henvendte meg til dem.

3.5.1 Utvalg av informanter

Selve utvalget av enheter i denne studien er basert på skjønn. Hellevik (2002) hevder at man ved skjønnsmessig utvelgning må være bevisst på at man ikke velger ut enheter som har egenskaper som stemmer overens med forskerens forhåndsoppfatning. For å unngå denne

fellen har jeg bevisst valgt å snakke med spillere med ulike erfaringer. Fellesnevneren for informantene i denne studien er at de er profesjonelle fotballspillere eller klubbledere i Sogndal IL.

For å tilegne meg informasjon om klubben og dens strategier, var det nødvendig å få førstehåndsinformasjon fra sentrale personer i klubben. Klubbledere er nøkkelinformanter i denne sammenheng i form av deres rolle som beslutningstakere. Deres rolle er unik ettersom de besitter stor kunnskap om de prosessene som foregår i en klubb, og klubbledere har mulighet til å gi innbikk i strategiene for driften av klubben. Jeg ønsket å få innbikk i klubbens strategier i forhold til spillerpolitikk, tilknytning til lokalsamfunnet og regionen, og hvordan de forholder seg til regler fra forbund og internasjonale organisasjoner. Informasjonen jeg fikk fra klubblederen jeg intervjuet i Sogndal, gjorde ham til en nøkkelinformant i denne studien. Vedkomne var i stand til å gi et helhetlig bilde av hvordan klubben opererte. Samtidig fungerte klubblederen som en portåpner. I kraft av sin stilling, og gjennom sitt nettverk i klubben, bidro han til å ordne intervjuer med noen av de spillerne jeg fant det var hensiktsmessig å prate med.

For å gjøre rede for fotballspilleres forhold til sted var mitt hovedfokus å ha samtaler med spillere med ulike erfaringer, og da var det nødvendig å legge enkelte føringer på hvem jeg ønsket å snakke med. I Sogndal fikk jeg "carte blanche" i henhold til hvem jeg kunne kontakte. Min nøkkelinformant supplerte meg med telefonnumrene til de jeg ønsket å intervjuer. Det var derfor viktig at jeg på forhånd hadde gjort meg opp en mening om hvilke spillere det var hensiktsmessig å kontakte. For meg var det viktig å ha informanter med ulike erfaringer, slik ble det viktigste utvalgsriteriet at det måtte være variasjon i spillernes geografisk bakgrunn. Hvor du kommer fra kan være viktig for hvordan du forholder deg til stedet klubben er hjemmehørende. Ønsket om en ulik alderssammensetning var et annet utvalgsriterium. Jeg forventet at spillerens alder kunne ha sammenheng med hvordan vedkomne identifiserte seg med bygda. Unge spillere kan ha andre motiver for å komme til, og bli værende, i en klubb enn hva som er tilfelle for mer rutinerne spillere. Det tredje, og siste, kriteriet som var med på å utforme utvalget, var ønsket om variasjon i henhold til hvor mange år spillerne hadde vært i klubben. På grunnlag av dette skisserte jeg opp seks spillerkategorier som jeg brukte i utvelgelsen av informanter. Disse var: Ung lokal spiller, spiller fra Sogn og Fjordane med flere sesonger i klubben, "hjemvendt sønn" (en spiller som har vendt tilbake til sin tidligere klubb), spillere fra Norge for øvrig, spillere fra Skandinavia

og spillere fra verden for øvrig. I tolkningen av dataene har jeg derimot funnet det hensiktsmessig å operere med tre spillerkategorier; lokale spillere, andre norske spillere og utenlandske spillere. Både for å oppnå en sammenheng mellom de kvalitative og kvantitative dataene og i arbeidet med å knytte empiri til teori, har dette vært hensiktsmessig med en slik kategorisering. Totalt har jeg ni informanter i denne studien, en klubbleder og åtte profesjonelle fotballspillere i alle aldersgrupper med ulik geografisk bakgrunn.

I prosessen med å skrive denne oppgaven ble det etter hvert klart at det var ønskelig å få informasjon fra andre kanaler, for å identifisere eventuelle alternative narrativer om klubben. Selv om klubbledelsen og spillerne hadde forskjellige historier å fortelle var det viktig å få impulser fra andre aktører i lokalmiljøet. I arbeidet med å få et annet blikk på klubben har jeg blant annet studert artikler i Sogn Avis og vært en flittig gjest på Saftkokaradn (supporterklubben) sine nettsider. Dette diskuterer jeg nærmere i kapittel 3.6.3.

3.5.2 Tilgang til felt

Å få tilgang til felt var kanskje det mest tidkrevende i denne prosessen, det forutsatte pågangsmot og iherdighet fra forskerens side. Det skjer alltid noe i en fotballklubb og klubbledere er travle mennesker. Det tok bortimot en måned fra jeg først henvendte meg til klubben og fram til jeg var på plass i Sogndal. Det første feltarbeidet i Sogndal fant sted i november 2006, i ukene etter sesongslutt, ettersom det viste seg å være mest hensiktsmessig i forhold til den praktiske gjennomføringen. Jeg returnerte to ganger, en gang i slutten av november for å snakke med spillere som var bortreist under mitt første opphold, og en gang i januar 2007 for å snakke med noen nyankomne spillere. Under mitt første feltopphold møtte og intervjuet jeg klubblederen. I forkant av mitt første opphold i Sogndal hadde vedkomne printet ut og videreformidlet til spillerne, et skriv jeg hadde sendt ham. Skrivet inneholdt informasjon om prosjektet og en liste over hvilke spillere jeg ønsket å snakke med. Det gjorde jobben med å ta kontakt med spillerne per telefon og avtale sted og tid for intervju enklere, ettersom brorparten av dem var informert om mitt besøk på forhånd og derfor hadde en viss idé om hva det gjaldt da jeg ringte dem. Jeg fikk tillatelse av klubbledelsen til å benytte meg av et av møterommene deres og flere av intervjuene fant sted der. Andre intervju ble utført i kantinen på Fosshaugane Campus og i og utenfor ”Stallen”, spillernes eget rom på Fosshaugane.

I felten støtte jeg på enkelte problemer. En spiller fikk jeg ikke intervjuet fordi han aldri hadde mobiltelefonen på, og to spillere møtte ikke opp til avtalte intervju. Under mitt første opphold var det et problem at mange av spillerne som ikke kom fra Sogn og Fjordane hadde fått fri i ukene etter sesongslutt. Ettersom Sogndal har nokså få spillere fra utenfor Sogn og Fjordane, ble fraværet av spillere fra Norge for øvrig og utlandet ekstra merkbart, deres fravær var en medvirkende årsak til at jeg dro tilbake to ganger. Et annet problem var språkforskjeller, mine manglende franskkunnskaper og manglende engelsk- og norsk-kunnskaper hos enkelte spillere, gjorde det umulig å intervju spillere fra fransktalende land.

3.6 Intervju som metode

Intervju er nyttig når formålet er å få kunnskap om følelser, holdninger, verdier, erfaringer og hvordan informantene forstår sin egen verden (Kvale 1997). Det ble tidlig klart at store deler av den kvalitative delen av denne studien kom til å basere seg på samtaler med individer, og at intervju var den mest hensiktsmessige måten til å tilegne seg den nødvendige informasjonen på. Jeg valgte intervju som metode fordi det ga meg muligheten til å få førstehåndsinformasjon fra noen av de viktigste aktørene i norsk toppfotball, fotballspillerne og klubbliderne. Ved å plassere intervjuobjektene i en intervjusituasjon der de ble lovet anonymitet, fikk jeg anledning til å høre fotballspillere åpent reflektere over sitt forhold til sted og hvilke motiver som lå til grunn for deres valg av klubb.

Et annet aspekt ved valg av intervju som metode, er at settingen gir mulighet til å avdekke hvorfor det er variasjon i informantenes erfaringer. Dette er inspirert av troen på at fotballspillernes motivasjon for å foreta de valgene de har gjort, kan være kompleks og sammensatt av ulike forhold. Som jeg har vært inne på over, hadde jeg et ønske om å snakke med spillere med ulik geografisk bakgrunn, av ulik alder og med ulik fartstid i klubben. For å lære mer om fotballspillernes sosiale relasjoner, slik Wadel hevder er essensen i kvalitative studier, mener jeg at det å foreta personlige intervju nærmest er å regne som en nødvendighet.

3.6.1 Biografiske og semi-strukturerte intervju

En forutsetning for å kunne utføre en kvalitativ studie er å foreta dybdeintervjuer. For å kunne forstå hva som ligger til grunn for de valg individet har tatt, er det nødvendig å tilegne seg tilstrekkelig kunnskap om de bakenforliggende forhold. Biografiske intervju har som mål å gi et godt bilde av informantens livshistorie. Ved å foreta et dykk i informantens livshistorie, vil det være mulig å forstå hvorfor vedkomne har tatt de valgene han har tatt. Jeg utformet en

intervjuguide som består av en mal med spørsmål, samtidig som den legger til rette for at intervjuobjektet kan utdype og fortelle sin egen historie. Dermed tok intervjuene form av det som Hay (2000), fritt oversatt, kaller semi-strukturerte intervju. Et semi-strukturert intervju er laget slik at det er et ordnet, men fleksibelt intervju. Man har en intervjuguide å gå etter som skal fungere som et hjelpemiddel og være veiledende i henhold til spørsmålene man har lyst å stille og det man ønsker å få svar på. Intervjuguiden jeg benyttet meg av ligger vedlagt (vedlegg 1). Ved bruk av semi-strukturerte intervju er rollen til forskeren mer intervenserende enn hva som er tilfellet ved bruk av ustrukturerte intervju, men mindre intervenserende enn i strukturerte intervju, der informanten utelukkende svarer på det forskeren ønsker å få svar på. Mitt mål som forsker var å få informanten til å fortelle sin historie mer eller mindre fritt, men med utgangspunkt i en temabasert intervjuguide. Det var ønskelig å få informanten til å fortelle mest mulig, slik at jeg som forsker kunne sitte igjen med et helhetlig bilde av hvorfor vedkomne har tatt de valgene han har gjort.

3.6.2 Utførelsen av intervjuene

Intervjuet med klubblederen hadde en annen innfallsvinkel enn spillerintervjuene. Førstnevnte intervju fokuserte på å finne svar på spørsmål om hvor viktig geografisk forankring var for klubben og hvilke strategier klubben benyttet seg av ovenfor spillerne og lokalsamfunnet. Spillerintervjuene hadde et langt mer personlig preg. Jeg startet intervjuene med å tilegne meg litt bakgrunnsinformasjon om personen ved å la vedkomne gi noen nøkkelopplysninger om seg selv, slik som hvor gammel han er, hvor han kommer fra, hvor lenge han har vært i Sogndal, og om han er gift. Deretter dreiet samtalen inn på nåværende klubb, med spørsmål om spillerens motivasjon for å komme til Sogndal og spørsmål om lokalsamfunnet og forskjeller mellom Sogndal og spillerens hjemsted. Til slutt samtalte vi om spillerens målsetninger for karrieren og hans tilknytning til Sogndal.

Intervjuene hadde en varighet på rundt en halvtime, litt avhengig av hvilke erfaringer og tanker spilleren hadde om temaet. Mitt inntrykk var at eldre spillere hadde mer å fortelle enn yngre spillere. Det kan ha sammenheng med at eldre spillere hadde flere erfaringer og hadde gjort seg opp flere tanker rundt forholdet til sted. Spillere som hadde vært i Sogndal en stund, bidro også med mye informasjon. Det kan ha sammenheng med at mange av mine spørsmål omhandlet forholdet mellom spillerne og bygda. Spillere som ikke hadde vært lenge i klubben, hadde kanskje ikke like stort nettverk i bygda.

3.6.3 Et bredere datatilfang

Denne studien vil ikke utelukkende basere seg på informasjon som jeg har tilegnet meg under intervjuene. For å få et annet blikk på Sogndal IL enn det klubbledelsen og spillerne representerer, har jeg benyttet meg av flere alternative kilder. I analysedelen har jeg studert avisartikler om klubben i Sogn Avis, for å få en annen vinkling og et mer uavhengig blikk på klubben enn hva mine informanter kunne gi meg. Jeg har også fulgt med på diskusjonene på hjemmesidene til Sogndals supporterklubb, Saftkokaradn. Eksisterende litteratur om Sogndal IL har også vært til stor nytte. I tillegg, har jeg i kapittel 4 laget noen egne tabeller som baserer seg på informasjon/data som er tilgjengelige for alle på klubbens offisielle hjemmesider.

3.7 Validitet og reliabilitet

Harraway (i Hay 2000) argumenterer for at det er umulig å være fullstendig objektiv som forsker når man benytter seg av kvalitative metoder. Den enkelte forsker ser verden gjennom sine egne øyne basert på sin egen forforståelse. Det er ikke dermed sagt at det er umulig å tilegne seg kunnskap, men man må være bevisst på at denne kunnskapen ikke er fullstendig objektiv eller nøytral. I arbeidet med denne studien er det arenaer jeg som forsker ikke har hatt tilgang til. Derfor er studien basert på min egen bakgrunnskunnskap om temaet, teori jeg har lest, fagartikler, avisartikler, informasjon fra de intervjuobjektene jeg har fått mulighet til å prate med og de kvantitative data jeg har hatt tilgang til.

En ulempe ved bruk av kvalitative metoder som personlig intervju til datainnsamling, er ofte at bredden i datamaterialet kan bli for liten til å kunne trekke generelle konklusjoner. Det er viktig å presisere at generalisering ikke er målsetningen i denne studien. Her er målet å gi et innblikk i en bestemt klubb og erfaringene til et utvalg spillere i denne klubben. Erfaringene som er gjort i denne studien trenger derfor ikke nødvendigvis å være representative for fotballspillere eller fotballklubber generelt, selv om det kan være paralleller mellom mine funn om Sogndal og andre klubber.

Validitet handler om hvorvidt det er samsvar mellom teori og empiri (Hellevik 2002). I hvilken grad er de innsamlede data relevante for problemstillingene? Jeg mener at spørsmålene jeg stilte under intervjuene har stor relevans for underproblemstillingene, såfremt som hovedproblemstillingen. Når det gjelder kapittel 4 og de kvantitative dataene, mener jeg

at disse også i stor grad belyser aktuelle forhold ved spillerlogistikken hos norske toppklubber og i så måte har høy validitet.

Reliabiliteten bestemmes av hvordan målingene har blitt utført. ”*Vi må foreta en skjønsmessig vurdering av hvor samvittighetsfull og pålitelig innsamlingen og behandlingen av data har foregått.*” (Hellevik 2002: 363-4). I den kvalitative delen av denne studien er nøyaktigheten stor. Under intervjuene lot jeg informantene fortelle om sine opplevelser, og mitt inntrykk er at mange var svært åpne når de fortalte om sine erfaringer. Jeg mener at tryggheten informantene fikk gjennom anonymiseringen har gitt meg data med høy reliabilitet.

3.8 Etiske betraktninger

Fra første stund var det klart at det var nødvendig å gi informantene anonymitet i denne studien. Under mine intervju har det kommet fram informasjon som må forbli konfidensiell, blant annet fordi intervjuobjektene er utsatt for ryktespredning og stor mediaeksponering gjennom sitt yrke som fotballspillere. Enkelte utsagn ville kanskje kunne vekke oppmerksomhet i klubbens organisasjon, blant andre spillere i gruppa eller blant klubbens supportere. Dette er på ingen måte ønskelig. Det var derfor viktig for meg at mine informanter skulle kunne føle seg trygge på at det de har sagt til meg på tomannshånd ikke kan spores tilbake til dem og blir brukt i mot dem på noe tidspunkt.

Fra mitt ståsted som forsker har jeg utelukkende sett det som en fordel å gi informantene anonymitet. Dersom man skulle stå frem med navn, ville det faktum at en spiller - i rollen som en representant for klubben, kunne sette begrensninger for hva slags informasjon forskeren får tilgang til. For eksempel har det vært lettere for spillerne å kunne utale seg om hvordan de trives i klubben og sine planer for fremtiden når de forblir anonyme.

3.9 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg gjort rede for hvordan jeg har produsert mine data. Jeg har besluttet å kombinere kvantitative og kvalitative metoder for å gjøre rede for studiens hovedproblemstilling. For å besvare underproblemstillingen i kapittel 4 har det, blant annet, vært hensiktsmessig å benytte seg av et datasett som er basert på informasjon om tippeligaspillerne hentet fra VGs eliteserieguide. Kvantitative metoder har altså blitt brukt til å beskrive forhold på nasjonalt nivå, mens kvalitative metoder som intervju og feltopphold har

blitt brukt for å gå i dybden og til å utføre en casestudie. Kapittel 5 og 6 baserer seg, i hovedsak, på førstehåndsinformasjon innhentet ved hjelp av personlige intervju med klubbledelsen og spillerne i Sogndal, men jeg har også benyttet meg av informasjon fra alternative kilder, særlig i kapittel 5. Utvalget av informanter er basert på skjønn for å sikre variasjon. Jeg ønsket informanter med ulik geografisk bakgrunn, i forskjellig alder og med ulik fartstid i klubben.

Kapittel 4 – Kommodifisering i norsk toppfotball og endringer i klubbenes spillerlogistikk

4 Innledning

Målsetningen for den samlede analysedelen er å finne svar på hovedproblemstillingen. Bidrar økt kommodifisering til lokal frakobling av norske toppklubber og toppfotballspillere? Dette kapittelet er det første av i alt tre analysekapitler. Her vil jeg presentere og diskutere data som omhandler tendenser i forholdet mellom klubber og spillere på et nasjonalt nivå. Målsetningen her, i kapittel 4, er å identifisere tendenser i norsk toppfotball generelt og i toppklubbens spillerlogistikk, som viser hvorvidt vi har sett en økt kommodifisering i norsk toppfotball eller ikke, i tråd med første underproblemstilling. Dette kapitelet skal være en innfallsport til den kvalitative analysen i kapittel 5 og 6.

Under vil jeg først kort gjøre rede for noe av det arbeidet som allerede foreligger om forholdet mellom profesjonelle fotballspillere og norske toppklubber. Deretter vil jeg diskutere hvorvidt det finnes belegg for å si at vi har sett en økt kommodifisering av norsk toppfotball, før jeg skisserer ulike utviklingstrekk og endringer i norske toppklubbers spillerlogistikk, ved hjelp av statistikk og tabeller. Avslutningsvis, som en overgang til klubbkapittelet, går jeg nærmere inn på spiller materialet i Sogndal, med fokus på spillernes geografiske bakgrunn og alderfordelingen i spillerstallen.

4.1 Eksisterende arbeid

Per i dag eksisterer det et fåtall publikasjoner om norske toppfotballklubber. Primært er det snakk om studier som understreker viktigheten av god økonomisk styring, og studier som beskriver hvordan norske klubber fungerer som organisasjoner. Gammelsæter og Ohr (2002) har beskrevet utvikling og endringer i organiseringen av norske toppklubber på 1990-tallet og ved starten på det nye årtusenet. De beskriver hvordan utviklingen har vært preget av flere økonomiske og sportslige oppgangstider og påfølgende kriser. Forfatterne illustrerer en hverdag for norske toppfotballklubber som i økt grad preges av kommodifisering. Dette vil bli drøftet nærmere, i kapittel 4.3.

Jakobsen et. al. (2005) har sett nærmere på hvilke endringer som har funnet sted i klubborganisasjonene de siste årene. Klubbens styringsstruktur har blitt endret ved at folk innad i organisasjonene har fått klarere roller. Strukturen er bedre definert rundt laget ved at

spillerne gjennomgår fysiske tester, får bedre oppfølging når de er skadet, ser seg selv på video og får kostholdstips. Vi har sett en tilvekst av sportsdirektører, markedsansvarlige, ernæringseksperter, kampanalytikere, psykologer og fysioterapeuter. Forfatternes hovedargument er at klubbene beveger seg i retning av en mer formell beslutningsstruktur, der målsetningen er å skape en form for stabilitet. Jakobsen et. al. (2005) finner likheter mellom hvordan toppklubbene drives og hvordan vanlige bedrifter opererer. En bedrift vil alltid søke stabilitet, og dette samsvarer med det fotballklubbene forsøker å oppnå med en økt formalisering. Formalisering har klare fordeler ved at man gjør organisasjonen mer forutsigbar, mer effektiv og mindre avhengig av nøkkelpersoner. Forfatterne påpeker at dette er problematisk fordi fotballklubber er skiller seg fra ordinære bedrifter ved å være utsatt for større usikkerhet. I bunn og grunn blir fotballklubbene vurdert ut i fra sportslig suksess. Klubbene blir kontinuerlig evaluert av supportere, investorer og media som alle er med på å bygge opp forventninger. Det betyr at en fotballklubb er utsatt for en form for press – og en form for usikkerhet, som skiller seg fra det man ser i næringslivet forøvrig.

Gammelsæter og Jakobsen (2005a og 2005b) har gjort to studier av hvilke strategier som brukes av ulike klubber for å styrke relasjonene til lokalsamfunnet. De tar utgangspunkt i teorien over, om at klubber har utviklet en identitet som har mange likhetstrekk med en vanlig bedrift. Blant annet uttalte klubbene at de hadde ambisjoner om å ta ut sitt regionale potensial i kroner og øre. Samtidig ytret alle klubbene forfatterne undersøkte, et ønske om å styrke relasjonene til lokalmiljøet, blant annet ved å utvikle og gi spilletid til lokale talenter. Andre tiltak inkluderte forbedring av stadionfasilitetene, ansettelse av lokale folk i viktige posisjoner i klubben, og inngåelser av samarbeidsavtaler med lokale klubber. Forfatterne finner belegg for å si at det er store variasjoner mellom ord og handling. Av de fem klubbene som ble studert, skilte Tromsø IL seg ut som den klubben som virker mest bevisst på å opprettholde nærhet til regionen. De har en klart definert målsetning om å være Nord-Norges klubb, derfor er de også bevisst på at laget til enhver tid skal ha en stamme av nordnorske spillere. For Tromsø IL er det viktig å ha et godt forhold til mindre klubber i regionen, derfor spiller de regelmessig treningskamper mot andre nordnorske lag.

En av klubbene som er med i det overordnede prosjektet, Sogndal IL, har Fløysand og Jakobsen (2006) foretatt en dypere studie av. Det er en casestudie som beskriver hvordan fotballklubben har en viktig rolle i lokalsamfunnet både som representant for bygda og som en viktig brikke i det lokale næringslivet. En representant for klubben forklarer hvilke

strategier Sogndal IL benyttet seg av i arbeidet med nytt stadion og ny innendørshall. ”*We are a small community of overlapping networks working together.*” (2006: 14). Folk har tillitt til hverandre, og det eksisterer en form for nettverkssamarbeid mellom ulike aktører i lokalsamfunnet som gjør det enklere å samarbeide om prosjekter. Utad har Sogndal gjort en jobb for å skape et narrativ av bygda som et ruralt sted for sport, utvikling og innovasjon for kreative mennesker. Slike oppfatninger håper man vil kunne lokke studenter – og kanskje også fotballspillere til bygda. Det viktigste med Fløysand og Jakobsens studie er at de viser hvordan fotballklubben bidrar til å konstruere og vedlikeholde narrativer. Dermed tar den en aktiv rolle i kommodifiseringen av et ruralt sted. Forfatterne viser at konsumentene og produsentene av det rurale som en handelsvare, også kan være lokale personer.

Gammelsæter og Jakobsen (2006 og 2007) har gjort to studier av hvordan økt spillerimport fra utlandet har virket inn på spillerutviklingen hos norske toppklubber. De dokumenterer at importen har økt markant fra 13 spillere i 1995 til 136 i 2006. 2005-sesongen var den første der det ble rekruttert flere utlendinger enn norske spillere til tippeligaen. Spilletiden for norske spillere, har blitt redusert i takt med økningen av antallet utenlandske spillere. Forfatterne ytrer bekymring for svekket overrullingseffekt. Når toppklubbene henter flere spillere utenlands, vil færre penger tilfalle klubber i lavere divisjoner nasjonalt. Forfatterne mener at spillerlogistikken hos norske toppklubber bærer preg av kortsiktighet framfor langsiktighet og at dette kan være uheldig både for landslaget, toppklubbene og de mindre klubbene ettersom de egentlig er avhengige av hverandre. Årsakene til økt rekruttering av utenlandske spillere har, ifølge Gammelsæter og Jakobsen, sammenheng med en åpen markedsdynamikk, liberalisering og det faktum at klubber i økt grad ser på seg selv som bedrifter.

4.2 Fotball = Globalt, men med rom for nasjonale variasjoner

”*The imagined community of millions seems more real as a team of eleven named people.*” (Hobsbawn i Robertson & White 2003: 310).

Alle nasjoner er en del av den verdensomspennende fotballkalenderen (Giulianotti og Robertson 2004). Landslaget spiller kvalifiseringskamper til Europa - og Verdensmesterskap på datoer som blir bestemt av FIFA. Når klubblag skal konkurrere med klubber fra andre nasjoner, så gjør de det på tidspunkt som er bestemt av UEFA. I tillegg har de fleste nasjoner et hjemlig ligasystem som styres av nasjonale forbund. I Norge har Norges Fotballforbund

(NFF) ansvaret med å koordinere dette. Den norske ligaen må altså tilpasse seg UEFAs kalender, men på det nasjonale plan er det rom for særegenheter. For eksempel har den norske serien motsatt syklus (vår – høst) av de fleste andre serier (høst – vår). Det skyldes vår beliggenhet langt mot nord med lange vintre, som gjør fotballspilling umulig. I tillegg er det andre idretter som tradisjonelt har vært populære på vinterstid. Overgangsvinduet, som er en tidsperiode hvor det er mulig for klubbene å kjøpe og selge spillere, er en annen faktor i det globale spillet hvor det er rom for nasjonale særegenheter. Bestemmelsen om opprettelsen av overgangsvindu var et samarbeid mellom FIFA, Europakommisjonen (EC) og de nasjonale ligaene. Overgangsvinduet i Norge er åpent i andre tidsrom enn hva tilfellet er i de fleste andre europeiske ligaer. I Norge er vinduet åpent i lengre tidsrom på vinteren, fra 15. november til 31. mars, mens det i de fleste andre land er åpent fra 31. desember til 31. januar. På sommeren er overgangsvinduet åpent fra 1. juli til 31. august, det samme som er tilfelle i andre land.

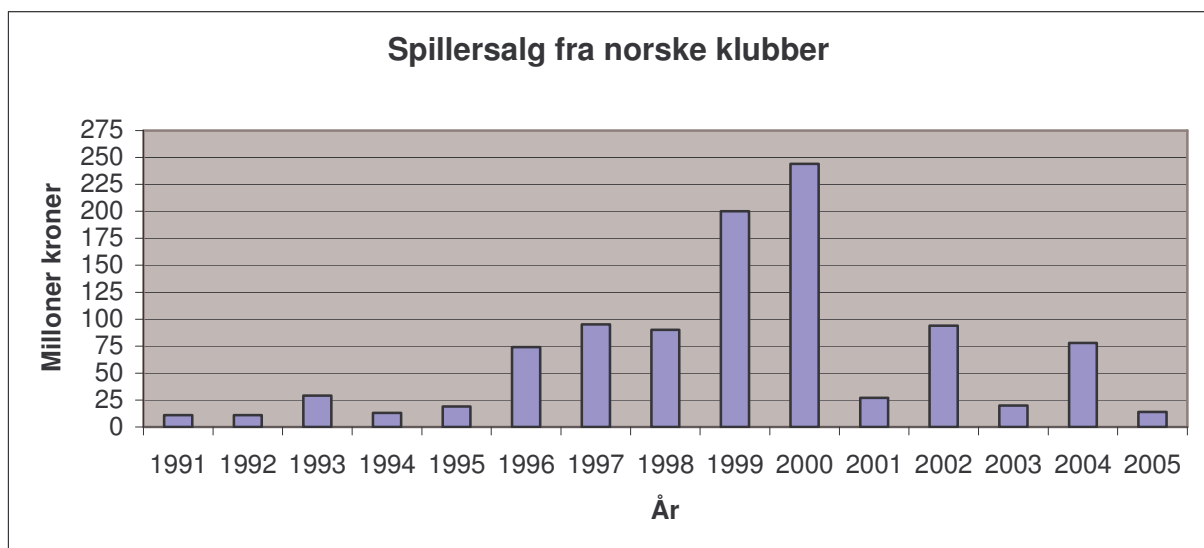
Økt tid-rom kompresjon har ført til at norske klubber henter flere utenlandske spillere fra et vidt spekter av land (Gammelsæter og Jakobsen 2006). Det kan tyde på at norske klubber har opparbeidet seg nettverk med stor geografisk spennvidde, men det betyr også at utenlandske spillere fristes av spill i Norge. Det er her viktig å skille mellom den nyliberale oppfatningen av globalisering som en prosess ovenfra som svekker nasjonalstaten og teorier om tid-rom kompresjon som "et tveegget sverd". Giulianotti og Robertson (2004) hevder at "*Football's national governing bodies, like nation-states, appear as agents rather than victims of globalization.*" (2004: 553). De nasjonale forskjellene i organisering, publikumsoppførsel, sanger og spillerstiler får forfatterne til å hevde at "*Cultural relativization turns the global game into the 'glocal' game.*" (2004: 547). Nasjonale forbund har fortsatt makt til å utføre viktige oppgaver. I Norge representeres de nasjonale interessene gjennom Norges Fotball Forbund (NFF). Fotballforbundet gir klubbene profflisens på grunnlag av en rekke forhold (kapittel 5.2). NFF har mulighet til å straffe spillere og klubber som ikke handler i tråd med regelverket, og det er for eksempel det enkelte nasjonale forbund som bestemmer hvor mange utlendinger klubbene har anledning til å bruke i kamp. I tillegg har de en viktig rolle når de forhandler fram mediaavtaler på vegne av klubbene. Det nasjonale aspektet i fotballverdenen må altså ikke undervurderes eller neglisjeres ettersom NFF fortsatt har mange viktige oppgaver. Jeg vil derfor hevde at fotballens nasjonale styringsorganer ikke er et "offer" for globalisering ovenfra. De håndhever UEFAs regelverk nasjonalt, og tilpasser regelverket de nasjonale forhold. Hvis vi benytter oss av Kellner (2002) sine begreper om globalisering

ovenfra og nedenfra, kan vi si at de nasjonale styringsorganene innehar en viktig mellomposisjon i samspillet mellom internasjonale organ og tid-rom kompresjon ovenfra og fotballklubber og fotballspilleres praksis nedenfra.

4.3 Økt kommodifisering i norsk toppfotball?

Det var ikke før på 1990-tallet at vi så en masseeksport av norske fotballspillere. Gammelsæter og Ohr (2002) mener at dette kan ha sammenheng med landslagets suksess i denne perioden. Det faktum at norske spillere var nokså billige, samtidig som de viste seg å være tilpasningsdyktige i forhold til fotballen i England bidro også til å forsterke trenden. I 2005 kunne Økonomisk Rapport (nr 6/05) melde at norske klubber har solgt spillere (både norske og utenlandske) til utlandet for over en milliard (1019 millioner) kroner siden 1991. Tabell 1 viser spillereksporten i millioner kroner for disse 15 årene.

Tabell 1 – Spillereksport i millioner kroner fra norske klubber til utenlandske klubber
(Kilde: http://www.orapp.no/oversikt/Argang_2005/30008/rapport/visArtikkel/30057)

Som vi ser av tabellen har eksporten av spillere fra Norge avtatt siden toppen i år 2000. Gammelsæter og Ohr (2002) forklarer dette primært med svingninger i markedet som blant annet har gjort norske spillere dyrere for utenlandske klubber. Økte lønninger i tippeligaen, blant annet som et resultat av gode tv-avtaler, kan også ha bidratt til at spillere blir værende, eller blir dyrere å kjøpe for utenlandske klubber. Fædrelandsvennen kunne 30. november 2006 melde om en eksplosiv budsjettøkning hos eliteseriekubbene mellom 2002 og 2007.

Tabell 2 – Budsjettøkning for tippeligaklubbene 2002-2007 (Kilde: Fædrelandsvennen)

2002	2003	2004	2005	2006	2007
459 mill	485 mill	487 mill	595 mill	828 mill	1094 mill

Klubbenes budsjetter har steget med over 100% bare mellom 2004 og 2007. En slik eksplosiv budsjettøkning vitner om gode tider i norsk klubbefotball og styrker påstanden om økt kommodifisering i norsk toppfotball. Det er sannsynlig at bedre økonomiske forutsetninger vil kunne være med på å styrke norsk fotballs renommé internasjonalt. Høye lønninger kan være en viktig pull-faktor for utenlandske spillere. Dersom det er mye penger i omløp kan det bety at norske spillere blir dyrere (Gammelsæter og Ohr 2002). Det kan igjen resultere i en økt import av utenlandske spillere fra ligaer i lavkostnadsland. En slik utvikling vil i så fall ikke være ulikt det scenarioet Gammelsæter og Ohr beskriver fra 1990-tallet. Da var det økonomiske oppgangstider i engelsk fotball, og det faktum at skandinaviske spillere var billige på den tiden, kan ha bidratt til at mange norske spillere ble hentet til engelske klubber. Profartilværelsen i utlandet har i mange år vært det store målet for norske fotballspillere. Før 1991 var det bare et fåtall norske toppklubber som drev profesjonelt, noe som innebar at norske spillere måtte utenlands for å kunne leve av fotballen. Stead og Maguire (2000) har gjort en studie av nordiske/skandinaviske spillere i England der de kartlegger spillernes motivasjon for å komme til England. Det viktigste argumentet spillerne oppgir er, noe overraskende lønningene tatt i betraktning, å utvikle seg selv som spillere. En norsk spiller sa; *"In Norway, they don't really call you a professional until you have played outside Norway."* (2000: 43).

Gammelsæter og Ohr slår fast at omfordelingen av penger i norsk fotball har blitt svekket. Solidariske fordelingsordninger, slik som lik deling av tv-inntektene og den gamle regelen om at bortelaget fikk 15% av billettinntektene, er borte. Fotballen har blitt et levebrød for flere. Det er i dag flere heltidsproffer, flere ansatte i klubbadministrasjonene og i trenerapparatene. Alle toppklubber har sin egen markedsavdeling hvis oppgave er å sikre klubben flere, og større, sponsorkontrakter. Gammelsæter og Ohr mener at økt kommodifisering har sammenheng med en liberalisering i internasjonal fotball. Spillere og trenere har fått friere arbeidsvilkår, men det har også blitt friere operasjonsvilkår for økonomiske aktører. Klubbeiere, tv-selskap, sponsorer og agenter har fått økt makt. Det er sannsynlig at makten til internasjonale og nasjonale organisasjoner og forbund har blitt svekket som en konsekvens av dette, men som vi har sett over har disse fortsatt en viktig tilretteleggerrolle.

Diskusjonen om liberalisering kontra økt regulering er et tilbakevendende tema i fotballverdenen så vel som i politikken. Gammelsæter og Ohr spør seg hvorvidt bevegelsen vekk fra sosial regulering og sportslige kriterier, er med på å svekke fotballspillernes klubblojalitet. *"Fotballklubber har juridisk sett i større grad enn før blitt vanlige bedrifter [...] mens fotballspillere har blitt arbeidstakere som kan forhandle fram sin egen lønn."* (2002: 31). Økt regulering vil igjen kunne begrense spillernes rettigheter som arbeidstakere. Gammelsæter og Ohr mener spillerne ikke har skylden for manglende lojalitet, men at de er offer for et system som mangler regulering og nærmest oppfordrer til klubbytter. Forfatterne hevder at det finnes mer enn en økonomisk side ved menneskets natur. Det økonomiske mennesket motiveres av det som fører til økt rikdom og makt, men mennesket er også rasjonelt og konkluderende. Mennesket er også økologisk ved at det er avhengig av omgivelsene. Det er disse ikke-økonomiske sidene ved mennesket som gjør at vi identifiserer oss med ting og skaper tilhørighet. Dette er direkte relatert til forholdet mellom økt kommodifisering og stedstilhørighet, for den enkelte spiller, som skal vi se nærmere på i kapittel 6.

Jeg mener at det er liten tvil om at vi har sett en økt kommodifisering i norsk toppfotball. Gammelsæter og Ohr hevder at *"Nå er nemlig så godt som alle klubbene 'kjøperklubber'."* (2002: 69). Dette baserer de på det faktum at kun 16 av 309 norske tippeligaspillere i 2002 utelukkende hadde spilt for en klubb i karrieren. Foreninger skiller seg fra forretninger på flere måter. En viktig forskjell er hvordan man forholder seg til fotball som opplevelse eller identifikasjon. I følge Gammelsæter og Ohr er det flere ting som peker i retning av at norske toppklubber ser på fotball som et underholdningsprodukt. Klubbene markedsfører seg aktivt for å lokke tilskuere til arenaene (tidligere stadion) ved å skape en familievennlig atmosfære (pauseunderholding, maskoter), tilby bedre fasiliteter (storskjermer) og god tilgjengelighet (parkering). Med hjelp fra mediene legges forholdene til rette for at fotballkampen skal være en opplevelse. Sandvoss (2003) hevder at det er fire kjennetegn på dagens fotball som peker i retning av økt kommodifisering, og som bryter med den tradisjonelle foreningsdriften: Dagens fotball er mer effektiv, mer beregnelig, mer forutsigbar og det er større kontroll enn tidligere. Det dreier seg altså, i hovedsak, om at alt er bedre planlagt enn før. Et resultat av økt kommodifisering kan også være at det blir vanskeligere for klubbene å tenke langsiktig ettersom kortsiktige tap må unngås for enhver pris.

På tross av at vi har sett en økt kommodifisering av norsk toppfotball, vil jeg argumentere for at fotball både er business og frivillig aktivitet. Fortsatt er mange norske toppklubber avhengige av frivillighet (vakter på kampdagene) og dugnadsånd, og det er tradisjon for å ha klubber som er relativt åpne for omgivelsene. Også internasjonalt er det ting som tyder på at man nå ønsker å styrke båndene mellom klubb og sted. UEFA har kommet med flere krav som kan bidra til dette. For eksempel har organisasjonen innført et krav om utdanningskompensasjon for spillere under 23 år. Det vil si at disse spillerne ikke kan gå vedlagsfritt til en annen klubb. Hensikten bak dette er at klubbene skal stimuleres til å utvikle lokale talenter og få betalt for det ved et eventuelt salg. Kanskje ennå mer interessant er kravet UEFA har kommet med om at det må være et minimum antall lokalt utviklede spillere per lag. Denne såkalte "home grown" regelen trår i kraft i Norge fra og med sesongen 2008 og krever at klubbene har minst 8 lokalt utviklede spillere i en 25 manns tropp, av disse må 4 være utviklet i egen klubb.

4.4 Endringer i norske toppklubbers spillerlogistikk

Sett i lys av diskusjonen over, og i tråd med underproblemstilling 1, ønsker jeg å se nærmere på hvilke konsekvenser økt kommodifisering har hatt for spillerlogistikken i norske toppklubber. Gruppen "profesjonelle fotballspillere i Norge" er en vid kategori. Innenfor gruppen finner vi en rekke individer som har ulike livshistorier, karriereløp, alder og geografisk bakgrunn. Jeg har foretatt en kategorisering av de profesjonelle fotballspillerne i Norge med utgangspunkt i sistnevnte variabel. Studien vil i hovedsak skille mellom lokale (spillere fra samme fylke som klubben), andre norske og utenlandske spillere.

Tabellene under er basert på kvantitative data fra den tidligere omtalte databasen (kapittel 3.2). SNF/Møreforskning har etablert databasen med utgangspunkt i registreringene i VGs Eliteguiden⁶. Her inngår alle spillere som er registrert som medlemmer av A-stallen til de respektive klubbene og andre spillere med spilletid som i utgangspunktet ikke var medlem av A-stallen. VGs oversikt gir opplysninger blant annet om spillernes bakgrunn, alder og spilletid. I tillegg er dataene supplert med opplysninger fra Aftenpostens oversikt over eliteserien, klubbenes hjemmesider, og i noen tilfeller direkte kontakt med representanter for klubbene.

---

⁶ www.vg.no/sport/fotball/norsk/eliteguiden

Jeg vil begynne med å se på utviklingen i overgangsaktivitet i Norge og hvor spillerne hentes fra. Deretter går jeg konkret inn og ser på utviklingen i antallet ”lokale”, ”andre norske” og ”utenlandske” spillere og deres andel av spilletiden i perioden mellom 2000 og 2006. I gjennomgangen av tallmaterialet vil jeg ha et ekstra fokus på Sogndal IL. Mot slutten av kapitlet ser jeg nærmere på tendenser i spiller materialet hos nettopp Sogndal. Disse tabellene er basert på opplysninger, om klubbens spillerstall, som er tilgjengelig på klubbens offisielle hjemmeside.⁷

4.4.1 Stabilt antall nykommere, men flere hentes fra utenlandske klubber

For å gi en indikasjon på mobiliteten inn i Eliteserien kan vi se på tabellen under. Tabell 3 viser antallet nye spillere i Norsk Tippeliga per år mellom 2000 og 2006. En nykommer er en spiller som har kommet til klubben før eller i løpet av den aktuelle sesongen.

Tabell 3: Nykommere i Tippeligaen (Basert på tall fra: Gammelsæter & Jakobsen 2007: 19)

År	Fra klubber i Norge	Fra utenlandske klubber	Antall nykommere (i prosent)	N
2000	83	38	121 (33,7)	359
2001	72	47	119 (32,0)	372
2002	66	46	112 (31,3)	358
2003	58	26	84 (24,1)	349
2004	67	55	122 (33,4)	365
2005	64	67	131 (34,0)	385
2006	69	60	129 (33,3)	387

Tabell 3 viser at antallet nykommere i Tippeligaen utgjør om lag $\frac{1}{3}$ av spillerstallene hvert år. Det viser at det er kontinuerlig utskiftninger i spillerstallene til norske toppfotballklubber. 121 nykommere i år 2000 kontra 129 i 2006 viser at det ikke har vært noen merkbar økning i antallet nykommere i denne tidsperioden, antallet nykommere per sesong vært relativt stabilt. Unntaket er år 2003, som var en sesong hvor mange norske eliteserierklubber slet økonomisk (Gammelsæter & Jakobsen 2006). Forventningen om at flere overganger skulle ha funnet sted som et resultat av tid-rom kompresjon, avspeiles altså ikke i dataene i tabell 3.

Økningen i antallet spillere fra utenlandske klubber er verdt å merke seg. I 2005 utgjorde, for første gang, spillere hentet fra utenlandske klubber over 50 prosentpoeng av nykommerne i Tippeligaen. Det er verdt å merke seg at spillere fra klubber i Norge både kan være norske og

⁷ <http://www.sogndalfotball.no/a-stall.aspx?g568=x&gid=671&tgid=568>

utenlandske, og en viss andel av spillerne som hentes fra utenlandske klubber kan være norske spillere som returnerer hjem. Uansett kan vi slå fast at norske klubber, i større grad enn tidligere, henter spillere fra klubber utenfor landets grenser. Gammelsæter og Jakobsens (2006) mener at dette er en av flere faktorer som bidrar til en svekket overrassingseffekt i norsk fotball.

4.4.2 Utvikling i spilletid for lokale, andre norske og utenlandske spillere

Tabell 4 illustrerer utviklingen i antallet lokale, andre norske og utenlandske spillere og deres andel av spilletiden i Tippeligaen fra 2000 til 2006. Tidsdimensjonen gir muligheter til å identifisere endringer i spilletid fordelt på spillergruppene. Lokale spillere er her definert som spillere med moderklubb i samme fylke som nåværende klubb. Som moderklubb regnes klubben spilleren var tilknyttet som juniorspiller, alternativt den klubben han spilte seniorfotball for første gang, dersom dette skjedde før junioralder.

Tabell 4 – Spillere i Tippeligaen 2000-2006, Antall og andel spillertid fordelt på grupper.

Kilde: Gammelsæter & Jakobsen: Upublisert notat

	Lokale spillere	Lokale spillere	Andre norske spillere	Andre norske spillere	Utenlandske spillere	Utenlandske spillere	
År	Antall	Andel spilletid	Antall	Andel spilletid	Antall	Andel spilletid	N
2000	166	41,1	138	40,9	55	18,0	359
2001	149	37,1	153	44,1	70	18,8	372
2002	153	39,3	127	36,0	78	24,7	358
2003	174	46,2	112	34,1	63	19,7	349
2004	172	43,4	117	34,0	76	22,6	365
2005	165	38,8	110	31,5	110	29,7	385
2006	147	34,9	106	28,1	136	37,0	389

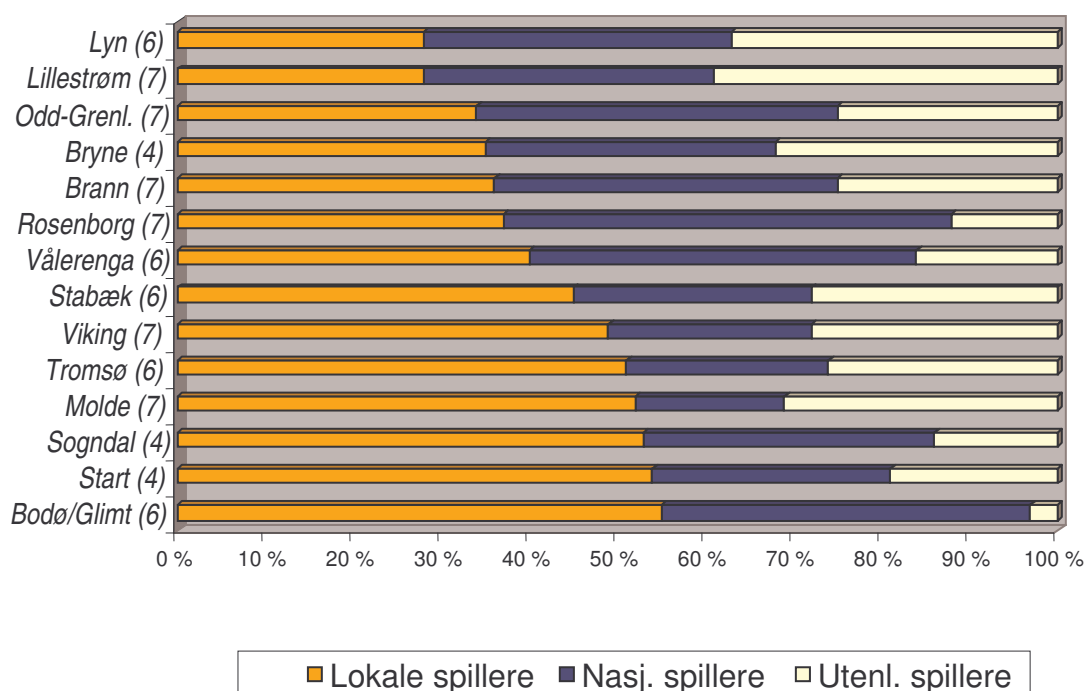
Tabellen viser en nedgang i antallet norske spillere, både lokale og andre norske, og en tilsvarende økning i antallet utenlandske spillere. Antallet utlendinger her økt fra 55 spillere i 2000 til 136 i 2006, det tilsvarer en økning på 147,3 prosentpoeng på syv år. Samlet sett fikk norske spillere 63% av spilletiden i tippeligaen i 2006, sammenlignet med 82% i år 2000. Det er en nedgang i spilletid på hele 19 prosentpoeng. Noe av det som er mest interessant i denne statistikken er at antallet spillere i klubbene fra Norge for øvrig har sunket markant. Med unntak av år 2001, viser statistikken at det har vært en tydelig nedgang både i antall spillere, fra 138 i 2000 til 106 i 2006. Andelen spilletid for spillere fra andre deler av Norge har sunket med hele 12,8%, fra 40,9% i 2000 til 28,1% i 2006. Det kan tyde på at norske klubber er

mindre aktive på det nasjonale markedet, og at de i stedet henter spillere fra utlandet. De lokale spillerne har også blitt færre og fått mindre spilletid. Deres andel av spilletiden har sunket fra 41,1% i 2000 til 34,9% i 2006, en nedgang på 6,2 prosentpoeng. Det er særlig i de seneste årene, etter 2004, at vi har sett en markant nedgang i spilletiden for lokale spillere. På de to årene mellom 2004 og 2006 fikk de lokale spillerne hele 8,5% mindre spilletid.

Tallene over er en sterk indikasjon på økt mobilitet blant fotballspillere over tid og geografisk rom. Mye tyder på at det er en sammenheng mellom økonomiske oppgangstider i norsk toppfotball og import av utenlandske spillere. I 2003, når mange klubber slet økonomisk, ble det hentet langt færre utenlandske spillere enn i de andre årene. Den økte utenlandsimporten har fått konsekvenser for norske fotballspillere. Det er de av klubbens spillere som kommer fra andre deler av Norge, som har stått for 2/3 av nedgangen i spilletid mellom 2000 og 2006. Med bakgrunn i disse tallene er det mulig å hevde at klubbene velger å hente spillere fra utlandet fremfor å hente spillere fra andre steder i Norge. I den senere tid har imidlertid utenlandsimporten også fått kraftige konsekvenser for spillertiden til de lokale spillerne. Gammelsæter og Jakobsen (2006) viser at mange av utlendingene ender opp som stallfyll, og de uttrykker derfor bekymring for konsekvensene en slik formidabel økning i antallet utenlandske spillere har for norske lokale talenter, og eventuelt for landslaget på lang sikt.

Det er naturlig å spørre seg hvorvidt noen klubber har flere lokale spillere enn andre, og om dette i så fall har noen sammenheng med geografi? Tabell 5 viser andelen spillertid for spillergruppene fordelt på 14 klubber, som har mer enn 4 sesonger i tippeligaen mellom 2000 og 2006. Dataene er derfor utelukkende basert på deres tid i tippeligaen og tar kun for seg andelen spilletid, ikke antall spillere.

Tabell 5 – Andel spilletid for lokale, andre norske og utenlandske spillere 2000-2006. Fordelt på klubber med fire eller flere sesonger i Tippeligaen. (Gjengitt fra: Gammelsæter & Jabobsen 2007: 11)

Vi ser en gjennomgående tendens i retning av at småbylag gir mer spilletid til lokale spillere enn hva storbylag gjør. Hos Bodø Glimt, Molde, Tromsø og Sogndal har lokale spillere gjennomsnittlig fått over 50% spilletid. Hos lag som holder til i storbyområder, slik som Lyn, Lillestrøm, Odd og Brann får lokale spillere mindre spilletid. Unntakene er de to Rogalandsklubbene Bryne og Viking. Hos Viking, som kommer fra storbyen Stavanger, får lokale spillere langt mer spilletid enn hos Bryne, som kommer fra mer rurale omgivelser på Jæren. Bodø/Glimt, Sogndal, Start, Rosenborg og Vålerenga markerer seg som de eneste klubbene som gav mindre enn 20% spilletid til utenlandske spillere i tidsperioden.

4.4.3 Spillermaterialet i Sogndal

Avslutningsvis i dette kapitlet og som en overgang til neste analysekapittel, skal jeg se litt nærmere på spillermaterialet i Sogndal. Sogndal har spilt i Adeccoligaen, divisjonen under tippeligaen, siden klubben rykket ned i 2004. Det faktum at Sogndal spiller på nivået under kan, som vi siden skal se klubben selv argumenterer for (i kapittel 5), bety at det er lettere å gi lokale talenter spillertid. I tillegg kan det å spille i Adeccoligaen bety at klubben ikke har den samme kjøpekraften som Tippeligaklubbene. Disse faktorene kan ha innvirkning på tallene under.

Tabell 6 er basert på de spillerne i Sogndal som har fått spilletid i sesongen 2006 (i liga og cup) og tabell 7 omfatter Sogndal-stallen før sesongen 2007. Tabellene skiller mellom lokale, andre norske og utenlandske spillere. Lokale spillere er spillere med moderklubb i Sogn og Fjordane, andre norske spillere har moderklubb i et annet fylke og de som er kategorisert som utlendinger har moderklubben sin i utlandet.

Tabell 6 – Sogndalspillernes geografiske bakgrunn, antall og prosent (Sesongen 2006)

	Lokale	Andre norske	Utenlandske	N
Antall spillere	15	4	5	24
Prosent	62,5%	16,7%	20,8%	100%

Tabell 7 – Sogndalspillernes geografiske bakgrunn, antall og prosent (Sesongstart 2007)

	Lokale	Andre norske	Utenlandske	N
Antall spillere	15	1	9	25
Prosent	60%	4%	36%	100%

Hele 15 av de 24 spillerne som fikk spilletid i 2006 kom fra Sogn og Fjordane. Det illustrerer at klubben har en relativt sterk lokal forankring i spillergruppa. Det vært en økning i antall utlendinger fra 2006 til 2007, og en tilsvarende nedgang i antall andre norske spillere i troppen. Sogndal har like mange lokale spillere i 2007 som i 2006, denne gruppen utgjør hele 60% av spillestallen ved sesongstart 2007. Tallene kan tyde på at Sogndal heller kjøper spillere fra utlandet i stedet for å kjøpe spillere fra andre norske klubber. En forklaring kan være prisnivået på norske spillere. En annen forklaring kan ha med hvordan fotballspillere utenfra forholder seg til Sogndal som sted. Dette skal jeg diskutere i de resterende kapitlene av analysedelen.

Det er naturlig å stille spørsmål ved om det er en sammenheng mellom alder og geografisk bakgrunn. Tabell 8 viser alderssammensetningen i klubben fordelt på de ulike spillergruppene. Tallene er basert på spillernes alder ved seriestart 2007 (09.04.07).

Tabell 8 – Antallet lokale, andre norske og utenlandske spillere fordelt på aldergrupper

	16-23 år	24-29 år	30+	N
Lokale spillere	9	5	1	15
Andre norske	1	0	0	1
Utenlandske	5	3	1	9
Prosent	60%	32%	8%	100%

Tabellen viser at hele 60% av klubbens spillerstall er 23 år eller yngre, mens kun 40% av Sogndals spillere er over 24 år. Til sammenligning var gjennomsnittsalderen på spillerne som spilte fra start i første serierunde i Tippeligaen 2007 samlet 26,9 år.⁸ Som vi skal se i neste kapittel hevder klubben at talentutvikling er en viktig strategi for klubben. Tabell 8 viser ingen tendens i retning av at Sogndalspillernes alder har sammenheng med deres geografiske bakgrunn. Klubben har et flertall av unge spillere i alle alderskategorier.

Et annet interessant tema er spillernes klubblojalitet. Hvor lenge blir de ulike spillergruppene værende i klubben? Tabell 9 viser hvor mange spillere som har spilt for Sogndal IL i under ett år, mellom 1 og 3 år og over 3 år. Tallene tar utgangspunkt i spillernes tid i klubben ved seriestart 2007.

Tabell 9 – Antall år i klubben: Lokale, andre norske og utenlandske spillere

	Lokale spillere	Andre norske spillere	Utenlandske spillere	N
Under 1 år	6	1	7	14
1 – 3 år	3	0	2	5
Mer enn 3 år	6	0	0	6
N	15	1	9	25

Tabellen viser at det kun er lokale spillerne som har vært i klubben i mer enn 3 år, dette antyder at det er de lokale spillere som er de mest lojale. Tallene viser at hele 14 spillere har vært i klubben i mindre enn ett år, halvparten av disse spillerne er utenlandske.

4.5 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett hvordan nasjonale styringsorgan fungerer som et viktig bindeledd mellom prosesser ovenfra og nedenfra. Jeg har argumentert for at vi har sett en økt kommodifisering av norsk toppfotball. Tid-rom kompresjon har, i kombinasjon med økonomiske oppgangstider i norsk fotball, gjort det enklere for norske klubber å hente utenlandske spillere i perioden 2000 til 2006. Antallet nykommere per sesong i Tippeligaen er stabilt, men antallet utenlandske spillere har økt betraktelig. Økningen i antallet utenlandske spillere har gitt denne spillergruppen mer spillertid, og mye tyder på at klubbene henter spillere fra utlandet fremfor å hente spillere fra andre norske klubber, ettersom andelen andre norske spillere har sunket jevnt i det nevnte tidsrommet. I de senere år også de lokale spillerne

⁸ http://www.fotballtips.no/default.asp?u_action=display&u_log=1990

fått klart mindre tid på banen. Dataene viser også at lokale spillere får mer spilletid hos småbylag enn hos lag fra storbyområder.

Jeg har også presentert en del data som er direkte eller indirekte er knyttet til Sogndal IL. Klubben hadde flere utenlandske og færre andre norske spillere i sin stall før sesongstart i 2007 enn hva som var tilfellet i sesongen 2006. I Sogndal var 62,5% av spillerne med spilletid lokale i 2006 sesongen, og før sesongstart 2007 utgjorde de lokale spillerne 60% av klubbens A-lagstropp. Sogndal har også en ung tropp, hele 60% av spillerne er 23 år eller yngre. Hvor spilleren kommer fra, virker å være irrelevant i forhold til alderssammensetningen i klubben, men det er ting som tyder på at lokale spillere blir værende lenger i klubben enn andre norske og utenlandske spillere.

Spørsmålet før de kommende kapitlene er: Hvordan gjør den økte kommodifiseringen jeg har identifisert i dette kapitlet seg utslag på klubb- og spillernivå? Hva skjer med forholdet mellom klubb og spillere og sted i en slik verden?

Kapittel 5 – Klubben som sted og produsent av identitet

5 Innledning

Det essensielle i dette kapittelet er å gjøre rede for hvordan fotballklubben produserer identitet. Dette vil jeg gjøre ved å identifisere hvilke strategier klubben benytter seg av for å forankre seg geografisk og til å skape klubbtilhørighet blant spillerne, i tråd med underproblemstilling 2. Et gjennomgående tema er tveeggetheten mellom fotballklubben som produkt og fotballklubbens kobling til sted.

Først vil jeg gjøre rede for Sogndal ILs utvikling fra og med 1976, året da klubben for første gang for alvor gjorde seg bemerket i norsk fotball. Basert på eksisterende litteratur om klubben og informasjon fra klubbens hjemmesider, vil jeg gi et innblikk i hvordan klubben ønsker å fremstå utad. Deretter vil jeg, ved hjelp av intervjuer med klubbledelsen og spillerne, diskutere de ulike strategiene klubben benytter seg av for å narrativisere seg. Som vi skal se handler mye om Sogndal IL i rollen som talenter og en "David" i norsk fotball.

5.1 Økt kommodifisering eller bevaring av tradisjonelle verdier?

På lederplass, 17 mars 2007, beskriver Sogn Avis det de mener er Sogndal ILs store dilemma. Hvordan skal klubben være i stand til å hevde seg sportslig når pengestrømmene i norsk fotball stadig øker? *"Vil dei [Sogndal IL] vera med i eller like under toppen må dei finne den rette balansen mellom lokale talent og importerte spelarar, og samstundes utfordra det som har med identitet, tilknytning og samkjensla å gjera."* Sogn Avis viser forståelse for at Sogndal må hente spillere fra lavkostnadsmarkedene i Øst-Europa og Afrika. Avisen hevder at om klubben utelukkende skulle basere seg på lokale talent, ville den ha møtt Førde til seriespill om to år (Førde spiller i 3. divisjon i 2007). Som avisen skriver, handler det om å finne en balansegang. Under skal jeg gi ett innblikk i Sogndal ILs historie for å gjøre rede for klubbens utvikling fra og med nøkkelåret 1976.

5.1.1 Fra forening til forretning?

Verken Sogndal IL eller andre lag fra fylket Sogn og Fjordane kan omtales som pionerer i norsk fotball. *"Fylket kom ikkje med i det landsomfattande seriesystemet før i 1961. Så dårlige var kommunikasjonane, så avsides låg Sogn og Fjordane, og så lågt var fotballnivået i fylket."* (Hompland 1982: 13). Sogndal IL gjorde seg for alvor kjent i fotball-Norge i 1976 da de spilte seg fram til cupfinale til tross for at klubben til daglig spilte i 3. divisjon. Siden

1977 har klubben vært hjemmehørende i de to øverste divisjonene i norsk fotball. Sogndal gjorde sin debut i norsk toppdivisjon i 1982, og klubben har i alt vært i norsk fotballs øverste divisjon i 12 år i løpet av denne 30-års-perioden. Ingen andre lag fra Sogn og Fjordane har noen gang vært i de to øverste divisjonene av norsk fotball på herresiden.

På begynnelsen av 1980-tallet var Sogndal IL det vi kan kalle en typisk norsk idrettsforening hvor et bredt antall idretter var representert. I forbindelse med idrettslagets førjulsfest i 1981 var fotballagets opprykk til eliteserien et naturlig tema. Under seremonien uttalte festlederen Jan Tore Eresberg det følgende *"De får ha oss unnskyldt at det blir såpass mykje om A-laget denne gongen."* (Hompland 1982: 14). Utsagnet illustrerer hvor viktig breddeidretten var i idrettslaget på den tiden, siden Eresberg følte seg pliktet til å unnskyldte overfor de andre lagene og idrettsgrenene i klubben at hovedfokuset lå på klubbens A-lag i fotball under seremonien. Men allerede i 1982 begynte man i bygda å frykte konsekvensene av økt kommodifisering i driften av toppfotballaget. *"Frykta er at den forretningsmessige satsinga gjer det heile til rein butikk, at økonomien tar makta. Då kan det røyna på for samhaldet."* (1982: 83). Det var usikkerhet knyttet til hvilke konsekvenser en slik utvikling kunne få for idrettslaget som samlet organisasjon. Hompland beskriver skepsisen i bygda knyttet til fotballgruppas måte å drive organisasjonen på.

"Satsar dei ikkje for lett på alle slag tiltak som kan gi pengar i kassa? Gjerd ei seg ikkje for avhengige av delar av forretningsstanden og næringslivet? Bygger dei ikkje opp eit system der ein til slutt må vera bedriftsøkonom eller noko slikt for å henga med som tillitsmann? Når ein har suksess, kjem det ikkje då lett flytande folk til miljøet som forsvinn like snart att dersom det går nedover?" (1982: 83).

Frykten for at breddeidretten skulle lide og at det nære forholdet mellom klubb og lokalsamfunn skulle forsvinne, var reell.

Fotballklubben hadde, i 1982, klare oppfatninger om hvordan idrettslaget skulle drives. Styreformann (fotballformann) var, da som nå, Rolf Navarsete. Han uttalte seg om forutsetningene for driften av fotballklubben. *"[...] me ville berre tapa dersom me hengde oss på pengekarusellen."* (1982: 20). I klubbens årsmelding fra 1981 stod det: *"Me har alt bevist at det går an å nå toppen utan å gje oss med på kjøp-og-sal-karusellen. Satsing på dei lokale talenta må vera retningslina også i framtida. Dette prinsippet er viktig, og me må ikkje gje*

slepp på det, sjølv om me skulle få enkelte sportslege vonbrot!” (1982: 17). Holdningene som dette utsagnet gir uttrykk for står i opposisjon til det vi vet om kommodifisering. På den tiden var det ingen profesjonelle fotballspillere i Sogndal. Spillergruppa var å anse som en kameratgjeng som hadde nære bånd til ledelsen i klubben, som igjen i hovedsak bestod av personer som tidligere hadde spilt for klubben. Hompland beskriver hvordan opprykket til eliteserien før 1982 sesongen, markerte et skille i driften av klubben. *”Til i fjor var fotballgruppa i Sogndal ubetalt på leiarsida. Nå har dei trenar på halvtid og forretningsfører på heiltid.* (1982: 93). Dette var det første tegnet på at det å være et toppfotballag krevde noe mer enn frivillighet.

Mye har skjedd, i idrettslaget, både på den sportslige og den organisasjonsmessige sida av Sogndal IL siden 1982. I følge Fardal (red. 2001) begynte fotballklubben, utover på 1980-tallet, å rekruttere flere spillere fra hele Sogn og Fjordane. Klubben gikk i denne perioden gradvis inn i rollen som fylkeslaget. Dette var et steg vekk fra kaptein Jarle Skartuns påstand om at *”Sogndal sitt A-lag må bygga på Sogndøler.*” (1982: 7). I følge Hompland (1982) opererte Sogndal, på 1980-tallet, med det de kalte *”gentlemanskontrakter*”. Sogndal fikk for eksempel en kommende storkeeper vedlagsfritt fra vedkomnes moderklubb. Han kunne når som helst returnere til moderklubben, men dersom han ble solgt til en klubb utenfor fylket, skulle Sogndal og moderklubben dele overgangssummen. Klubben har for lengst gått bort fra denne praksisen, og i dag er alle spillerne i Sogndal fotball profesjonelle.

I 1998 ble fotballgruppa i idrettslaget skilt ut som en egen driftsavdeling, Sogndal Fotball. I følge Fardal red. (2001) var det lokalt en betydelig grad av skepsis knyttet til dette, og igjen blusset konflikten mellom masseidrett og toppidrett opp. Klubben beskriver prosessen slik; *”[...] men utover mot jubileumsåret (2001) vart det større og større aksept i lokalsamfunnet for at toppfotballen er drivkrafta for masseidretten i bygda, og at det er toppfotball som er næringsutvikling.*” (2001: 50). Å foreta et skille mellom fotballen og de andre idrettene i idrettslaget er et klart eksempel på kommodifisering. Fløysand og Jakobsen (2006) viser at, i tillegg til å være en egen driftsavdeling, har Sogndal Fotball nå eierandeler i fire andre selskaper, SIL-Tribuna AS, Sognahallen AS, Idrettssenteret AS og Sogndal Trivsel AS.

I 2001 ga klubben ut sin egen biografi, *”Frå pølsebu til storhall*”. Her kan vi lese at klubben har gått *”[...] frå dugnadsarbeid og tradisjonell idrettslagsdrift i 1976, til ei moderne industribedrift anno 2001.*” (Fardal red. 2001: 37). Utviklingen kan illustreres av

budsjettøkningene i fotballklubben. I 1976 hadde klubben et budsjett på 400 000 kroner, fem år senere var budsjettet doblet. Ti år senere, i 1991, var budsjettet på 4,5 millioner kroner og samme år ble Jostein Flo ble klubbens første reelle profesjonelle spiller. Ytterligere ti år frem i tid, i 2001, hadde klubben et budsjett på 13 millioner kroner.⁹ Budsjettet for sesongen 2007 er på 20 millioner kroner.¹⁰ Klubben har gått fra å være tuftet på frivillig arbeid til å bli en arbeidsgiver for mange mennesker. Utviklingen i klubborganisasjonen, siden 1982, har vært formidabel. Som vi så over hadde klubben den gang nylig ansatt en forretningsfører på heltid og en trener i 50% stilling. Per 2007 har klubben 27 ansatte i ulike posisjoner, i tillegg til 25 profesjonelle fotballspillere i A-lags troppen.

Utviklingen som er skissert her viser at klubben, i økt grad, har blitt kommodifisert. Det tilbakevendende spørsmålet er om klubben har måtet gitt avkall på sine tradisjonelle verdier i denne prosessen? Dette utsagnet, signert fungerende markedssjef Yngve Hallén, gir uttrykk for en ”ja takk – begge deler” holdning. *”Me er eit lag i Sogn og Fjordane og produktet Sogndal Fotball er heilt avhengig av at heile fylket har eit bankande hjarte for laget.”* (Sogn Avis 15 mars 2007). Hallén gir klart uttrykk for at fotballklubben har blitt et produkt, men det er et produkt det knyttes følelser til. Under skal jeg gå i dybden på Sogndals strategier for driften av klubben og se nærmere på hvordan klubben har narrativisert seg. Hvordan avspeiles forholdet mellom økt kommodifisering og klubben som et produkt, og tradisjonelle verdier som kameratskap, frivillighet og kobling til sted per 2007? Som vi skal se i den videre diskusjonen, så er det ting som tyder på at klubben har klart å kombinere kommodifisering og bevaring av gamle idealer og tradisjonelle verdier.

5.2 Sogndal ILs forutsetninger

”I Sogndal bur det 5500 menneske. I Oslo-gryta bur det over 500 000. Dei to stadene har like mange lag i fotballens førstedivisjon. Av dei som blei seriemeistrar for Vålerengen i 1981, var det ingen frå eigen stall. Alle på Sogndals lag i fjor var frå Sogn og Fjordane. Halvparten har gått gradene i Sogndal. Vålerengens lag har vel kosta klubben ein million. Sogndal har aldri betalt fem øre for ein spelar.” – Hompland (1982: 7)

Slik begynner Hompland (1982) sin bok om Sogndal, med en David versus Goliat sammenligning av Sogndal og Vålerenga. I følge Fløysand og Jakobsen (2006) er klubben

---

⁹ http://www.sogndalfotball.no/dt_full.asp?g568=x&g602=x&gid=631&tgid=568

¹⁰ <http://fotballmagasinet.no/index.php?mode=news&id=6272>

bevisst sin posisjon i norsk fotball. Klubben vet til og med å nyttegjøre seg av den, slik illustrasjonen av styreformann Navarsetes kommentar under viser.

Kommentaren er dristig. Man definerer sin egen rolle som annerledes topplagenes, og med det identifiserer man seg i mot topplagene i norsk fotball. Bakgrunnen for å innta en slik ”underdog” rolle, er at ledelsen i klubben har innsett at klubben ikke har de samme forutsetningene som de beste lagene i Norge, og at det er nødvendig å operere på en litt annen måte.

”Situasjonen er noe annerledes for toppklubbene, de er avhengig av å ha de beste spillerne. Vi befinner oss litt lengre ned, vi ligger på lista under, vi er ikke avhengig av spillere med toppserieerfaring. Det henger sammen med økonomi og ambisjoner. Det er også lettere å få spillere til Bergen, Oslo og Trondheim enn hit.” - Klubbleder

Her er det flere ting som er verdt å merke seg. For det første illustrerer utsagnet oppfatningen av et slags klasseskille i norsk fotball mellom toppklubbene på den ene siden, og utfordrerne som befinner seg et hakk under. Toppklubbene har behov for å hente flere spillere som allerede har bevist at de duger, og forutsetningen for å kunne hente etablerte spillere er at man har nok økonomiske muskler til å kunne gjøre det. Implisitt kan vi si at toppklubbene har mulighet til, og kanskje er tvunget til, å rekruttere spillere fra et større geografisk område enn hva som er tilfelle i Sogndal. Toppklubbene det her refereres til er ikke nødvendigvis synonymt med Tippeligaklubber. Som klubblederen påpeker, er toppklubbene gjerne hjemmehørende i storbyer hvor det er muligheter for mange aktiviteter og gjøremål. I tillegg til at de ofte har en sentral geografisk beliggenhet, kan ofte toppklubbene tilby gode økonomiske betingelser som kan virke forlokkende på fotballspillere. Kanskje kan toppklubbene også vise til sportslig suksess i form av topplasseringer. Norske fotballklubbers hverdag er altså ulik, både i forhold til økonomi og ambisjoner.

Jakobsen et. al. (2005) argumenterer for at det er mye som tyder på at det er tendens i retning av økt formalisering i norske fotballklubborganisasjoner, for å tilpasse seg en hverdag hvor økonomi har blitt viktigere enn før. Tidligere i dette kapittelet har vi sett kjennetegn på dette også i Sogndal Fotballs utvikling, ved at antallet ansatte i klubborganisasjonen har økt betraktelig. Min nøkkelinformant kunne bekrefte inntrykket av at det har skjedd en endring i hvordan norske toppklubber blir organisert nå sammenlignet med 10 år tilbake. Om situasjonen i dag sa han;

”Det er mye mer profesjonelt, både spillere og organisasjonene. Mer økonomi og kravene [fra NFF] er tøffere [...] før ble klubbstyrene enklere kastet.” - Klubbleder

Profesjonaliseringen, eller formaliseringen, av klubborganisasjonene kan være en konsekvens av tøffere krav fra Norges Fotballforbund slik informanten antydte. Klubbene i de øverste to divisjonene er avhengige av å få klubblisens av NFF. Lisenskravene er basert på minimumskravene UEFA stiller for at klubber skal få være med i Europacupturneringer samt krav fra det som tidligere ble kalt profflisens i Norge. Kravene er varierte, de inkluderer rent sportslige ting (slik som krav om aldersbestemte lag), samt krav til infrastruktur (for eksempel stadionkrav). Det er også krav ovenfor personell/administrasjon (trenerkurs for hovedtrener), lov/reglement (krav om medlemskap i NFF), og økonomi (for eksempel krav til regnskap, positiv egenkapital). Det er en viss forskjell på lisenskravene avhengig av om klubben befinner seg i Tippeligaen eller Adeccoligaen. Dersom klubbene ikke oppfyller kravene NFF stiller, kan de bli straffet med bøter, poengfradrag eller i verste fall degradering.

NFF stiller altså krav og retningslinjer som klubbene må oppfylle, og klubblederen påpeker over at disse ofte oppfattes som relativt strenge av klubbene. En konsekvens av tid-rom kompresjon kan være at det har blitt tettere bånd mellom nasjonale og internasjonale organ i fotballverdenen. NFF, som medlem i UEFA, forplikter seg til å innføre og tilpasse UEFAs internasjonale krav til en nasjonal kontekst, slik vi har sett eksempel på over. Ved at NFF håndhever og tilpasser UEFAs bestemmelser, får for eksempel norske klubber mulighet til å delta i europeiske turneringer som UEFA-cupen og Champions League. Fotballforbundet har altså fortsatt stor makt på nasjonalt nivå og fungerer som en romlig mellomstasjon mellom Norge og Europa. Som vi har sett i kapittel 4, er det ikke dermed sagt at det ikke er muligheter for nasjonale tilpasninger. Et eksempel på det er fotballforbundets særegne krav til antallet utlendinger (fra utenfor EU) som norske klubber får lov til å ha i troppen på kampdagen. NFF

har før sesongen 2007 økt den kvoten fra 2 til 3 spillerne etter press fra klubbene. Dette illustrerer også samspillet som eksisterer mellom de ulike aktørene i norsk og internasjonal fotball. Som en konsekvens av tid-rom kompresjon, er det rimelig å anta at relasjonene disse i mellom er mer sammenvevd enn tidligere, men det er ikke dermed sagt at vi ser en undertrykkende globalisering ovenfra. Klubbene, illustrert ved eksemplet med utvidelsen av utlendingskvoten over, har muligheter til å påvirke prosessen nedenfra.

5.3 Strategier for en småbyklubb

”Brann har penger og investorer, vi må spille på de ressursene vi har. Fylket er med oss!”

- Rutinert spiller

Sogndal IL har ikke økonomi til å matche de største klubbene i Norge, så hvilke strategier benytter klubben seg av for å oppnå sine mål? Alle klubber har en visjon som fungerer som en guide for driften av klubben. En visjon er på mange måter synonymt med klubbfilosofi. Småbyklubber er ofte tvunget til å velge andre strategier enn storbyklubber, ettersom de gjerne har andre forutsetninger. Sogndals visjon er at klubben skal være desidert best i landet på spillerutvikling.

En av mine informanter fortalte at klubben fått føle at det ikke er så lett å rekruttere spillere. Sogndal har ingen trofeer å vise til, og de økonomiske forutsetningene er annerledes ettersom de opererer med et lavere budsjett enn hva toppklubbene gjør. Det faktum at klubben er hjemmehørende på et mindre sted, bidrar også til at klubben må velge andre strategier. Som en lokal spiller sa;

”Det er ikke så lett å få en etablert spiller på Vålerenga til å flytte opp til Sogndal. Tross alt er Sogndal et lite tettsted [...] når du tenker Sogndal så er det Lerum og fotball. Vi må bruke de ressursene vi har for å få de beste spillerne hit.” – Lokal spiller

I samtaler med ledelsen fikk jeg innblikk i klubbens kortsiktige målsetninger. Man ønsket å befeste sin posisjon ved å til en hver tid være blant de 18 beste lagene i Norge, samtidig var det ingen tvil om at klubben ønsket å rykke opp i nær framtid. På mange måter kan man si at det, for rurale klubber som Sogndal, handler om å finne seg selv, eller å skape et narrativ som frister spillere i den grad at de har lyst til å spille for klubben. Dette skal jeg komme tilbake til

senere, i kapittel 6, hvor vi skal se nærmere på hva spillerne betraktet som de viktigste argumentene for komme til Sogndal.

I arbeidet med sette visjonen og målsetningene ut i praksis har klubben flere strategier. Nettverkssamarbeid er en viktig arbeidsmetode for klubben (Fløysand og Jakobsen 2006). Sentralt i Sogndals filosofi står ideen om SIL-fabrikken. Det går ut på at klubben skal utvikle unge, fortrinnsvis lokale, spillere til å bli bedre. Samtidig vektlegges det at de unge spillerne bør ha en utdanning ved siden av fotballen. Klubbens strategi er å legge forholdene til rette for spillerutvikling ved å tilby et godt anlegg og fasiliteter, studiemuligheter og et godt støtteapparat. Gode fasiliteter vil også kunne være med på å lokke mer etablerte spillere til klubben.

Tid-rom kompresjon kan virke homogeniserende ved at mange prosesser går på tvers av landegrenser og at ideer deles. I teorikapittelet argumenterte jeg for at tid-rom kompresjon også kan ha motsatt effekt og at dette ikke alltid kommer så godt fram når man snakker om globalisering. Glokalisering er heterogenisering som en respons på globaliseringens homogeniserende kraft, begrepet illustrerer en situasjon hvor lokalsamfunn spiller på sine særegenheter og bevisst promoterer seg som annerledes. Som jeg har vært inne på i diskusjonen om glokalisering (i kapittel 2.5.1), så kan måten stedet presenterer seg selv som noe spesielt på, virke tiltalende på potensielle innflyttere eller turister. Fløysand og Jakobsen (2006) hevder at Sogndal forsøker å narrativisere bygda som et ruralt sted for sport, utvikling og innovasjon for kreative, unge mennesker. De viser hvordan fotballklubben og lokale aktører jobber sammen i nettverk for å oppnå dette. Klubb og lokalsamfunn går hånd i hånd i arbeidet med å fremstå med en profil som kan virke tiltrekkende på en gruppe mennesker. Fløysand og Jakobsen sier *"The target consumers can even include football players."* (2006: 7). Et slik narrativ vil altså kunne virke tiltalende på fotballspillere også. Som vi har sett over er Sogndal IL bevisst på at de må bruke andre ting enn penger som lokkemiddel. Når spillere og ledere i klubben sier at de må bruke de ressursene de har, så snakker de om flere ting. Under skal vi se nærmere på hvilke ulike strategier klubben benytter seg av for å tiltrekke seg spillere og hvordan klubben i arbeidet med dette, har skapt et narrativ av seg selv som en imøtekommende og trygg klubb, med gode fasiliteter som gjør klubben til beste stedet å utvikle seg både som menneske og fotballspiller.

5.3.1 Nettverkssamarbeid

”Vi har ikke mulighet til å konkurrere med klubber i tippeligaen, derfor er det på mange måter naturlig for Sogndal å søke etter spillere i nærområdet, hvor vi har dialog med de andre klubbene.” - Klubbleder

Fløysand og Jakobsen (2006) hevder at nettverksmodellen, Sogndal Fotball benytter seg av, karakteriseres av at alle ”drar i samme retning”. Sogndal har lange tradisjoner for kontinuitet og kameratskap. I Homplands bok fra 1982 ble kameratskapet framheva som en viktig suksessfaktor. *”I Sogndal har me klart å skapa ein balanse mellom spelarar, styre og trenarar som er ein kolossal styrke. Den er basert på at me kjenner kvarandre og har tiltru til kvarandre. Me veit at me treng kvarandre for å lukkast sportsleg.”* (1982: 75). Kontinuiteten var en annen faktor som ble framheva som har vært viktig i Sogndal. Svein Bakke, den gamle storspilleren og senere en viktig person i klubbadministrasjonen sa, på spørsmål fra Hompland om hva som var spesielt med Sogndal; *”At spelarane er aktivt med i lagarbeidet og blir sentrale støttespelarar på leiar- og trenarsida etterpå.”* (1982: 76).

Under mitt opphold fikk jeg inntrykk av at en slik fellesskapsfølelse eksisterte også i dag, ikke bare i Sogndal men også på fylkesplan i Sogn og Fjordane. Min nøkkelinformant fortalte at klubben holdt utviklingsseminar for krets, forbund og lokale klubber hvor det ble utvekslet impulser og hvor nettverk og vennskap ble bygget i fotballmiljøet i Sogn og Fjordane. Jeg fikk inntrykk av at klubblederne i fylket kjente hverandre personlig. Som jeg har vært inne på tidligere har Sogndal en sterk posisjon i fylket ettersom ingen andre lag fra Sogn og Fjordane er hjemmehørende i de tre øverste divisjonene av norsk fotball per 2007. De ulike aktørene rundt i Sogn og Fjordane er inneforstått med at Sogndal er fylkets beste lag og man samarbeider, blant annet med utviklingen av talenter. Det er ikke slik at andre klubber fungerer som ”farmerlag” for Sogndal. Klubben har ingen formelle samarbeidsavtaler med andre klubber i regionen, men de er i konstant dialog med disse og, som vi skal se, samarbeider klubbene på ulike måter særlig med hensyn til utviklingen av lokale talenter. Et godt samarbeidsklima er viktig både for Sogndal og de mindre klubbene, og det er viktig at begge parter føler at de får noe igjen for samarbeidet. Min nøkkelinformant spissformulerte;

”Vi håndplukker og betaler godt.” - Klubbleder

Så enkelt er det riktignok ikke. Flere av spillerne fortalte at Sogndal i lengre tid hadde holdt dem under oppsyn i moderklubbene. En spiller fortalte at det var helt naturlig å gå til Sogndal fordi de hadde fulgt ham veldig godt opp i flere år.

”Som regel var jeg inne i Sogndal og trente med A-laget et par dager før jeg dro på u-landslagssamlinger og sånn [...] så jeg hadde jo vært i miljøet i flere år før jeg skrev under kontrakt [...] jeg kjente jo mange av spillerne og mange i ledelsen.” – Lokal spiller

Gode nettverk er utvilsomt viktig for klubbens strategi om å rekruttere og utvikle lokale spillere. Min nøkkelinformant var overbevist om at det var enklere å operere lokalt i Sogndal, sammenlignet med andre steder, ettersom stedet er såpass lite. De tette personlige båndene mellom menneskene i Sogndal og regionen, muliggjør et godt samarbeidsklima. En spiller fortalte meg hvordan dette fungerte i praksis. Før han kom til Sogndal, mens han ennå var i moderklubben, hadde Sogndal laget et spesielt treningsopplegg for ham som han skulle følge for å få en god utvikling. Dette var på et tidspunkt hvor det var for tidlig å flytte hjemmefra. Når tiden så var inne, kjøpte Sogndal ham fri fra kontrakten med moderklubben. Eksemplet viser hvordan nettverkssamarbeid kan bidra til å finne løsninger som er til det beste for alle parter. På den måten får de mindre klubbene noe igjen for talentene de eksporterer. Når Sogndal så aktivt går inn og engasjerer seg i utviklingen til talentene i deres moderklubber, så gjør de seg selv en tjeneste ved at de styrker sin egen rolle i regionen, men her er det viktig å handle varsomt. Hvis de mindre klubbene sitter igjen med inntrykket av at Sogndal bruker sin storebrorrolle på en upassende måte, vil man kunne risikere at forholdet surner.

5.3.2 Lokale talenter

”[...] the idea that globalization will produce a global market is simply naive.” – McGovern (2002: 39)

”Vi skal bli best i landet på talentutvikling og sportsleg utvikling i det heile. I samarbeid med videregående skule, høgskulen og idrettssenteret har vi all den kompetanse som skal til for å nå denne ambisiøse målsetjinga.” – Klubbleder Rolf Navarsete (i Fardal red. 2001: 41).

Mitt inntrykk før jeg dro i felt var at Sogndal IL, særlig i løpet av de siste 10 årene, har ervervet seg et rykte som en talentfabrikk. I løpet av 1990-tallet fostret klubben en rekke spillere som ble solgt videre til større klubber. Mest kjent er sannsynligvis Flo-brødrene

Jostein og Tore André som begge var innom Sogndal tidlig i karrieren. Deres fetter Håvard returnerte til Sogndal for noen år siden etter å ha vært flere år i utlandet. Sogndølen Eirik Bakke ble solgt til Leeds i 1999 for 45 millioner kroner og førerlederen Alexander Ødegaard til Rosenborg for 10 millioner kroner i 2004. I løpet av 2006 og i begynnelsen av 2007 har klubben solgt Christian Brink (Lyn), Anders Stadheim (Fredrikstad) og Børre Steenslid (Viking) til lag i tippeligaen. De to sistnevnte er spillere som er født og oppvokst i Sogn og Fjordane.

”Vi ønsker primært å rekruttere lokalt og regionalt, Sogn og Fjordane og omliggende områder [...] det er ikke dermed sagt at ’våre’ talenter kommer til oss selv om vi legger mye tid og ressurser i arbeidet med å få dem hit.” – Klubbleder

Klubben har altså et klart ønske om å fremstå som et naturlig steg opp karrieremessig for unge talenter i Sogn og Fjordane. Over så vi at klubbens visjon var å være landets beste talentutvikler. Ved å gi talenter sjansen til å spille for klubben viser Sogndal at det er samsvar mellom visjon og handling. Dersom man ønsker å skape et narrativ av seg selv som en talentfabrikk er man nødt til å gi unge spillere rikelig med spilletid slik at de kan utvikle seg, dette var også en av klubbens store utfordringer.

”Utfordringen er hvordan vi skal få matchet dem. Forsen til Sogndal er at vi har gitt dem, og har mulighet til å gi dem mer matching og spillertid enn tippeligaklubbene, i større klubber er det kanskje større konkurranse.” - Klubbleder

Min informant ga uttrykk for at det, helt klart, var tøffere og vanskeligere for talenter å få spilletid i Tippeligaen. Klubben har innsett at de senere års tilværelse i Adeccoligaen kan ha visse fordeler som de kan utnytte seg av i forhold til utvikling av talenter.

”Klubbene der [i Tippeligaen] er nødt til å ha flere etablerte spillere. Adeccoligaen er en veldig gunstig utviklingsarena for unge talenter.” - Klubbleder

Når klubben først var i nest øverste divisjon, så visste den altså å dra nytte av det i prosessen med å utvikle talenter. En av spillerne jeg snakket med hadde kommet til Sogndal fra et annet sted i Norge. Han hadde merket seg at klubben var dyktig til å få fram talenter.

”De er flinke til å utvikle spillere her. Det er jo en av de klubbene som skaper flest talenter som går videre.” – Spiller fra et annet sted i Norge

Han la ikke skjul på at han så på Sogndal som et kjempefint ”utstillingsvindu” og håpet at klubben kunne hjelpe ham med å utvikle seg videre som fotballspiller.

For en klubb med begrensede økonomiske muskler kan det være flere fordeler med å hente unge spillere. Som en rutinert spiller sa; *”Av å til sier vi at det er best å få single spillere til Sogndal for de er lettest å flytte på.”* Sannsynligvis er det mer krevende å få eldre spillere, som ofte har kone og barn, enn unge, single spillere til å bryte opp og flytte til Sogndal. I mitt arbeid med å kartlegge klubbens regionale tilknytning ble jeg til stadighet minnet på at Sogndal IL ikke har mulighet til å konkurrere med klubber i Tippeligaen rent økonomisk, og at å satse på talentutvikling var en måte å respondere på dette på. Klubblederen jeg intervjuet mente, langt på vei, at det er klubbens økonomi som setter grenser for hvilket nivå de opererer på.

”Chelsea kan operere helt annerledes. Vi må prøve å finne spillere som er på vei opp, eller som kanskje ikke har blitt oppdaga, vi kan ikke gå inn å hente spillere som er under kontrakt.” - Klubbleder

I tillegg til å finne unge spillere på vei opp, understreket min nøkkelinformant at klubben ønsket å hente tilbake rutinerne spillere som har spilt for klubben tidligere i karrieren. Ved å gjøre det, kan de yngre spillerne i klubben dra nytte av de eldre spillernes erfaringer. Også i klubborganisasjonen var det viktig for klubben å ha lokale personer, for å bevare klubbkulturen og for å skape kontinuitet i driften av klubben, men min nøkkelinformant understreket også at det kunne være sunt med noen eksterne personer i ledelsen.

Kontinuitet virker å være viktig for Sogndal. For å understreke betydningen av å ha en viss kontinuitet i spillerstallen og hvor høyt klubben verdsetter spillere som er lojale, har klubben en form for premiering av lojale spillere. Etter 2006 sesongen fikk Håvard Flo og Rune Bolseth gullmerket etter å ha spilt over 300 kamper for klubben, mens tre andre spillere fikk bronsemerke for å ha oppnådd 100 kamper for klubben. Premiering av lojale spillere er en strategi som kan bidra til å skape samhold samtidig som det er en stadfestelse ovenfor spillerne om at de verdsettes av klubben.

5.3.3 Eksternt nettverk

Som jeg har diskutert i teorikapittelet så anser jeg globalisering for å være tid-rom kompresjon. Tid-rom kompresjon, slik Harvey (figur 1) forstår det, kjennetegnes ved at jorda har krympet samtidig som individers relasjoner i rom har større spennvidde enn tidligere. Et eksempel på dette er en samarbeidsavtale Sogndal har med en klubb i Elfenbenskysten. I følge klubbledelsen gir avtalen klubben en mulighet til å få spennende og gode spillere til en konkurransedyktig pris. Dette er et eksempel på hvordan en klubb som Sogndal, fra en bygd i Sognefjorden, ved hjelp av et nettverk har utviklet et samarbeid med en annen klubb over store geografiske avstander. Et slikt samarbeid har, langt på vei, blitt muliggjort av tid-rom kompresjon. Det er imidlertid lite som tyder på grenseløshet, slik nyliberalistene hevder. Sogndals internasjonale samarbeid begrenser seg til en avtale med en enkelt ivoriansk klubb.

5.3.4 Trivsel og tilrettelegging

”Det er voldsomt viktig at de [spillerne] trives og har det bra, slik at de kan fortelle videre til sine kompiser og familie at i Sogndal så jobber vi på en sånn måte, at de kan anbefale andre å komme til Sogndal.” – Rutinert spiller

Slik spilleren over fremstiller det, blir trivsel en strategi for å kunne tilegne seg andre spillere. Det er sannsynlig at trygghet er viktig, også for fotballspillere, og kanskje ekstra viktig for unge fotballspillere.

”Unge spillere skal vite at hit kan de komme og bli godt tatt vare på. Det skal være trygt å komme til Sogndal.” – Rutinert spiller

For at spillerne skal trives er det nødvendig at klubben tar sin rolle som tilrettelegger alvorlig. Det er viktig at spillerne trives også utenfor banen og klubben var bevisst på at de ønsket at spillerne skulle være integrert i bygdesamfunnet. *”Det går nesten av seg selv”*, sa min nøkkelinformant. Likevel understreket han at klubben hjelper alle nye spillere som kommer til klubben i startfasen, særlig får de spillerne som kommer fra utlandet ofte litt ekstra hjelp fra klubben.

”Vi hjelper til med å finne bosted, melder dem på norsk-kurs og vi prøver å få dem integrert i gruppa og i miljøet.” - Klubbleder

Flere spillere kunne bekrefte at klubben hadde anstrengt seg for å få dem til å føle seg velkomne. Dette hadde vært både overraskende og til stor hjelp for de spillerne det gjaldt. Klubben hadde hjulpet til med å finne et sted og bo og å etablere seg i Sogndal. En spiller som kom fra et annet sted i Norge fortalte at en av de første dagene etter han kom til bygda, så hadde en av klubbens eldre spillere kommet på besøk med en vinflaske for å slå av en prat. Flere spillere hadde lignende opplevelser å fortelle om.

”If I need help with something, then it is no problem. They help with apartment, moving, everything. If I have problem with something I just ask someone and they will help me.” – Utenlandsk spiller

”Klubben ordna alt, sted å bo og ordna med skolen og når vi skulle trene og når vi ikke skulle trene og sånn.” – Ung spiller

”I know that the wifes meet when we are away on campus and to La Manga. They come together to have a party and to help each other when the husband is away.” – Utenlandsk spiller

”De hjalp meg med alt, det gjør de fortsatt. Det er jeg veldig positivt overraska over, at de er så hjelpsomme, egentlig hele bygda [...] hvis samboeren min flytter oppover nå så skal de hjelpe til å finne jobb og sånn. De skal skaffe meg studieplass ved høyskolen, så alt legges til rette da. Det vil de jo liksom ha også i Sogndal, spillere som har noe ved siden av, noe å falle tilbake på. At ligger jo på samme sted vet du, høyskolen ligger ett minutt unna og det er skole på stadion her også.” – Innflytter

Det er ting som tyder på at dette ikke er noen ny strategi fra klubbens side. Til tross for at Sogndal IL har blitt kommodifisert på flere måter, har klubben bevart mange av sine opprinnelige verdier og ideer. Det min siste informant over fortalte meg i 2006, samsvarer bemerkelsesverdig med hva en ung og talentfull keeper fra Hornindal fortalte Hompland i 1982. *”Eg kom inn på gymnaset og fekk hjelp med ein god plass å bu. Dei har hjelpt meg å ordna alt mulig.”* – Frode Grodås (i Hompland 1982: 29). Det faktum at de to utsagnene samsvarer så godt, til tross for at vel 25 år har gått, viser at på enkelte områder har klubben forblitt lojal tanken om at det viktig at spillerne finner seg til rette i lokalsamfunnet slik at de

kan prestere på banen. Basert på uttalelsene over, vil jeg hevde at å få spillerne til å trives sosialt er en bevisst strategi fra klubbens side. Forholdene legges til rette for at de skal bli en del av miljøet så raskt som mulig. Som innflytteren antyder så begrenser ikke tilretteleggingen, fra klubbens side, seg kun til spillerne, det inkluderer også tiltak rettet mot samboere og ektefeller. Et annet aspekt, som innflytteren bemerker, er fordelene knyttet til samlokaliseringen av fotballklubben, utdanningsinstitusjoner og diverse tilbud på campusområdet.

Flere av spillerne jeg snakket med hadde tatt, eller tok, utdanning ved siden av å spille for Sogndal. Noen gikk fortsatt på videregående, mens andre tok fag på høyskolen. Blant mine informanter var en ung spiller som fortsatt gikk på videregående. Han kunne fortelle at de på skolen hadde et spesialopplegg hvor de får fri i gymtimene, slik at de fikk anledning til å være med på ettermiddagstreningene til klubben. De unge spillerne som fortsatt går på gymnaset, har dessuten en egen trening med spillerutvikler i klubben på morgenen fordi klubbens trening klokka halv 10 ikke passer særlig godt med deres timeplan på skolen. Flere som gikk eller hadde gått på videregående, skrøt av det gode miljøet på skolen. Ofte var det slik at de gikk på skolen sammen med andre som også hadde kontrakter eller trenet med Sogndal. Det bidro, i følge min informant, til å skape et samhold blant de unge spillerne.

Figur 4 – Fosshaugane Campus¹¹

¹¹ http://www.saftkokaradn.com/bilder/fosshauganecampus_1byggsteg.jpg

I følge klubbens egne hjemmesider er Fosshaugane Campus en samlokalisering av idrett, undervisning og forskning. Den videregående skolen i Sogndal og høyskolen i Sogn og Fjordane ligger i umiddelbar nærhet til Fosshaugane, som også er Sogndal ILs hjemmebane. Bygget inn under den ene tribunen på fotballstadion er det, blant annet, en kantine, bokhandel, frisør og hovedkontoret til studentsamskipnaden i Sogndal. I andre etasje er det diverse datarom for studenter og i tredje etasje sitter klubbadministrasjonen, alle med utsikt inn på fotballbanen. På campus er det altså en relativt unik sosial miks av studenter, lærere, fotballspillere og andre klubbansatte. På campusområdet ligger også Sognahallen, en stor innendørshall som benyttes både av studenter og av klubben. Her ligger også Idrettssenteret AS, som kaller seg selv et regionalt kompetansesenter for idrett. Idrettssenteret leverer trenertjenester og medisinske tester til Sogndal Fotball. Det er mange treningsmuligheter der slik som; svømming, sykling, aerobic, step og styrketrening. Senteret er også tilholdssted for Sogn og Fjordane idrettskrets. På campusområdet ligger også den såkalte "Stallen", Sogndal-spillernes eget samlingsrom, der de har mulighet til å spise sammen eller bare sosialisere før, etter og mellom treningsøktene. "Stallen" skal være et rom hvor gruppeidentitet og klubbfølelse kan bli skapt gjennom vennskap og nettverksbygging spillerne i mellom. Forholdene legges til rette for å skape og vedlikeholde kameratskap i spillergruppa også i 2007, men i nye og forbedrede omgivelser.

5.3.5 Gjensidig avhengighet – Klubben, bygda og spillerne

"Rollen som fotballspiller er betegnet som voldsomt positivt. Det virker som om folk synes at det er kjekt å jobbe med en som driver med fotball." – Rutinert spiller

Fløysand og Jakobsen (2006) viser hvordan man i Sogndal bruker sosial kapital og nettverksbygging som strategier for å få utrettet ting i bygda. Fotballklubben er ikke bare en viktig instans i forhold til å skape identitet i bygda, den er også en viktig komponent i narrativet man har skapt av Sogndal. For å vedlikeholde narrativet er det viktig at ikke klubben distanserer seg fra lokalsamfunnet. Strategiene jeg har nevnt over, slik som å satse på lokale talenter og utbyggingen av Fosshaugane Campus, er viktige måter for klubben å bidra til å knytte bånd mellom klubben og lokalsamfunnet på.

Som vi har sett over hjelper klubben de nyankomne spillerne både rent praktisk og sosialt. Klubbens tilknytning til lokalsamfunnet og regionen understrekes ved at spillere har oppgaver

utenfor banen. Disse oppgavene vil kunne bidra til å knytte bånd mellom spillerne og lokalsamfunnet på et individuelt plan, men også det kollektive forholdet mellom klubben og lokalsamfunnet. Spillernes forhold til bygda og regionen for øvrig begrenser seg dermed ikke kun til det faktum at de faktisk bor der, i Sogndal kreves det mer enn det. I rollen som Sogndal-spiller, en rolle det er knyttet gode konnotasjoner til, tar spillerne del i flere konkrete arrangement i regi av klubben. Budskapet var klart;

”Vi prøver å vise oss fram på en positiv måte til de unge.” – Rutinert spiller

Spillerne fortalte at deres oppgaver utenfor banen inkluderer dugnader, og dømming av kamper på Sognefjordcup, en fotballcup for barn og unge i fylket. I tillegg deltar spillerne på en fotballskole i Sogndal en uke om sommeren. En ung spiller fortalte at han hadde sittet nede på kjøpesenteret og delt ut brosjyrer og skrevet autografer ved åpningen av Fosshaugane Campus (sommeren 2006). Dessuten er spillerne engasjert i et prosjekt på ungdomsskolen i regi av MOT, som er en organisasjon mot mobbing, vold og rusmisbruk.

”Vi har en fadderordning med sparebanken Sogn og Fjordane hvor vi er ute hos to klubber i fylket, en gang på våren og en gang på høsten, så får vi et lag vi skal følge opp litt.” – Lokal spiller

Flere spillere nevnte denne ordningen. De fortalte at det dreide seg om å være med på treningene til lillegutt, smågutt og lillejentelag rundt omkring i fylket. De fleste fikk ansvar for lokale lag mens andre fikk ansvar for lag andre steder i fylket, noen så langt unna som Måløy (ca. 3,5 time unna). I tillegg, ble jeg fortalt, hendte det at de stilte opp på de alderbestemte lagenes avslutningsfester etter sesongen. Flere spillere understreket at de satte pris på å være ute og gjøre arbeid i lokalmiljøet.

”Jeg føler vi har et fortrinn det i forhold til mange andre klubber i og med at vi er mye ute i lokalmiljøet, men alt dette jo på en måte tilbake på den nærheten som er her.” – Lokal spiller

”Vi skal ha noen aktiviteter. En kveld i hallen med lokalbefolkningen neste fredag og litt nede på senteret.” – Ny spiller

Det er ingen tvil om at Sogndal IL, og klubbens spillere per 2007, har relativt tette bånd til lokalmiljøet. Det faktum at de fleste aldersbestemte lagene, som spillerne var med og trente, var lokale lag understreker nærheten til bygda. Samtidig knytter klubben bånd til resten av fylket ved å sende spillerne på oppdrag over hele Sogn og Fjordane. Flere spillere understreket at de ofte tenkte på seg selv som representanter for Sogndal Fotball utenfor banen. En av de eldre spillerne på laget fortalte at han tenkte på dette hver dag når han stod opp. Han hadde selv et ønske om å bli oppfattet som en omsorgsperson. Det hadde ledet til at han hadde blitt kontakta av kommunen og spurt om han kunne tenke seg å bidra med sosialisering av andre. Dette gjaldt for eksempel asylsøkere, som ikke hadde noe nettverk, og andre som slet litt i samfunnet. Dette hadde han sagt seg villig til å gjøre.

Rolf Navarsete ga, i 1982, uttrykk for et nært forhold mellom klubben og bygda. *"Me blir kontrollerte av bygdi og er avhengige av miljøet."* (1982: 24). *"Me veit, og heile bygdi veit, korleis spelarane oppfører seg på skulen, på jobb, på festar og overalt."* (1982: 26). Nærheten som ble beskrevet av Navarsete den gang eksisterte også i dag. Spillerne var klar over at de, i rollen som idrettsfolk, måtte gå foran som gode eksempler i lokalsamfunnet. Fotballspillerrollen hadde flere forventninger, fra både klubb og lokalsamfunn, knyttet til seg i henhold til oppførsel. I teorikapittelet nevnte jeg Cresswells (1996) begreper "in place og "out of place". Under skal vi se at det i bygda var uskrevne regler som var med på å bestemme fotballspillernes atferd.

"Selvfølgelig går du ikke på puben 5 dager i uka [...]" – Lokal spiller

"[...] for eksempel det var en gjeng på laget har som var ute på en onsdag da, tok seg et par øl, og bare satt der, pratet og slappet av. Så dagen etter ringer journalisten fra lokalavisa og lurte på om de hadde lov til dette her." – Lokal spiller

Dette utsagnet sier mye, ikke bare beskriver det nærheten i et bygdesamfunn, men det illustrerer også at det er enkelte handlinger som bryter med folks forventninger til en fotballspillers oppførsel. At fotballspillere skulle sitte på puben på en onsdag og drikke øl var en handling som var "out of place".

"[...] også er det en del på laget som bruker snus da. Vi har fått klar beskjed om at vi ikke bør gå rundt ned på senteret med det, vi må liksom tenke på hvor vi tar den." – Ung spiller

Spillerens utsagn er et eksempel på hvordan klubben hadde laget noen konkrete handlingsregler for hvordan de ønsket at spillerne skulle fremstå i lokalsamfunnet. Snusbruk var ikke forbudt i klubben, men å vandre rundt på det lokale kjøpesenteret med snusleppe brøt med filosofien om at Sogndalspillerne skulle være sunne forbilder i lokalsamfunnet.

Mine erfaringer fra Sogndal står i kontrast til erfaringer andre forskere har gjort når de har studert fotballspilleres forhold til omgivelsene i nyere tid. McGillivray og McIntosh (2006) intervjuet profesjonelle skotske spillerne og erfarte at disse så på fotball som "[...] *a field self-serving and isolated from other occupational fields*" (2006: 381). Spillerne i Sogndal virket tvert i mot godt integrerte i lokalsamfunnet, og klubben var opptatt av å skape samhold og regional forankring ved å knytte bånd mellom spillere og lokalsamfunn, både på og utenfor banen.

5.4 Lokal skepsis?

Over har jeg gjort rede for det jeg mener er klubbens strategier i arbeidet med å narrativisere seg som et fylkeslag og en talentutvikler. Hvordan oppfattes så Sogndals strategier i lokalmiljøet, finnes det alternative narrativer? Det har pågått, og pågår fortsatt, en diskusjon om hva slags rolle Sogndal skal ha i bygda. Diskusjonen er direkte knyttet til forholdet mellom kommodifisering og lokal forankring. En debattant på Saftkokaradns internettforum stiller spørsmålsteget ved om askeladdstemplet er i ferd med å forsvinne som et resultat at av klubben i økt grad har blitt kommodifisert.

*"Fra å være en liten "familiebedrift" og askeladd med en folkelig appell, bevegte vi oss sakte mot den kulturen Sogndal alltid har unngått, den som alle andre følger men som vi alltid har avskydd. Sogndal har vært en klubb alle liker, en klubb som ikke tenker høyt om seg selv og som gir talentene en sjanse. Vi har vært jordnære og det har blitt laget dokumentarer om måten ting er blitt gjort på i Sogndal. Alt har endra seg nå, Sogndal sparker trenere, Sogndal har blitt ett delvis kjøpelag med spillere fra Lørenskog og Sandnes i stedet for Skavøypoll og Førde og Sogndal har fått nykker. Sogndal skal ikke være bra lenger, Sogndal skal være best."*¹²

---

¹² <http://www.saftkokaradn.com/forum/index.php?showtopic=3353>

Det essensielle er at klubben må være klar på hvordan den ønsker å fremstå. Ved å gjennomgå en kommodifiseringprosess virker det som klubben fått visse identitetsproblemer utad. Utsagnet illustrer hvor vanskelig det er å finne balansegangen mellom kommodifisering og lokal tilhørighet. Satsning på lokale talenter er viktig for lokalbefolkningen, og det en viss skepsis knyttet til hvorvidt klubben tar denne oppgaven seriøst nok. Vidar Vadseth, talsmann for supporterklubben Saftkokaradn, uttrykte, i Sogn Avis 20. november 2006, bekymring for hva som ville skje med interessen i Sogndal dersom klubben ikke ønsket å satse penger på aldersbestemte lag.

"[...] når nyhenda om at Sogndal Fotball ikkje skal satsa pengar på aldersfastlagde klassar (jmf. møteverksemd rundt dette temaet) i Sogndal kan ein lure på kva som skjer [...] ein må f... ikkje gløyme kvar ein kjem ifrå [...] Giddar foredra å stille på dugnad på Fosshaugane på kamp når dei veit at Sogndal Fotball ikkje gidd å satsa på ungane deira? Det er 300 unge og eldre i sving på kvar heimekamp [...] Skrekkscenarioet for meg er at det i framtida er 5000 tomme seter som klappar for Sogndal annakvar helg." - Vadseth

Igjen er det konflikten mellom forening og forretningsdrift som blusser opp. Dette illustrerer Sogndals utfordring. Klubbens lokale tilhørighet må ikke bli et offer for ønsket om sportslig suksess. Småbylag som Sogndal kan ikke fullt ut kommodifisere seg, de er avhengig av å innta en mellomposisjon. En annen debattant, som ikke kommer fra Sogndal, har en annen oppfatning av klubben enn de lokale tilhengerne. Han mener at klubben har potensial til å bli bygdenes lag.

"Styret i SIL gjer sine prioriteringar med utgangspunkt i at vi aldri kan bli bedre enn å bli liggande i 1. divisjon/botn av tippeliga. Dei ser vekk frå den store sympatien som er for klubben blant folk flest i heile landet. Her i Hallingdal har fleire sans for Sogndal enn for f.eks. Hønefoss/Strømsgodset som er i samme fylket. Sogndal har muligheit til å bli heile bygde-Norge og bygdesympatisørar i storbyane sitt lag."

Det er tydelig at det er eksisterer ulike oppfatninger om hva Sogndal IL skal være og hvor stort geografisk rom klubben skal operere innenfor. I tillegg til dette så eksisterer det også ulike oppfatninger om Sogndal Fotball sin rolle innad bygda. Enkelte hevder at klubben har en for dominant rolle i bygda. Dette blusset opp for noen år tilbake da klubben presenterte sine planer for Fosshaugane Campus, et prosjekt som hadde en kostnadsramme på rundt 300

millioner kroner. Allerede i 1982 skrev Hompland om den såkalte "fotball-mafiaen" i bygda. Folk som ikke interesserte seg for fotball hevdet at "fotballmafiaen" sto bak det meste som skjedde i bygda. Begrepet egner seg godt til å illustrere de nære båndene mellom personer i lokalsamfunnet, som jeg har vært inne på tidligere. For folk som ikke er fotballinteressert kan den rollen Sogndal Fotball nå innehar i bygda, virke dominerende.

5.5 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett hvordan Sogndal IL har tatt steg i retning av økt kommodifisering for å kunne oppnå sportslig suksess. Samtidig har klubben et klart ønske om å videreføre de nære båndene, mellom lokalsamfunnet, spillerne og klubben. Det er mye som tyder på at klubben greier å balansere dette. Klubben er fortsatt lokalt forankret både i styret og ved å ha lokale nøkkelspillere i stallen. Samtidig har klubben ambisjoner om å være Sogn og Fjordanes lag, og man har skapt en fellesskapsfølelse i fylket, hvor Sogndal IL er det naturlige midtpunktet.

Bygdeklubben Sogndal har ikke mulighet til å konkurrere med storklubbene økonomisk. For Sogndal IL handler det om å utforme alternative strategier for å tiltrekke seg spillere. Klubben fokuserer på rekruttering av lokale spillere og talentutvikling. Ideen om SIL-fabrikken og narrativet klubben har skapt av seg selv, som en klubb som rekrutterer unge talenter, gir dem spilletid og eventuelt selger dem til storklubbene, står sentralt både i teori og i praksis. Sogndal IL er fylkets desiderte ener og vet å gjøre nytte av det ved å fremstå som hele fylkets klubb og et samlingssted for de beste talentene i Sogn og Fjordane. Klubben samarbeider med andre klubber i regionen og det eksisterer en form for samarbeid blant klubblederne på fylkesplan. Selv om det ikke finnes noen formelle samarbeidsavtaler er klubblederne stadig i dialog, nettverk skapes og vedlikeholdes. Sogndal følger opp lokale talenter i moderklubbene, inviterer dem til å trene med klubben og kjøper dem fri fra moderklubbene dersom de viser seg å være gode nok for klubben.

På Fosshaugane Campus er ulike utdanningsinstitusjoner samlokalisert med fotballklubben, slik at man kan få mye ut av fasilitetene og skape samhold og trivsel. På Fosshaugane Campus er det innendørshall, treningsrom, "Stallen", utdanningsmuligheter og en kafeteria. Disse fasilitetene skal være med på å skape et godt sosialt miljø og legge forholdene til rette for at spillerne skal trives i klubben og i bygda. I tillegg hjelper de eldre spillerne på laget nykommerne med å finne seg til rette i bygda. Dette er strategier som har mer til felles med

tradisjonelle verdier enn kommodifisering, noe som støtter Fløysand og Jakobsens (2006) argument om at lokale aktører har vært med å påvirke kommodifiseringsprosessen fra innsiden. Fotballklubben er i stor grad en del av det narrative som har blitt skapt av bygda. For å knytte bånd mellom lokalsamfunnet/regionen og fotballklubben tar spillerne del i en rekke aktiviteter lokalt og regionalt. Både bygdefolket og fotballklubben forventer at fotballspillerne skal fremstå som gode forbilder i lokalsamfunnet. Avslutningsvis viste jeg at det også finnes noen alternative narrativer om hva Sogndal skal være. Enkelte mener også at Sogndal IL har blitt for dominerende i bygda.

Basert på de klubbstrategiene som har blitt identifisert i dette kapitlet vil jeg argumentere for at klubben har skapt et narrativ av seg selv og hvordan den ønsker å fremstå ovenfor fotballspillerne. Sogndal ønsker å være en imøtekommende og trygg klubb, med gode fasiliteter som gjør klubben til beste stedet å utvikle seg både som menneske og fotballspiller, og ambisjoner om tippeligaspill. I neste kapittel skal vi gå nærmere inn på nettopp dette med representasjoner av sted. Der vil jeg identifisere spillernes motiver for å komme til Sogndal og i hvilken grad spillerne identifiserer seg med Sogndal.

Kapittel 6 – Stedsidentitet blant fotballspillere

6 Innledning

Individens valg varierer i tid og rom, fra sted til sted og med bakgrunn i ulike sosiale mekanismer. Derfor kan ikke individuelle valg sees på rent isolert, de må kobles opp mot større samfunnsmessige prosesser. Denne delen av studien fokuserer på å kartlegge hvilke bånd som eksisterer mellom fotballspillere og sted. Hvordan identifiserer fotballspillere seg med sted? I dette kapitlet viser jeg at det eksisterer ulike representasjoner av hva Sogndal er og hvordan disse representasjonene er avgjørende for å få ulike grupper spillere til klubben.

Dette kapitlet er todelt. Først ønsker jeg å gi et innblikk i hvilke motiver de ulike spillegruppene hadde for å komme til Sogndal. Jeg viser hvordan ulike forestillinger eller representasjoner om hva klubben er, appellerer til forskjellige typer spillere. Avslutningsvis i denne delen vil jeg diskutere forhold rundt spillernes kontraktssituasjon. Det er et materielt aspekt som i verste fall kan gå på bekostning av trivselen i klubben, og jeg fikk inntrykk av at en god kontrakt av en viss lengde var viktig for alle spillerne, uavhengig av geografisk bakgrunn. Spillernes geografiske bakgrunn vil være den viktigste variabelen i denne analysedelen. Spillernes alder vil ikke bli tillagt samme verdi fordi, som vi så i tabell 8, var ikke aldersfordelingen i klubben avhengig av geografisk bakgrunn.

I andre del av kapitlet vil jeg gi et innblikk i spillernes forhold til Sogndal ved å vise hvordan spillergruppene identifiserer seg ulikt med bygda. Denne delen av kapitlet er bygget opp ved å bruke den samme inndelingen av lokale, andre norske og utenlandske spillere som har vært benyttet i de foregående kapitlene. For å forstå hvordan Sogndal-spillerne identifiserer seg med Sogndal har jeg benyttet meg av Rose (1995) sin teori om hvordan mennesker identifiserer seg med eller mot sted, eller ikke identifiserer med det i det hele tatt. Jeg mener at det eksisterer ulike representasjoner av sted, i dette tilfelle av hva Sogndal er, og at vi derfor vil kunne se at spillernes ulike geografiske bakgrunn er avgjørende for hvordan de identifiserer seg med klubb og sted. Forventningen er at de lokale spillerne, de som kommer fra Sogndal og Sogn og Fjordane, vil identifisere seg med bygda. Den relativt lave andelen spillere fra resten av Norge, som jeg påviste i tabell 7, leder meg til å tro at spillere fra andre steder av landet identifiserer seg mot Sogndal. Når det gjelder den økende gruppen med utenlandske spillere så forventer jeg at disse ikke vil identifisere seg med Sogndal overhodet, særlig gjelder det for de spillerne som nettopp har kommet til klubben. Diskusjonen rundt

spillernes stedsidentitet fokuserer særlig på tre forhold: Bygda, klubben og fasilitetene på Fosshaugane Campus.

6.1 Hvorfor Sogndal IL? Spillernes motiver

Som jeg har vist i kapittel 5 har klubben flere strategier den benytter seg av for å framstå som attraktiv for spillerne og for å sørge for at spillerne trives i klubben og i lokalsamfunnet. Her vil jeg presentere spillernes motiver for å komme til klubben. Hva var viktig for dem? Var det sportslige, materielle eller sosiale motiv som lå til grunn for deres beslutning om å spille for Sogndal IL?

Guilianotti og Robertson (2004) mener et av kjennetegnene på tid-rom kompresjon er at *“Social actors possess greater senses of ‘globality’: that is, globalization is marked by increasing subjective consciousness of the world as a whole [...]”* (2004: 546). I de samtale jeg har hatt med spillerne om deres rolle i fotballverdenen har ikke en slik tankegang virket åpenbar. Tvert i mot fikk jeg inntrykk av at deres målsetning var å bli best mulige fotballspillere. Mange hadde ønske om å bli tippeligaspillere, men få tenkte på en profftilværelse i utlandet. En spiller sa;

“Klart utlandet hadde vært moro, men det er jo sånn som alle vil.” – Ung spiller

Maguire & Stead (1998) studerer globale trender og mønstre i arbeidsmigrasjon blant fotballspillere til og innenfor EU. De diskuterer, i hovedsak, internasjonale migrasjonsmønstre basert på push- og pull-faktorer mellom ulike land, men artikkelen nevner også noe om spillernes motiver for å flytte på seg, i hovedsak skandinaviske spilleres motiver for å komme til England. Muligheten for å utvikle seg som fotballspillere og til være fotballspillere på heltid var de viktigste pull-faktorene, mens manglende muligheter for å være profesjonelle i Skandinavia var en viktig push-faktor. På de 9 årene som har gått siden Maguire og Stead utga sin artikkel, har vi sett en kommodifisering av norsk toppfotball og spillereksporten til utenlandske klubber har blitt redusert (tabell 1). Det er sannsynlig at økt kommodifisering har innvirkning på forholdet mellom fotballspillerne og sted og i den sammenheng forventer jeg at materielle forhold har blitt viktigere, for fotballspillerne, på bekostning av immaterielle forhold. Er dette tilfelle for spillerne i Sogndal?

6.1.1 Karrieremessig framskritt – Et ”naturlig” valg

”Sogndal var et steg videre, et steg høyere enn hva jeg var vant med og mye mer profesjonelt. Det sportslige var det viktigste.” – Ung lokal spiller

Denne spillerens utsagn gir uttrykk for en generell oppfatning blant de unge spillere fra Sogn og Fjordane. Gjennom å få spille med bedre spillere fikk de også muligheten til å utvikle seg selv og sine ferdigheter. Dette var, særlig for mange av de unge spillerne i klubben, det viktigste argumentet for å gå til Sogndal. Å få spille for Sogndal var et steg opp for mange unge lokale spillere. Spillerne hadde opplevd en betraktelig økning, både i intensitet på treningene, og i treningsmengde etter ankomst i klubben. Flere spillere ga uttrykk for at de hos Sogndal fikk ta del i et langt mer profesjonelt treningsopplegg, med mer varierte økter, enn de var vant med fra moderklubbene.

Som vi har vært inne på tidligere, har Sogndal en relativt unik posisjon i Sogn og Fjordane ved at klubben er den eneste fra fylket i de tre øverste divisjonene. Flere spillere ga uttrykk for at Sogndal var et naturlig valg for å utvikle seg videre. Mange spillere ga uttrykk for at de så på Sogndal IL som et naturlig samlingspunkt for fylkets mest lovende spillere.

Det sosiale aspektet ved å spille for klubben var viktigst for spillere fra Sogn og Fjordane. Flere av spillerne som kom fra andre steder i fylket fortalte at de kjente folk i Sogndal fra før. Det faktum at venner og bekjente også hadde kommet til Sogndal, for å gå på videregående skole eller høyskole, hadde gjort valget enklere for mange av mine unge informanter. Flere av spillerne jeg snakket med hadde til og med familiære bånd til klubben. Dette bidro til å gjøre valget enklere for dem, særlig for de spillerne fra fylket som også hadde fått tilbud fra andre norske toppklubber. En av Sogndølene på laget beskrev hvor naturlig det var for ham å begynne å spille for Sogndal.

”Vi var jo på en måte en kompisgjeng fra vi begynte på gymnaset kan du si. Det var jo en 2-3 til av de jeg gikk sammen med som fikk tilbud om kontrakt. Jeg har på en måte vanka i dette miljøet [...] jeg kjente folk, selv om de var litt eldre, ganske godt.” – Lokal spiller

Nærheten til lokalsamfunnet og menneskene der gjorde at valget av klubb var å regne som ”naturlig” for mange av de lokale spillerne. Nærheten til hjemstedet, familie og venner var

også en viktig faktor for spillerne som kom fra andre deler av fylket. Flere påpekte at de verdsatte muligheten de hadde til å reise hjem dersom de fikk en fridag.

”De første åra var det veldig greit med kort vei hjem, foreldra mine kom mye på besøk, i alle fall i forbindelse med kampene.” – Spiller fra Sogn og Fjordane

Ønsket om nærhet til egne røtter begrenset seg ikke til klubbens unge spillere. En av de eldre spillerne sa at han oppfordret de unge spillerne i klubben til å dra ut å oppleve andre kulturer og skaffe seg erfaringer andre steder. Selv hadde han spilte fotball for en annen klubb et annet sted, og det hadde vært viktig for hans personlige utvikling. Senere returnerte han til Sogndal, mye på grunn av sosiale faktorer. Han hadde sterke bånd til stedet og mente at klubbens geografiske beliggenhet var avgjørende i så måte.

”[...] så fikk vi barn og avstanden hjem ble kanskje litt for lang. Både for oss å komme hjem og for andre å komme ned, så for ungens skyld, og for å komme nærmere besteforeldre, var det naturlig å flytte tilbake.” – Lokal spiller

Hensynet til familien gjorde at det følte riktig for ham å returnere. Samtidig understreket han at han var heldig ettersom hans ønske om å returnere sammenfalt med Sogndals ønske om å få ham tilbake til klubben. En annen spiller, som hadde vært innom ulike regionslag, kretslag og landslag siden han var ung, fortalte at Sogndal hadde hatt han under oppsyn i lang tid før han signerte kontrakt med klubben.

”Jeg var inne i Sogndal og trente med A-laget i et par dager før jeg dro på landslagssamlinger og sånn, så jeg hadde jo vært i miljøet i flere år før jeg skrev under kontrakt. Jeg kjente mange av spillerne og mange i ledelsen, så de har fulgt veldig godt opp, det var egentlig veldig naturlig å gå til Sogndal.” – Spiller fra Sogn og Fjordane

For mange lokale spillere var altså Sogndal et naturlig valg, klubbens sterke posisjon i fylket tatt i betraktning. Spillerne viser hvordan sosiale faktorer som nærhet til familie og venner var viktig for deres valg av klubb. Geografi, sted og andre sosiale faktorer, kombinert med den sportslige utfordringen det er å spille for Sogndal, var avgjørende motiv for deres valg av klubb.

6.1.2 Tillitt og sportslige ambisjoner

21. mars 2007 kunne *Sogn Avis* melde at to av klubbens mest profilerte spillere var nær ved å forlenge sine kontrakter med klubben. Avisen henviser til et intervju med den ene spilleren i februar samme år, der spilleren fortalte at han hadde stilt flere krav til klubbledelsen angående klubbens sportslige satsing. Et av kravene var at spillerstallen måtte være kapabel til å kjempe om opprykk til tippeligaen. Dette viser hvordan spillere aktivt kan bruke makt, i rollen som nøkkelspillere for klubben, til å bli hørt og direkte påvirke klubben til å satse sportslig. Det illustrerer også noe av det som er Sogndals utfordring, nemlig å finne en balansegang mellom å oppnå sportslig suksess og bevare koblingen til sted. For mange av spillerne var kombinasjonen av tillitt og sportslige ambisjoner viktig. Klubben hadde ofte gitt uttrykk for at den ønsket å satse på vedkomne, enten umiddelbart eller på sikt. Å føle seg ønsket var viktig for alle spillerne jeg intervjuet

”Det er en hardt satsende klubb som vil opp og fram. For det første så ville de satse på meg, det var vel kanskje det som var viktigst.” – Spiller fra annet sted i Norge

Spillerens utsagn viser at motivet hans for å komme til Sogndal var todelt. For det første hadde han et inntrykk av at klubben hadde sportslige ambisjoner og for det andre var han tiltenkt en viktig rolle i klubbens bestrebelser med å oppnå sportslig suksess. Sportslige faktorer var i så måte det viktigste for hans beslutning om å komme til klubben. Han var sterkt ønsket, det gjorde det enkelt for ham å komme og bygdas geografiske beliggenhet var av mindre betydning.

For flere av de lokale spillere var tillit, kombinert med muligheten til å spille for fylkets beste lag, de viktigste årsakene til at de gikk til klubben.

”I tillegg var klubben villig til å satse på meg. Det var veldig viktig. De gjorde det klart at de skulle satse på unge spillere, jeg var i den kategorien, vi var flere [fra Sogn og Fjordane] på samme alder som kom hit samtidig.” – Lokal spiller

Utsagnet over viser hvordan sosiale faktorer også hadde innvirkning på hans beslutning, ved at han ikke var eneste nykommer i klubben på dette tidspunktet. Flere av mine informanter syntes det var nyttig at det var mange andre unge spillere i klubben (jf. tabell 8). Mange av de unge lokale spillerne ga uttrykk for at de kjente hverandre før de signerte for klubben. Ofte

hadde de spilt sammen på diverse kretslag og møtt hverandre under tidligere prøvespill i klubben. De unge spillerne utvekslet erfaringer seg i mellom. En spiller fortalte at han hadde snakket med andre unge spillere i klubben før han kom, og nå var det andre som snakket med ham. I slike samtaler ble det lagt vekt på om klubben hadde gitt dem den tilliten de hadde blitt forespeilet.

6.1.3 Talentutvikler og eksportør

”Geographical position was not important at all.” – Utenlandsk spiller

”Geografisk plassering var ikke viktig i det hele tatt, jeg hadde ikke peiling på hvor det [Sogndal] lå hen.” – Spiller fra et annet sted i Norge

Sitatene mine informanter kommer med, illustrerer hvordan det for dem, som personer utenfra, var irrelevant hvor Sogndal måtte befinne seg rent geografisk. Som den ene spilleren forteller så var det andre ting ved klubben som hadde fristet ham til å komme, særlig var det inntrykket han hadde fått av klubben som talentutvikler.

”Målet er å klare å få ut potensialet og bli best mulig [...] jeg føler at Sogndal er et springbrett videre da, jeg har utvikla med masse siden jeg kom hit allerede.” – Spiller fra annet sted i Norge

Spilleren hadde altså svært begrenset kunnskap om klubben og stedet Sogndal før han signerte. Det han visste var at klubben var kjent for å utvikle og eksportere talenter. Klubben har, som vi har sett tidligere, solgt flere spillere til tippeligaen de seneste årene. Denne representasjonen av klubben kombinert med klubbens ambisjon om opprykk til tippeligaen var hans viktigste motiver for å signere. Informanten understreket at det var viktig for ham å aldri glemme at det sportslige er det viktigste, og de sportslige utfordringene var hovedgrunnen til at han dro til Sogndal. I følge min informant var det mer penger involvert i fotballen, nå enn tidligere. Han så ikke bort fra at det kunne være et motiv for noen spillere, ofte hadde han sett andre spillere velge de beste økonomiske løsningene.

6.1.4 God kontrakt og andre materielle forhold

Vi har sett over at spillerne har ulike sosiale og sportslige motiv for å komme til Sogndal og at det ofte er en kombinasjon av flere ting som virker forlokkende på spilleren. Å få en

tilfredsstillende kontrakt var også en del av denne ”pakka”. En av grunnene til at mange unge lokale spillere anså Sogndal for å være et karrieremessig fremskritt, kan ha vært at det var hos Sogndal de fikk sin første profesjonelle kontrakt og muligheten til å leve av fotballen. Likevel, med bakgrunn i den informasjonen jeg tilegnet meg under intervjuene med spillerne i Sogndal, mener jeg at materielle forhold, generelt sett, var viktigere for spillere som ikke var lokale, og spesielt for de utenlandske spillerne. Utsagnene under viser to materielle aspekter som var viktige for spillernes beslutning om å komme til Sogndal.

”Det som lokka med Sogndal var anlegget, treningsmulighetene, det å kunne utvikle seg [som fotballspiller].” – Utenlandsk spiller

”A job for my wife, because down in [annen norsk by] she didn’t have a job.” – Utenlandsk spiller

Gode fasiliteter og jobb til familiemedlemmer var to materielle aspekter som var viktig for enkelte spillere. En god kontrakt var viktig for de fleste spillerne, uavhengig av geografisk bakgrunn. For en spiller som bare hadde vært semi-profesjonell i hjemlandet, var tilbudet om en profesjonell kontrakt vært en avgjørende pull-faktor. En annen av mine informanter hadde nettopp skrevet under på en 3 års kontrakt, og virket både fornøyd og lettet av den grunn.

”Always insecurity, I hope that I can just play football the next three years and don’t think about what will happen next.” – Utenlandsk spiller

Spillerens utsagn viser at kontrakten gav ham en trygghet, og medførte at han utelukkende kunne konsentrere seg om å spille fotball de neste årene. Dette bringer oss inn på et annet viktig element ved tilværelsen som profesjonell fotballspiller som muligens har blitt forsterket når spillerne, i økt grad, har fått status som en handelsvare, nemlig usikkerheten.

6.1.5 Usikkerhet

Når vi diskuterer spillernes motiv for å komme til og bli værende i Sogndal, så kommer vi ikke utenom den usikkerheten som eksisterer i fotballverdenen. Å være profesjonell fotballspiller kan tidvis være en svært usikker beskjeftigelse. McGillivray og McIntosh (2006) har studert hverdagen til profesjonelle fotballspillere i Skottland. De hevder at den globale myten om livet som profesjonell fotballspiller skiller seg fra den nasjonale virkeligheten.

”There exists an apparent paradox between the continuing significance and growing glamorization of the professional game on a global scale and the increasingly unstable labour market conditions affecting professional football players at the national level.” (2006: 371). Forfatterne dokumenterer hvor usikker fremtiden var for fotballspillere i Skottland. 50% av spillerne i det skotske ligasystemet hadde under ett år igjen av kontrakten sin, mens yttligere 40% hadde mindre enn to år igjen. I tillegg observerte forfatterne at antallet spillere som ble frigitt etter sesongen i Skottland hadde økt fra 186 i 2003 til 307 i 2005. Roderick (2006) intervjuet nåværende og tidligere profesjonelle fotballspillere i England, for å få innblikk i fotballspillerens arbeidssituasjon, og kommer til samme konklusjon som McGillivray og McIntosh. Roderick bemerker at profesjonelle fotballspillere mangler trygghet i sitt yrke, fotballspillere har liten eller ingen form for karriereplanlegging og langtidssikkerhet ettersom de er eksponert for svært hard konkurranse. I tillegg er spillerne svært sårbare dersom de blir skadet og når de blir eldre (Roderick 2006). Spillerne responderer på denne usikkerheten i arbeidssituasjon på ulike måter. En vanlig og effektiv motstrategi er å spille på et nettverk av kontakter som man har opparbeidet seg. Et slikt nettverk kan for eksempel inkludere tidligere trenere og lagkamerater. De engelske spillerne har særlig dratt nytte av å ha et nettverk i perioder hvor usikkerheten har vært stor. En annen ting som var viktig, i følge Roderick, var å ha et godt omdømme, ettersom det har stor betydning for en fotballspillers markedsverdi.

Slik mine informanter beskrev deres situasjon, ble det gitt uttrykk for at det var usikkerhet knyttet til kontraktsituasjonen også for spillerne i Sogndal. Dette er noe både klubb og spillere har måttet lære seg å leve med som en konsekvens av økt kommodifisering.

”Det er spillere her som ikke har hørt noen ting, spillere som har hatt kontrakt ut året og som ikke har hørt noe. De blir prega av det, tenker videre i stedet for at de skal gjøre det bra her og nå.” – Spiller fra et annet sted i Norge

”Jobben som fotballspiller er mer usikker enn andre yrker, helt klart. Plutselig kan man få beskjed om at man ikke er god nok, eller at man ikke vil bli tilbudt ny kontrakt. Da kan du bli sittende der å klø deg i bakhodet å ikke vite hva du skal finne på [...] viktig å gå litt på skole ved siden av for å ha noe å falle tilbake på.” – Spiller fra et annet sted i Norge

For å unngå å havne i en slik situasjon bemerket flere av mine informanter at det var ting de selv kunne gjøre for å redusere usikkerheten. Under intervjuene med spillerne fikk jeg bekreftet det min nøkkelinformant, klubblederen, sa om at klubben ønsket at spillerne skulle ta utdanning ved siden av fotballkarrieren. Flere av spillerne tok enkeltfag ved høyskolen ved siden av fotballen, mens andre ga uttrykk for at de ikke hadde fått "rotet" seg til å gjøre det ennå. Det å ha en utdanning i bakhånd vil kunne redusere noe av usikkerheten, for spilleren, ved at det å spille fotball da ikke er det eneste han kan.

En av mine informanter mente at det, til en viss grad, var mulig å gardere seg mot usikkerhet i egen arbeidssituasjon. *"Det har litt med hvor god du er på fotballbanen, men så mener jeg også at det har litt med hvor mye du har oppe i hodet, hvordan du er som person. Du kan være en habil fotballspiller, men du kan også være en klok person som er viktig for miljøet, slik at andre kanskje har respekt for deg og det arbeidet en gjør."* – Rutinert spiller

Han føyde til:

"Jeg har aldri vært noen kjempegod fotballspiller, men jeg har alltid vært med, og jeg har alltid tatt initiativ til å være en dialogpartner med ledelsen og funnet løsinger på ting. Jeg tror det er viktig at man har sånne personer i stallen også." – Rutinert spiller

Flere spillere var opptatt av konsekvensene som Bosman-dommen (kapittel 2.5.3) hadde fått for deres hverdag og kontraktssituasjon. Det var et paradoks at samtidig som spillerne hadde fått mer frihet, hadde de også blitt tvunget inn i en mer usikker tilværelse.

"Vi har fått mer frihet etter Bosman. Du vet at du kan gå, men det kan være at det blir et irritasjonsmoment for du har kanskje lyst til å være [...] eller at du et halvt år før tida har skrevet under for en ny klubb og det kan ta litt fokus vekk fra spillet for nåværende klubb."

- Rutinert spiller

"Bosman gjør det enklere, samtidig så går du på kontrakt og det blir jo gjerne til at du forlenger. Skriver gjerne kontrakt, men du har jo muligheten. Samtidig er det sånn i klubbene at er det spillere de ønsker å ha med videre så reforhandler de gjerne etter hvert år [...] de fleste åra jeg har vært her har jeg reforhandla [...] Jeg har ett år igjen nå, jeg har ikke reforhandla noe siden jeg skrev under på en tre års kontrakt for to år siden, så det er egentlig første gangen jeg har hatt så kort tid igjen da." – Lokal spiller.

En annen av mine informanter hadde fått erfare hvordan ting kunne bli snudd på hodet når man ikke får fornyet kontrakt. Fotballspillere har ingen garanti mot skader, tvert imot, som spilleren sa; *”Det er lettere å bli skada her enn om du sitter på et kontor.”* Han hadde spilt i en tippeligaklubb da han var yngre, og i den siste sesongen for klubben var han mye skada. Det resulterte i at han ikke fikk fornyet kontrakten sin, med dramatiske konsekvenser.

”[...] da gikk jeg til [klubb i lavere divisjoner] og da ble jeg ikke profesjonell lenger, det skjedde liksom over dagen.” – Spiller fra et annet sted i Norge

Han hadde siden kommet til Sogndal og dermed fikk han muligheten til å leve av fotballen igjen. Flere spillere var opptatt av konsekvensene en stygg skade kunne få for dem, og de ga uttrykk for et behov for yrkesskadeerstatning. En slik forsikring vil kunne redusere usikkerheten, som vil kunne oppstå, dersom en alvorlig skade skulle sette punktum for deres fotballkarriere.

”Yrkessforsikring trenger vi, vi må ha en erstatning hvis det skjer noe for det er jo en jobb dette og.” – Ung spiller

”[...] men det som liksom har vært kjepphesten, nå fikk vi jo igjennom den yrkesskedeforsikringen og det tror jeg var en viktig milepæl i fotball, for du er på en måte utsatt ikke sant? Har du en kontrakt som går ut om et halvt år, og så pang, så knekker du begge føttene og så går kontrakten din ut, klubben vil kanskje ikke reforhandle på grunn av at du er så usikker, så sitter du der. Og da var det viktig å få inn den ordningen slik som de har ellers i arbeidslivet.” – Lokal spiller

Som vi har sett er det flere strategier fotballspillere kan bruke til å gardere seg mot den usikkerheten som eksisterer i deres arbeidssituasjon. Flere av spillerne i Sogndal tok enkeltfag ved høyskolen ved siden av karrieren som fotballspiller. En spiller hadde funnet seg en rolle som dialogpartner mellom spillergruppa og ledelsen, og mente at hva du gjorde utenfor banen også bidro til å redusere usikkerheten i yrket. Til slutt hadde spillerne, i følge en av mine informanter, nå fått muligheter for å få yrkesskadeerstatning, noe som også ga en viss trygghet dersom uhellet skulle være ute.

6.2 Stedsidentitet blant fotballspillere

Jeg mener at det er flere årsaker til at spillernes tilknytning til sted er viktig for norske toppfotballklubber. Særlig er det viktig for engasjementet i lokalmiljøet. Kanskje er dette også viktigere for klubber som kommer fra små steder enn for storbyklubber. 28. mars 2007 hadde *Sogn Avis* en sak om at importen av fire utenlandske spillere hadde bidratt til å svekke interessen rundt en av Sogndals naboklubber, Årdal FK. Forståelsen i lokalmiljøet for at man må hente spillere utenfra kan være større for et lag som har som målsetning å hevde seg i toppen av Tippeligaen, enn som Sogndal i 1. divisjon eller Årdal i 3. divisjon. En av mine informanter, som selv var Sogndøl, forklarte hvorfor det var viktig å ha spillere med lokal tilknytning på laget.

”Er det ingen Sogndøler på Sogndal så kan publikum kanskje ikke ønske å gå på kamp fordi da har de ingen å forholde seg til [...] for oss [Sogndal IL], mener jeg at det er utrolig viktig å ha mange lokale spillere, for bygda og for publikum sin del. Klubb og bygd står tett i tett her, de som sitter på tribunen kjenner stort sett alle som spiller. Å ha en tilhørighet til klubben, som tilskuer, er voldsomt viktig, slik at tilskuerne kan se og føle seg som en del av en helhet i det vi driver med.” - Sogndøl

I tillegg til å ha lokale spillere for publikum sin del, så er det viktig for klubben å ha noen lojale nøkkelspillere på laget, spillere som vil kunne bidra til å sikre kontinuitet i klubben. Gammelsæter og Jakobsen (2007) kaller denne typen spillere for kontinuitetsbærere, dette er spillere som har vært i klubben i flere sesonger, og som har fått over 75% spillertid per sesong. I tabell 9 så vi at det kun er lokale spillere som har spilt for Sogndal i mer enn 3 år.

I denne siste delen av analysen skal vi se hvordan individene, fotballspillerne, forholder seg til sted på forskjellige måter. Følelser for steder kan være både gode og dårlige basert på både myter og egne erfaringer. Jeg var nysgjerrig på hvordan spillere med ulik geografisk bakgrunn oppfattet Sogndal som sted, hvordan de identifiserte seg med bygda, og hva konkret det var de identifiserte seg med. Jeg mener at dersom vi ser liten grad av lokal forankring i spillergruppa så vil det kunne støtte opp om teorien om at økt kommodifisering har bidratt til lokal frakobling av spillerne i norsk toppfotball. For å gjøre rede for hvordan spillerne identifiserer seg med sted, ba jeg spillerne beskrive Sogndal til meg som en utenforstående person (jeg kommer ikke fra Sogn og Fjordane). Under vil jeg argumentere for at det var forskjeller i hvordan de ulike spillergruppene identifiserte seg med Sogndal. Det ble klart for meg at det

var spesielt tre faktorer ved Sogndal som var viktige for spillernes tilhørighet. Det var bygda, klubben og Fosshaugane Campus. Mye av argumentasjonen er bygget opp rundt spillernes forhold til disse tre.

Et problem i denne delen av studien er spillernes ulike fartstid i klubben. Det vil utvilsomt påvirke forholdet mellom individet og sted. Mange av de lokale spillerne jeg intervjuet hadde vært i klubben i langt flere år enn hva tilfelle var for de andre norske og utenlandske spillerne. Dette må taes med i betraktningen når man leser analysen under. På tross av dette mener jeg at det eksisterer en tilstrekkelig grad av variasjon mellom de ulike spillergruppene inntrykk av Sogndal til at jeg kan forsvare en slik inndeling. Kanskje er det også slik at spillerne blir værende lenger i klubben dersom de identifiserer seg med stedet? Kan det i tilfelle være en medvirkende årsak til at det er så få andre norske og utenlandske spillere med lang fartstid i klubben?

6.2.1 Lokale spillere

Kategorien lokale spillere omfatter, som kjent, spillere fra hele Sogn og Fjordane. Jeg har valgt å bruke denne kategorien også her, selv om det var et alternativ å dele de lokale spillerne inn i underkategoriene ”Sogndøler” og ”andre spillere fra Sogn og Fjordane”. Det var Sogndølene, spillerne som var født og oppvokst i Sogndal, som ga de mest utdypende svarene på spørsmålene om stedsidentitet. De brukte også ordet ”vi” da de beskrev bygda. Jeg har valgt å holde fast ved den overordnede kategorien, lokale spillere, fordi jeg finner belegg for å si at alle spillerne fra Sogn og Fjordane til en viss grad identifiserer seg med Sogndal. Men jeg har funnet det hensiktsmessig å skille mellom uttalelsene til Sogndølene og de andre spillerne fra Sogn og Fjordane. På den måten markerer jeg at det er en viss forskjell i hvordan de to gruppene identifiserer seg med Sogndal.

6.2.1.1 Topofilia

Som vi så i teorikapitlet, mener Tuan (1979) at individer kan ha både positive og negative assosiasjoner til sted. Sogndølenes beskrivelse av bygda bærer preg av positive assosiasjoner til Sogndal, topofilia.

”Fjord og fjell gjør Sogndal til Sogndal. Vi har alt, mange flotte breer, om vinteren har vi flotte skiløyper, flotte fjorder og fin natur. Vi har liksom alt her, selv om vi er en liten arm inne i Sognefjorden.” – Sogndøl

”Sogndal er en liten bygd med et stort tilbud innen utdanning. Vi har et fotballag i toppen av norsk fotball som er helt unikt. Vi har Lerum, som vel nesten er like kjent over Norges land som det Sogndal er, det er litt som hånd i handske, Sogndal, saftbygda liksom.” – Sogndøl

Sitatene gir uttrykk for kjærlighet til omgivelsene. Sogndølene skrøt av bygda og forsvarte lokalsamfunnet sitt, blant annet ved å si at selv om Sogndal er et lite samfunn så var det ingen mangel på aktiviteter der, dersom man er glad i friluftsliv har man alle muligheter i umiddelbar nærhet. Andre spillere framhevet Senteret (det lokale kjøpesenteret) og Meieriet (utested) som viktige plasser i lokalsamfunnet. Mange ga også uttrykk for at de syntes det var positivt at det var mange studenter i Sogndal.

6.2.1.2 Klubben som stedsidentifikator

”Nei, jeg tenker ikke på landskapet, tenker mer på klubben og de folkene jeg kjenner.”

- Spiller fra Sogn og Fjordane

”Jeg føler ikke tilhørighet til noe spesielt i Sogndal, kun fotballen.” – Spiller fra Sogn og Fjordane

For de fleste av mine informanter, uavhengig av geografisk bakgrunn, var fotballklubben den viktigste markøren i Sogndal. Dette er kanskje ikke så overraskende ettersom klubben også er spillernes arbeidsgiver, noe som trolig forsterker inntrykket av klubben som viktig for deres stedstilknytning. Mange lokale spillere ga likevel uttrykk for en takknemlighet ovenfor, og kjærlighet til, klubben. De fleste lokale spillerne hadde selv heiet på klubben da de var yngre.

”Jeg heia på Sogndal [...] det er klubben i mitt hjerte og det kommer det alltid til å være.” – Sogndøl

”De [Sogndal IL] ga meg liksom en mulighet til å gjøre det jeg hadde mest lyst til av alt, nemlig å leve av fotballen. Jeg føler at jeg har grepet den muligheten og gitt tilbake i form av gode prestasjoner.” – Sogndøl

De lokale spillerne tegnet et bilde av et lokalmiljø hvor fotballklubben stod sentralt. Som vi har sett i kapittel 5 hadde spillerne oppgaver i regi av klubben også utenfor banen. I følge

mine informanter var det også et godt miljø både innad i klubben og mellom klubb og lokalsamfunn.

”I Sogndal så har det, fra dag en, vært et utrolig godt miljø mellom spillere og trenere og det blir kanskje litt spesielt her i Sogndal med at vi er så tett innpå hverandre. Jeg som er oppvokst her kjenner vel bortimot samtlige som bor i denne bygda.” - Sogndøl

”Det er jo utrolig viktig å holde føttene på jorda her i Sogndal, hvis du skal prøve å sveve høyt her så blir du fort trekt ned att. Vi får høre det, selv om de er unge eller gamle her så får du høre det hvis det er noe de ikke er fornøyd med.” – Sogndøl

Utsagnet beskriver nærheten i et lite samfunn. Fotballspillere er i stor grad også en del av lokalsamfunnet. Spillerne bor, jobber, og handler i bygda og skiller seg i så måte ikke nevneverdig fra den vanlige borger. Spillerne mente selv at de var kjent i lokalsamfunnet gjennom sitt yrke som fotballspiller, uten at de hadde inntrykk av at dette ga dem en spesiell status. Mange påpekte riktignok at det kunne være enklere for dem å komme i kontakt med andre mennesker, ettersom folk visste hvem de var. Som informanten gir uttrykk for over er Sogndal et lite samfunn hvor alle kjenner alle. De lokale spillerne ga uttrykk for at det, i et lite samfunn som Sogndal, var veldig viktig at det til enhver tid var andre lokale spillere på laget.

De lokale spillerne var klare på at Sogndal, først og fremst, skulle være fylkets lag, men Sogndølene understreket også viktigheten av å ha sambygdingen representert på laget. Sogndølene, som hadde selv heia på laget da de var yngre, mente at det vil gjøre det enklere for folk å støtte opp under laget hvis det bestod av mange lokale spillere. De argumenterte for at det vil kunne bidra til å bevare fellesskapsfølelsen og entusiasmen i bygda. En spiller mente at spillere utenfra ikke nødvendigvis ville ha de samme følelsene ovenfor, og det samme forholdet til, klubben som lokale spillere.

”Her i Sogndal så har vi jo alltid satsa lokalt. Da vil du få en spiller med en annen tilhørighet og et annet hjerte til klubben, tror jeg, enn dersom du henter en fra Island eller ett eller annet sted. Jeg tror det at du har lokale spillere er viktig og kanskje særlig for en klubb som Sogndal.” – Sogndøl

Det er nærliggende å spørre hvorfor det er slik at lokale spillere er så viktig akkurat for en klubb som Sogndal? Noe av svaret på det mener jeg vi kan se i utsagnet under. Spilleren var overbevist om at det er en sterkere klubbtilhørighet i Sogndal enn andre steder.

”Ja, det er det helt klart. Det blir mye skryt av bygda vår nå, men her blir du assosiert med Sogndal hvor hen du går altså. Om du går ut på pub eller om du er på ski, så er det noe med at alle vet hvem du er [...] og du blir liksom minnet på det hele tiden.” – Lokal spiller

Utsagnet illustrerer en forskjell mellom by og bygd. De tette båndene i et bygdesamfunn gjør at det er viktig for lokalbefolkningen å ha noen de kan identifisere seg med på laget, derfor er lokale spillere særlig viktig for Sogndal. Spilleren hevder at alle i bygda vet hvem han er, i byen vil det være annerledes ettersom man enklere kan gjemme seg vekk på et større sted. At det er lettere å ”forsvinne” på et større sted illustreres av en spiller som hadde spilt for en klubb som lå i et storbyområde.

”[...] men det var kanskje lettere å gjemme seg vekk der enn i Sogndal. Dersom man i blant tar seg en tur på pub i Sogndal, så ser folk at i dag er han ute ja, det er sånt som man må leve med. I [annen norsk by] kunne du bare reise ned og være deg selv.” – Lokal spiller

Et annet aspekt ved stedstilknytningen til fotballspillerne var tilhørigheten de fikk til arbeidsplassen sin. Fosshaugane Campus er, for spillerne på Sogndal, et viktig område for det Lefebvre (1991) kaller romlig praksis. Det vil si at Campus fungerer som en setting for romlige relasjoner.

”Vi får også tilhørighet til området, særlig her oppe, brakka, alt som hører til klubben.” – Spiller fra Sogn og Fjordane

I tråd med Rose (1995) sin teori om hvordan individer identifiserer seg ulikt med sted mener jeg at de lokale spillernes beskrivelser av landskapet, fotballklubben og nærheten mellom klubb og sted gir belegg for å si at denne spillergruppen, i stor grad, identifiserer seg med Sogndal.

6.2.2 Andre norske spillere

Det er rimelig å forvente at spillere fra andre deler av landet ikke identifiserer seg med Sogndal i like sterk grad som de lokale spillerne. Som vi så i tabell 6 hadde Sogndal kun fire norske spillere utenfra Sogn og Fjordane i 2006. Før 2007 sesongen var det kun en spiller igjen i troppen som kom fra et annet norsk fylke (tabell 7). Det faktum at det er så få, og at det har blitt færre, andre norske spillere i klubben, samtidig som det har vært en økning i antallet utenlandske spillere, mener jeg ikke utelukkende kan forklares med at norske spillere har blitt dyrere. Jeg tror at en medvirkende årsak til dette kan være at andre norske spillere identifiserer annerledes med Sogndal enn de lokale og de utenlandske spillerne. En spiller fortalte at hans motiv for å komme til klubben var at han ønsket en ny utfordring.

”Jeg ville jo liksom oppleve noe nytt, det var også en av grunnene til at jeg valgte å reise hit. Hadde lyst til å bo et annet sted å se hvordan det var. Jeg tror det [alder] har noe å si for da [når du er ung] er du ikke så knytta til et sted, som du kanskje blir når du blir eldre.”

- Spiller fra et annet sted i Norge

Utsagnet viser at en spillers stedsidentitet kan ha sammenheng med hans alder. I kapittel 5 så vi at klubben ga uttrykk for at de ønsket unge spillere til klubben, fordi de ofte var lettest å få til å flytte til Sogndal. Det er rimelig å tro at unge fotballspillere, og særlig spillere som kommer fra et annet sted, er mindre knyttet til Sogndal enn eldre, lokale spillere. Det er ikke dermed sagt at sted er uvesentlig for dem. Yrket som fotballspiller begrenser seg til et visst antall år, noe spillerne selv er bevisst på. Spilleren jeg siterer under mente at det var sannsynlig at han bosatte seg i nærheten av hjemstedet sitt etter karriereslutt.

”Der er jeg vel litt mindre åpen. Ikke her tror jeg, men man skal jo aldri si aldri da. Det blir nok sannsynligvis [hjemstedet], jeg er ganske sikker på det. Føler det naturlig å returnere hjem på et eller annet punkt.” – Spiller fra et annet sted i Norge

Spilleren var overbevist om at det var vanskeligere for ham å trives i Sogndal enn for de lokale spillere. Han fortalte om forskjellene mellom Sogndal og byen han kom fra.

”Det er jo ganske lite her da, så hvis man kommer fra en ganske stor plass og er vant til å ha mange forskjellige ting å gjøre på så kan man bli litt skuffa når man kommer hit. Jeg bestemte meg på to dager for å reise hit så det blei veldig plutselig liksom. Det vanskeligste i starten

var når jeg skulle sove faktisk, det var helt rolig ute, det var helt merkelig.” – Spiller fra annet sted i Norge

Spilleren hadde altså tatt avgjørelsen om å flytte til Sogndal i løpet av svært kort tid. Selv om informanten ga uttrykk for å være tilfreds med det inntrykket han hadde fått av bygda siden han kom dit presiserte han at Sogndal var et lite sted, veldig stille og at det ikke var så mange ting å gjøre der sammenlignet med hans hjemsted. Det positive var at folk i Sogndal var mer imøtekommende enn han var vant med.

”Alle er veldig i møtekommende da. Der merker du liksom forskjell [...] det er liksom ikke sånn at du går og sier hei til alle i [storby]. Her er det annerledes, det blir jo litt annerledes når det bor så mange færre folk her vet du [...] mye enklere å komme i kontakt med folk her.” – Spiller fra et annet sted i Norge

Han så ikke bort fra at det faktum at han var fotballspiller muligens bidro til at han følte seg velkommen, men han sa *”[...] har på følelsen at det er sånn med alle, at de tar i mot alle med åpne armer.”* Han fortalte også at han hadde fått inntrykk av at Sogndal var en skikkelig fotballbygd. Han var tydelig imponert over antallet tilskuere på kampene, tatt i betraktning innbyggertallet i bygda og det faktum at laget hadde hatt en litt skuffende sesong. Min informant hadde inntrykk av at spillerne i Sogndal hadde sterk tilhørighet til klubben, særlig gjaldt det de lokale spillerne.

”Jeg tror at de lokale spillerne som er her oppe har veldig tilhørighet til klubben. Det er bare Sogndal som gjelder. Ser jo på en del av de som har vært her lenge at de kommer ikke til å dra noe sted vet du. Det merker du godt selv om de kanskje ikke er så gamle ennå.”

– Spiller fra annet sted i Norge

Selv hadde min informant ikke vært i klubben særlig lenge og understreket at han følte seg sterkere tilknyttet et annet lag han hadde vokst opp med og spilt for tidligere i karrieren.

Som vi har sett er det vesentlige forskjeller mellom hvordan lokale og ikke-lokale spillere ser på Sogndal som sted. Et eksempel er deres ulike syn på aktivitetsmulighetene i bygda. De lokale spillerne så ingen mangel på aktiviteter og presenterte et bilde av Sogndal som en bygd som hadde nok av muligheter. Innflytteren hadde ett litt annet inntrykk, for ham var det flere

forskjeller på Sogndal og byen han kom fra. Sogndal var et uvant lite og rolig sted, der folk var mer imøtekommende enn hva han var vant med. Disse to spillergruppene ulike beskrivelser av hva Sogndal er peker i retning av at andre norske spillere identifiserer seg mot Sogndal. Det er likevel vanskelig å trekke noen konklusjoner ut i fra det faktum at det er svært få andre norske spillere i klubben. Det er vanskelig å si hvorvidt Sogndal hadde hatt like få andre norske spillere dersom klubben hadde spilt i Eliteserien.

6.2.3 Utenlandske spillere

Antallet utenlandske spillere i norsk toppfotball har, som kjent, økt betraktelig i de senere år. I Sogndal hadde, ved sesongstart 2007, ni utenlandske spillere i troppen, fire flere enn i 2006. I hvilken grad identifiserer denne økende gruppen spillere seg med Sogndal?

”Jo jeg visste litt om klubben, men ikke hvordan det var her oppe, hadde ingen anelse [...]”
– Utenlandsk spiller

”Before I used to think that Norway was a very cold country, and when I was asked to come here, I was not sure. I didn’t know much about the Norwegian league before coming here, but I knew that there were more running and more physical [than he was used to].” – Utenlandsk spiller

”I went on the internet before I came here and then I saw 6000 people and 2000 students, then ok.” – Utenlandsk spiller

Som spillerne gir uttrykk for var de nærmest uvitende om hva som ventet dem. Begge spillerne visste mer om klubben enn om stedet, og felles for dem begge var at de var i Sogndal for første gang da de skulle i kontraktsforhandlinger med klubben. I den sammenheng fikk de også en omvisning på Fosshaugane Campus. Ettersom ingen av mine utenlandske informanter hadde vært i klubben over lang tid, baserte deres oppfatning av Sogndal seg i stor grad på hva de hadde sett i den tiden de hadde vært der.

”Føler ikke tilhørighet til noe spesielt, har ikke hatt tid til å sjekke ut Sogndal så mye ennå, det er mest klubben.” – Utenlandsk spiller

”Mountains, mountains and fjords. Everything looks nice, like on the picture you know [...] it is a small family city [...] 10 minutes to everything. In the summer it is much better I think, go fishing, take boat to Bergen [...] this is typical norwegian city like Bodø and Tromsø.”

– Utenlandsk spiller

”En liten by med en familiær klubb. En klubb man føler seg hjemme i, føler seg velkommen.”

– Utenlandsk spiller

Selv om de utenlandske spillernes inntrykk av Sogndal var relativt overfladisk, så er det slik at menneskers forhold til sted kan endre seg over tid. En utenlandsk spiller forklarte hvordan nettopp dette hadde skjedd med hans forhold til Norge. Han hadde vært i landet i flere år før han endte opp i Sogndal, og over tid hadde hans forhold til Norge endret seg.

” When I first came here I thought, ok maybe for 2-3 years and then go back to [his homeland]. But it has changed. I like Norway very much, nice people, everyone has good life, maybe not very rich but everyone is ok.” – Utenlandsk spiller

”I go to [his homeland] and other places on vacation. When I go there I think of Norway as home. Now I have two homes, one here and one in [his homeland].” - Utenlandsk spiller

Kort oppsummert så hadde de utenlandske spillerne begrenset kunnskap om hva som ventet dem når de kom til Sogndal. Så begrenset var deres kunnskap om Sogndal at jeg finner belegg for å si at de ikke identifiserte seg med Sogndal i det hele tatt. De hadde så og si ingen idé om hva som ventet dem før de ankom Sogndal for å gå i kontraktsforhandlinger. Men som min informant illustrerer over er det mulig å skape tilhørighet til et sted over tid. Det er sannsynlig at mine nyankomne informanter var inne i identifikasjonsprosess og det er sannsynlig at de i økende grad vil kunne identifisere seg med Sogndal. Tiden den enkelte spiller har vært i klubben vil altså kunne påvirke vedkomnes forholdet til bygda. I tabell 9 så vi at det kun er lokale spillere som har spilt for Sogndal i mer enn 3 år. Det faktum at så få utenlandske og andre norske spillere har vært i klubben over lengre tid er i seg selv et tankekors. Det er sannsynlig at spillerne blir værende lenger i klubben dersom de identifiserer seg med stedet.

6.3 Oppsummering

Jeg har, i dette kapittelet, vist hvordan spillere har ulike motiv for å komme til Sogndal. Forventningen var at materielle aspekt var blitt viktigere for fotballspillere og at dette hadde gått på bekostning av relasjonelle og immaterielle (sosiale) aspekt. Mitt inntrykk er at materielle forhold er av mindre verdi enn sosiale forhold for de lokale spillerne, mens situasjonen var motsatt for spillerne som kom fra andre steder i Norge og fra utlandet. Jeg finner ikke belegg for å si at materielle forhold har blitt viktigere enn immaterielle forhold for dagens fotballspillere. Men i og med at materielle forhold er viktigere for utenlandske og andre norske spillere enn for de lokale, vil en økning i antallet ikke-lokale spillere kunne føre til et større materielt fokus og lokal frakobling mellom klubb og sted. Sportslige forhold og tillitt fra klubben var viktig for alle mine informanter, uavhengig av deres geografiske bakgrunn, og det var ofte det en kombinasjon av flere av faktorer som virket forlokkende på spilleren.

Det er i hovedsak tre representasjoner av hva Sogndal IL er, som er viktig for spillernes motivasjon for å spille for klubben. 1. Sogndal i rollen som Sogn og Fjordanes desidert beste lag. 2. Å oppnå sportslig fremgang, både personlig og for klubben. 3. Klubben som talentutvikler, utstillingsvindu og et springbrett til større klubber.

I andre del av kapittelet har vi sett at spillernes geografiske bakgrunn kan ha sammenheng med hvordan de identifiserer seg med stedet Sogndal. Jeg har, i hovedsak, valgt å fokusere på spillernes geografisk bakgrunn for å gjøre rede for hvordan profesjonelle fotballspillere identifiserer seg med sted. Det er imidlertid sannsynlig at dette forholdet avhenger av mer enn en variabel. Derfor har jeg underveis også diskutert hvorvidt spillerens alder og antall år i klubben kan innvirke på forholdet mellom individ og sted.

For de lokale spillerne var Sogndal et samlingspunkt for fylkets beste spillere. De lokale spillerne identifiserte seg med landskapet, klubben, lokalbefolkningen og Fosshaugane Campus. Spillere fra Norge for øvrig presenterte et bilde av Sogndal som et lite sted med begrensede aktivitetsmuligheter. Dette, kombinert med det faktum at det er svært få spillere fra andre steder i Norge blant klubbens spillere, kan tyde på at individer som ikke kommer fra Sogn og Fjordane identifiserer seg mot Sogndal. De utenlandske spillerne hadde svært begrenset kunnskap om hva som ventet dem når de kom til klubben. Deres manglende forforståelse leder meg til å tro at denne spillergruppen ikke identifiserte seg med Sogndal

overhode. Det er allikevel nødvendig å presisere at de utenlandske spillerne jeg intervjuet hadde nylig ankommet klubben og dermed befant seg i en identifikasjonsprosess. Det faktum at klubben verken har andre norske eller utenlandske spillere, i stallen, som har spilt for Sogndal i mer enn 3 år (jf. Tabell 8) er imidlertid et tankekors. Dersom klubben hadde hatt andre norske eller utenlandske spillere i troppen som hadde vært lenge i klubben, hadde det kanskje vært mulig å motbevise at det var en sammenheng mellom geografisk bakgrunn og forankring til Sogndal.

Kapittel 7 – Oppsummering og konklusjon

Min målsetning var at denne studien skulle være et bidrag til prosjektet ”*Ressurser, ledelse og regional forankring, økte pengestrømmer og endret organisering av norske toppfotballklubber*”. Studien skulle fokusere på del-temaet som omhandlet toppklubbenes geografiske forankring. Resultatet har blitt en studie som er et bidrag til debatten om hvorvidt økt kommodifisering og forretningsdrift i norsk toppfotball, har gått på bekostning av de tradisjonelle foreningsverdiene og klubbens geografiske forankring. I dette kapittelet vil jeg kort oppsummere de viktigste funnene og knytte disse opp mot de teoriene jeg presenterte i kapittel 2. Avslutningsvis vil jeg diskutere hvordan mine funn i denne studien kan brukes i en mer generell sammenheng. Jeg mener at studien har særlig nytteverdi når man vil forstå norske småbyklubbers muligheter og begrensninger.

Studien har hatt tre analysenivå, nasjonalt nivå, lokalt/regional nivå og individnivå. Til analysen på nasjonalt nivå har jeg, i tillegg til å diskutere økt kommodifisering i norsk fotball, benyttet meg av en rekke kvantitative data til å se på hvilke endringer som har funnet sted som et resultat av økt tid-rom kompresjon og kommodifisering. I kapittel 4 så vi at det har vært en formidabel økonomisk vekst i norsk toppfotball i de senere år. Klubbene i tippeligaen doblet sine budsjetter mellom 2004 og 2007, til tross for en markant nedgang i spillersalg siden toppen ble nådd i år 2000. Klubbene henter i økt grad spillere fra utlandet. I 2006 var det 136 utenlandske spillere i tippeligaen (Gammelsæter & Jakobsen 2007). Et viktig element som er med på å forklare denne utviklingen, er at den romlige organiseringen av sosiale relasjoner og nettverk, som en konsekvens av økt tid-rom kompresjon, strekker seg lengre i geografisk rom nå enn før. Norske toppklubber henter, i økt grad, utenlandske spillere. De utenlandske spillerne får spilletid på bekostning av andre norske spillere, og i de senere år også på bekostning av de lokale spillerne. Også småbyklubben Sogndal har fått flere utenlandske spillere, denne gruppen utgjorde 36% av klubbens stall før 2007 sesongen. Klubben har riktignok fortsatt en høy andel lokale spillere, disse utgjorde hele 60% av spillerstallen før 2007 sesongen.

Dataene jeg har tilegnet meg på lokalt/regional analysenivå og på individnivå, har resultert i en casestudie av Sogndal IL. I kapittel 5 så vi hvordan klubben, i økt grad, har blitt kommodifisert siden den gjorde sin entré i det beste selskap i 1982. Sogndal IL har gjennomgått en profesjonalisering, både av klubborganisasjonen, og blant spillerne.

Fotballgruppa har blitt skilt ut fra resten av idrettslaget, og den har eierandeler i 4 ulike selskap. Per 2007 har Sogndal Fotball ca. 50 ansatte, hvorav halvparten er fotballspillere. Dette er klare tegn på at kommodifisering har funnet sted. Jeg argumenterer for at Sogndal IL ikke utelukkende kan basere seg på kommodifisering, klubben er også avhengig av støtte i lokalbefolkningen. Som min nøkkelinformant sa er det forskjell på Sogndal og Chelsea, men det kom også fram at det er forskjell på Sogndal og toppklubbene i Norge, klubber som ofte er hjemmehørende i storbyer og som ofte har helt andre økonomiske forutsetninger.

Sogndal IL kombinerer forretnings- og foreningsdrift. Vi har sett at klubben, i økt grad, har blitt kommodifisert både på organisasjonssiden og anleggssiden. Gode fasiliteter på Fosshaugane Campus skal legge forholdene til rette for at spillerne skal trives både i klubben og i bygda. Samtidig er mange av klubbens tradisjonelle verdier inkludert i klubbens strategier anno 2007. Klubben satser hardt på talentutvikling, og i løpet av de siste 10 årene har lyktes med å skape et bilde av seg selv som en klubb som gir unge spillere sjansen og SIL-fabrikken har blitt et kjent begrep i fotball-Norge. Sogndal IL har utnyttet sin rolle som den største klubben i Sogn og Fjordane på en slik måte at klubben fungerer som et samlingssted for de beste spillerne i fylket. Dialog og nettverksbygging har bidratt til å skape en samholdstankegang både lokalt og på fylkesnivå. Å skape et godt sosialt miljø, blant spillerne, er en annen viktig strategi for klubben. Vi har for eksempel sett hvordan de eldre spillerne på laget hjelper nykommere med å finne seg til rette i bygda. Den siste strategien klubben benytter seg av, har direkte innvirkning på klubbens lokal- og regionalgeografiske forankring. I regi av klubben tar spillerne del i en rekke aktiviteter lokalt og regionalt, slik som å trene aldersbestemte lag, være dommere på Sognefjordcup og å skrive autografer og dele ut brosjyrer på åpningen av Campus. Slike oppgaver er utvilsomt med på knytte bånd mellom spillerne, klubben og bygda/regionen. Som vi så i kapittel 5 sa klubbleder Navarsete (Hompland 1982) at det er et gjensidig avhengighetsforhold mellom klubb og lokalsamfunn, dette mener jeg fortsatt er tilfelle i 2007.

Studien viser at rurale steder ikke er passive mottagere av globaliseringens homogeniserende kraft. De tilpasser seg gjennom glocalisering, og skaper representasjoner og narrativer. På den måten produserer rurale steder heterogenitet. Mine funn støtter de teoretikerne (Massey 1999, Kellner 2002 og Amin 2002) som hevder at globaliseringsbegrepet har blitt feiltolket som nyliberalistisk politisk ideologi. Globaliseringsprosesser har feilaktig blitt forstått synonymt med prosesser ovenfra og ned, globalisering er tvert i mot ”et tveegget sverd” hvor prosesser

går i begge retninger, både ovenfra og ned og nedenfra og opp. Jeg forstår globalisering som sosial restrukturering i tid-rom kompresjon, og et konkret eksempel på at aktørers relasjoner har blitt utvidet i tid-rom, er samarbeidsavtalen Sogndal har med en klubb i Elfenbenskysten. Klubben kan selv påvirke hvordan den ønsker å framstå gjennom sine strategier, visjoner og målsetninger. Vi har sett, gjennom uttalelsene i Sogn Avis og på Saftkokaradns forum at det er mange ulike oppfatninger om hvordan dette forholdet skal være. Basert på de klubbstrategiene jeg har identifisert, argumenterer jeg, avslutningsvis i kapittel 5, for at klubben har skapt et narrativ av seg selv som en imøtekommende og trygg klubb, med ambisjoner og fasiliteter som gjør klubben til det beste stedet for å utvikle seg både som menneske og fotballspiller.

I kapittel 6 fokuserte jeg på de profesjonelle fotballspillerne, som er en gruppe aktører som har blitt tillagt en rekke karakteristikk de senere år. Jeg ønsket å studere hvilke motiver fotballspillerne hadde for å komme til Sogndal og i hvilken grad de identifiserte seg med bygda. Jeg fant ut at ulike representasjoner av hva klubben er, motiverer ulike grupper spillere til å komme til Sogndal. Representasjonen av klubben som et karrieremessig fremskritt, i form av dens rolle som det desidert beste laget i Sogn og Fjordane, var viktig for mange lokale spillere. Representasjonen av klubben som en talentutvikler og talenteksportør var viktig for spillere fra andre deler av Norge og unge spillere fra fylket. I tillegg var det viktig for alle spillerne å få tillitt og en god kontrakt. Det var en kombinasjon av sosiale, sportslige og materielle forhold som motiverte spillerne til å komme til Sogndal, men spillerne vektla forholdene ulikt. Sosiale forhold var viktigere for de lokale spillerne enn for de andre spillergruppene, og materielle forhold syntes å være særlig viktig for de utenlandske spillerne, mens sportslige forhold var viktig for alle spillergruppene. Jeg finner ikke belegg for å si at materielle forhold har blitt viktigere enn immaterielle forhold for dagens fotballspillere. Men i og med at materielle forhold er viktigere for utenlandske og andre norske spillere enn for de lokale, vil en økning i antallet ikke-lokale spillere kunne føre til et større materielt fokus og lokal frakobling mellom klubb og sted.

I andre del av kapittel 6 fokuserte jeg på spillernes forhold til sted. Det faktum at Sogndal, i likhet med mange andre norske klubber, henter flere utenlandske spillere fremfor andre norske spillere har blitt forklart med tid-rom kompresjon og økte pengestrømmer. Jeg mener at det også er en individuell dimensjon ved dette, som går på at fotballspilleres forhold til sted kan ha sammenheng med deres geografiske bakgrunn. I følge Rose (1995) sin stedsteori kan

individer identifisere seg med, mot, eller ikke identifisere seg med et sted i det hele tatt, dersom de ikke har noe forhold til stedet. For de lokale spillerne, fra Sogn og Fjordane, var Sogndal et samlingspunkt for fylkets beste spillere. De lokale spillerne identifiserte seg, i stor grad, med både landskapet, klubben og bygda. Utenlandske spillere derimot, hadde svært begrenset kunnskap om hva som ventet dem når de kom til klubben. Deres manglende kunnskap om klubben og stedet, kan faktisk ha gjort jobben med å få dem til klubben enklere. Spillere fra andre steder i Norge vet at Sogndal er en bygd med en relativ perifer geografisk beliggenhet. Det kan gjøre det vanskelig å rekruttere denne typen spillere, ettersom det kan tenkes at disse identifiserer seg mot Sogndal. Flere av mine informanter hadde nylig ankommet klubben og befant seg dermed i en identifikasjonsprosess, noe som kan tenkes ha påvirket svarene jeg fikk. På den andre siden er det et tankekors at klubben verken har andre norske eller utenlandske spillere, i stallen, som har spilt for Sogndal i mer enn 3 år.

7.1 Konklusjon

Har globaliseringsprosesser gitt utslag i økt kommodifisering i norsk toppfotball og bidratt til en lokal frakobling av norske toppfotballklubber og toppfotballspillere?

Jeg mener at vi har sett en økt kommodifisering i norsk toppfotball. Svake eller manglende relasjoner mellom spillerne, klubben og lokalsamfunnet vil kunne tyde på at både tid-rom kompresjon og økt kommodifisering har bidratt til lokal frakobling av norske toppfotballspillere og norske toppklubber. Basert på mine studier av Sogndal IL og klubbens spillere mener jeg at det er lite som tyder på lokal frakobling. Klubben har ikke blitt kommodifisert ovenfra og ned. Tvert i mot har klubben tatt en aktiv del i dette arbeidet ved å velge ulike strategier, og skape ulike representasjoner av seg selv, som inkluderer stedet Sogndal. Dermed har klubben også, langt på vei, lykkes med å bevare sin kobling til sted. Jeg har vist hvordan både klubb og spillene bidrar til å skape stedsidentitet, i form av sine handlinger. På den måten vedlikeholdes relasjonene mellom klubben, spillerne og lokalsamfunnet. Spillerlogistikk, målsetninger og visjoner er avgjørende for klubbens geografiske forankring. Basert på mine funn argumenterer jeg for at Sogndal IL er en kombinasjon av en forretning og en forening.

Etttersom dette er en casestudie av en enkelt klubb skal jeg være varsom med å generalisere, men jeg mener at studien forteller noe om forholdet mellom klubb og sted i norsk toppfotball. Studien har først og fremst nytteverdi når det kommer til å forstå situasjonen til småbyklubber

i Norge, og kanskje også småbyklubber i andre land. De erfaringene jeg har gjort i arbeidet med denne studien har vist hvordan det er mulig for en fotballklubb å balansere mellom forening- og forretningsdrift. Småbyklubber som Sogndal har ikke råd til kommodifisere seg fullstendig. De er avhengig av et godt forhold til lokalbefolkningen ettersom det er tette personlige bånd på et lite sted. Klubbens samarbeidsmåte (nettverk) er avhengig av ”goodwill” i lokalmiljøet for å få utrettet ting (Fløysand og Jakobsen 2006). Dersom engasjementet i lokalmiljøet forsvinner vil småbyklubber, som Sogndal, kunne få problemer. I Sogndal er det et gjensidig avhengighetsforhold mellom klubb og sted.

Litteraturliste

- Amin, A. (2002) *Spatialities of globalisation*, Environment and Planning A. Vol. 34, pp 385-399
- Armstrong, G. & Hognestad, H. (2003) *"We're not from Norway": Football and civic pride in Bergen, Norway*, in Sport and the Nation - special issue
- Armstrong, G. & Giulianotti, R. (2001) *Fear and Loathing in World Football*, Berg, Oxford International Publishers Ltd., Oxford & New York
- Armstrong, G. & Giulianotti, R. (1999) *Football Cultures and Identities*, MacMillan Press LTD, Basingstoke, UK
- Best, S. & Kellner, D. (1994) *Postmodern Theory – Critical Interrogations*, The MacMillan Press LTD, Basingstoke, UK
- Cresswell, T. (1996) *In Place/Out of Place: Geography, Ideology and Transgression*, University of Minnesota Press
- Fardal, J. (red.) (2001) *Frå pølsebu til storhall – Sogndal Idrettslag 1976-2001*, Sogndal Idrettslag, Sogndal
- Fløysand, A. (2004) *Omstilling i norsk fiskeindustri*, I Lindkvist, K. B. (red): Ressurser og omstilling – Et geografisk perspektiv på regional omstilling i Norge, Fagbokforlaget, Bergen
- Fløysand, A. (1999) *A theoretical framework for how to approach globalization and social practice*, I Fraas, M. og Stokke, K. (ed.) *Occasional Paper, Human Geography* No 26, Department of Sociology and Human Geography, University of Oslo, Oslo
- Fløysand, A. & Jakobsen, S. (2005) *The art of networking: The case of Sogndal Fotball and Fosshaugane Campus*, part of SNF-project 6286, Institute for Research in Economics and Business Administration (SNF), Bergen
- Fløysand, A. & Jakobsen, S. (2006) *Commodification of rural places: A narrative of social fields, rural development, and football*, In: Journal of rural studies 23 (2007)
- Fløysand, A. & Lindkvist K-B. (2001) *Globalisation, local capitalism and fishery communities in change*, In: Marine Policy 25 (2001), Pergamon
- Fossåskaret, E., Fulglestad, O., Aase, T. (red.) (1997) *Metodisk feltarbeid. Produksjon og tolkning av kvalitative data*, Universitetsforlaget, Oslo

- Gammelsæter, H. & Ohr, F. (2002), *Kampen uten ball - Om penger, ledelse og identitet i norsk fotball*, Abstrakt forlag, Oslo
- Gammelsæter, H. & Jakobsen, S. (2005a) *Local community relations strategies (LCR) in Norwegian professional football*, Working paper No. 85/05, Institute for Research in Economics and Business Administration (SNF), Bergen
- Gammelsæter, H. & Jakobsen, S. (2005b) *Local Commitment in professional football*, Paper to the 5th International Conference on Sports & Culture: Economic, Management and Marketing Aspects, Athens, Greece
- Gammelsæter, H. & Jakobsen, S. (2006) *Utlendinger og spillerutvikling i norsk fotball*, Arbeidsnotat nr. 18/06, del av SNF-prosjekt 6286, Bergen
- Gammelsæter, H. & Jakobsen, S. (2007) *Et tiår etter Bosman – Konsekvenser for utviklingen av norsk toppfotball*, Arbeidsnotat nr. 07/07, del av SNF-prosjekt 6286, Bergen
- Giulianotti, R. (1999) *The Twentieth-Century Sport – Football, class and nation*, In: Robertson & White (2003): *Globalization – Critical Concepts in Sociology*
- Giulianotti, R. (2002) *Soccer Goes Glocal*, In: *Sociology*, Vol. 36, No. 1, Feb 2002, London
- Giulianotti, R. & Robertson, R. (2004) *The globalization of football: A study in the glocalization of the ‘serious life’*, In: *The British Journal of Sociology*, Vol. 55, Issue 4.
- Harvey, D. (1990) *The Condition of Postmodernity*, Blackwell Publishers Ltd., Oxford
- Harvey, D. (2005) *A brief history of Neoliberalism*, Oxford University Press, Oxford
- Hay, I. (2000) *Qualitative Research Methods in Human Geography*, Oxford University Press, Oxford
- Hellevik, O. (2002) *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*, 7 utgave, Universitetsforlaget, Oslo
- Hompland, A. (1982) *Sogndal e’ laget!*, Det Norske Samlaget
- Haarstad, H. & Fløysand, A. (2006). *The Globalization of Power: Discourse, narratives and networks at spatial scales*, Universitetet i Bergen
- Jakobsen, S. (2004) *Ressurser, ledelse og regional forankring. Økte pengestrømmer og endret organisering av norske toppklubber*, Prosjektsamarbeid mellom SNF/NHH og Møreforskning/Høgskolen i Molde

- Jakobsen, S. & Gammelsæter, H. (2006) *Utenlandske juveler, eller gull av gråstein?*, SNF, Bergen
- Jakobsen, S., Gammelsæter, H., Fløysand, A., & Nese, G. (2005) *The transformation of organisational structures within Norwegian top football – Towards increased formalisation*, Institute for Research in Economics and Business Administration (SNF), Bergen
- Johansen, V. (2002): "Vi er Vål'enga": *En studie av mening og identitet blant medlemmer av Klanen, Vålerengas uavhengige supporterers klubb*, Hovedfagsoppgave, Norges idrettshøgskole
- Kellner, D. (2002) *Theorizing Globalization*, In: *Sociological Theory* 20:3 November 2002, Washington DC
- Kvale, S. (1997) *Det kvalitative forskningsintervju*, Gyldendal, Oslo
- Lanfanchi, P. & Taylor, M. (2001), *Moving with the Ball - The Migration of Professional Footballers*, Berg (Oxford International Publishers Ltd.), Oxford & New York
- Lefebvre, H. (1991) *The Production of space*, Blackwell Publishing, Oxford
- Lilleheil, C. (2005) *En symbolsk kamp om sted – En analyse av bønneropsdebatten i Oslo*, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo
- Maguire, J. (1994) *Sport, identity politics and globalization: Diminishing contrasts and increasing varieties*, In: Robertson & White (2003): *Globalization – Critical Concepts in Sociology*
- Maguire, J. & Stead, D. (1998) *Border Crossings: Soccer Labour Migration and the European Union*, In: *International Review for the Sociology of Sport*, 33/1, SAGE Publications, London
- Massey, D. & Jess, P. (1995) *A place in the world? – Places, Cultures and Globalization*, Oxford University Press
- Massey, D. (1999) *Imagining globalization: Power-geometries of time-space*, In: Brah, A. et al. (eds) *Global Futures: Migration, Environment and Globalization*, Macmillan, Basingstoke
- Mayhew, S. (2004) *Oxford Dictionary of Geography*, Third edition, Oxford University Press
- McGillivray, D. & McIntosh, A. (2006) 'Football is My Life': *Theorizing Social Practice in the Scottish Professional Football Field*, In: *Sport in Society*, Vol. 9, No. 3, Routledge

- McGovern, P. (2002) *Globalization or Internationalization? Foreign Footballers in the English League, 1946-95*, Sociology, Vol. 36 (1), SAGE Publications, London
- Neumann, I. (2001) *Mening, Materialitet, Makt: En innføring i diskursanalyse*, 2 opplag, Fagbokforlaget, Bergen
- Peet, R. (1998) *Modern geographical thought*, Blackwell Publishing Ltd, Oxford, UK
- Relph, E. (1976) *Place and Placelessness*, Pion Limited, London
- Roderick, M. (2006), *A very precarious profession: Uncertainty in the working lives of professional footballers*, In: Work, Employment and Society, Vol. 20 (2), SAGE Publications, London
- Røed, C. G. (2005) *Verdiendring og stedstilhørighet: En studie av lokal forankring i FK Mandalskameratene*, Institutt for Geografi, Universitetet i Bergen
- Said, E. (1978) *Orientalism*, Pantheon books, New York
- Sandvoss, C. (2003) *A Game of Two Halves: Football, Television & Globalisation*, Routledge, London
- Stead, D. & Maguire, J. (2000) 'Rites de Passage' og Passage to Riches: The Motivation and Objectives of Nordic/Scandinavian Players in English League Soccer, In: Journal of Sport & Social Issues, Vol. 24, No. 1, SAGE Publications
- Swyngedouw, E. (2004) *Globalisation or 'glocalisation'? Networks, territories and rescaling*, Cambridge Review of International Affairs 17, Cambridge
- Tuan, Y-F. (1979) *Landscapes of Fear*, Pantheon Books, New York.
- Wadel, C. (1991) *Feltarbeid i egen kultur*, Seek AS, Flekkefjord
- Yeung, H. (1998) *Capital, state and space: contesting the borderless world*. Transcripts of the Institute of British geographers. Vol. 23, pp 291-309
- Yin, R. K. (2003) *Case study reseach – Design and methods*, Third edition, Sage Publications
- Aase, E. (2005) *Den hellige treenighet – Stedsidentitet i Vålerenga bydel*, Geografisk Institutt, NTNU, Trondheim

Andre kilder:

Sogn Avis

Supporterforum: <http://www.saftkokaradn.com>

Internettreferanser:

<http://www.euractiv.com/Article?tcmuri=tcm:29-139418-16&type=News> (Konflikt mellom FIFA og EU sine interesser) [24-08-06]

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:20025027%7EmenuPK:34472%7EpagePK:34370%7EpiPK:34424%7EtheSitePK:4607,00.html> (Wolfensohns definisjon av globalisering) [21-04-06]

<http://www.fifa.com/en/media/Facts/0,1359,INSTI,00.html?CatID=INSTI> (Liste over nasjonale forbund som er FIFA medlemmer) [23-08-06]

http://www.ssb.no/emner/00/minifakta/no/main_03.html (Statistisk sentralbyrås oversikt over befolkning fordelt på fylker) [30-08-06]

<http://www.sogndalfotball.no> (Sogndal ILs offisielle hjemmeside) [11-09-06]

<http://www.vg.no/sport/fotball/norsk/eliteguiden> (VGs Eliteserieguide) [19-09-06]

http://www.orapp.no/oversikt/Argang_2005/30008/rapport/visArtikkel/30057 (Økonomisk Rapport, april 2005- spillersalg fra Norge) [21-09-06]

http://www.footballquotes.info/quote.php?q_id=172 (Fotballsitater) [24-10-06]

<http://fotball.fvn.no/eliteserien/article70177.ece> (Budsjettøkning i tippeligaen) [30-11-06]

http://www.premierleague.com/fapl.rac?command=setSelectedId&nextPage=enSpecFeatures&id=70743&type=com.fapl.website.features.SpecialFeature&categoryCode=PLWeeklyColumn&breadcrumb=about_breadcrumb (Overgangsvinduet) [30-01-07]

<http://www.fotball.no/t2.aspx?p=27358&cat=51832> (NFF om overgangsvinduet) [30-01-07]

<http://www.saftkokaradn.com/forum/index.php?showtopic=3353> (Diskusjon om klubbens profil) [22-02-07]

<http://www.fifa.com/en/media/index/0,1369,70583,00.html> (Utbredelsen av fotball) [26-03-07]

<http://fotballmagasinet.no/index.php?mode=news&id=6272> (Budsjetter i Adeccoligaen 2007) [16-04-07]

http://www.fotballtips.no/default.asp?u_action=display&u_log=1990 (Gjennomsnittsalder i tippeligaen ved sesongstart 2007) [25-04-07]

<http://www.fotball.no/t2.aspx?p=58633&cat=51832> (NFF om klubblisens) [26-04-07]

<http://www.sxc.hu/photo/697549> (Bilde av geografisk rekkevidde) [30-04-07]

Vedlegg 1 – Intervjuguide

Spørsmål til spillerne

1. Bakgrunn

Det er fint dersom du starter med å fortelle litt om deg selv. Hvor gammel er du? Er du gift? Når giftet du deg? Har du noen barn?

Hvor er du født? Hvordan var det å vokse opp der?

Har du noen annen utdanning? Hva? Har du tatt noen form for utdanning parallelt med din karriere som fotballspiller?

Har du eller har du hatt en annen jobb ved siden av ditt virke som fotballspiller?

Hvor lenge har du vært profesjonell fotballspiller? Når fikk du din første kontrakt? For hvilken klubb? Har du spilt for noen andre klubber? Hvilken klubb sympatiserte du med da du var ung?

2. Nåværende klubb

Hvordan kom Sogndal i kontakt med deg?

Hvordan endte du opp i Sogndal? Hva var viktig for deg når du valgte å signere for denne klubben? Var det materielle goder, sportslige utfordringer eller sosiale forhold som hensyn til familie og venner?

Vil du si at stedet hvor klubben hører hjemme geografisk var viktig for din beslutning om å signere for klubben? Ja, i så fall på hvilken måte? Nei, hvorfor ikke?

Visste du noe om Sogndal før du signerte for klubben? Hva visste du? Kjente du noen i Sogndal fra før eller hadde du snakket med noen som kunne fortelle deg noe om klubben?

Hva gjorde klubben for deg da du kom hit?

Kan du beskrive en typisk arbeidsdag for en fotballspiller i Sogndal?

3. Forholdet til lokalsamfunnet

Hvis du skulle beskrive Sogndal for meg, hva vil du si kjennetegner stedet? Hva er ditt inntrykk av Sogndal?

(Hvordan identifiserer du deg med sted? Ser du på deg selv som en Sogning? En nordmann? Vestlending? Europeer? Tror du at hvordan du definerer deg selv avhenger av hvor du befinner deg?)

På hvilken måte føler du som privatperson at du er tilknyttet lokalsamfunnet?

Føler du at det er enklere å komme i kontakt med folk i og med at mange vet hvem du er gjennom din jobb som fotballspiller? Kan det også være en belastning at så mange kjenner deg som fotballspiller?

Tror du at det er vanskeligere for spillere som kommer fra andre steder å trives på et sted og i en klubb enn hva tilfellet er for de som er født og oppvokst der? Hvorfor/Hvorfor ikke? Er det noen fordeler eller ulemper ved å være lokal?

Har dere fotballspillere noen oppgaver utenfor banen som bidrar til å knytte bånd mellom dere og lokalsamfunnet?

Tror du alder spiller noen rolle for geografisk forankring? Hvis ja, hvorfor?

Hvor er hjem for deg? Har du lagt merke til noen forskjeller mellom stedet du definerer som hjemme og Sogndal? Er det noe som er bedre hjemme enn i Sogndal? Er noe bedre i Sogndal enn hjemme?

På hvilken måte føler du tilhørighet til Sogndal? Hva er det du føler tilhørighet til?

4. Begrensninger og målsetninger

Har du noen begrensninger i henhold til hvilke norske klubber du kunne tenkt deg å spille for? Hvorfor er det slik? Har dette sammenheng med nivået klubbene spiller på eller geografi?

Hva er ditt ultimale mål som fotballspiller? Hva er til nå høydepunktet i karrieren?

Har du lagt planer for hva du skal gjøre når karrieren er over? Hvor vil du bosette deg? Vil du fortsatt være involvert med fotball eller vil du jobbe med noe annet?

5. Klubbtilhørighet

Har du inntrykk av at det er enklere for dere spillere å bytte klubb i dag enn tidligere? Føler du at det er enklere for alle typer spillere å bytte klubb i dag eller er det slik at det primært er de beste spillerne som flytter mye på seg?

Tror du en klubb vil tjene på å ha mange lokale spillere? På hvilken måte vil det være positivt/negativt?

Tror du at det er slik at det er sterkere klubbtilhørighet enkelte steder enn andre? Hvorfor tror du i så fall at det er slik?

Føler du at du har en jobb som på mange måter er mer usikker enn andre yrker? Hvis ja, på hvilken måte?

Spørsmål til klubbleder

1. Hvilket geografisk område ønsker deres klubb å omfatte? Har dere noen bevisst strategi i forhold til regional forankring av klubben? Tror du at det er viktig for klubben å ha en regional forankring? Hvorfor/hvorfor ikke?
2. Hvordan ønsker Sogndal å framstå som klubb? Har dere noen bevisst strategi for hvordan dere promoterer klubben?
3. Hva er klubbens visjon?
4. Hva er klubbens kortsiktige mål (5 år...)?
5. Hva mener du er de tre viktigste faktorene for at klubben skal oppnå sportslig suksess? Hva er det viktig å ikke gjøre for å oppnå sportslig suksess?
6. Mener du at det har vært en endring i hvordan norske klubber er organisert i dag i forhold til f.eks 10 år tilbake? Hva har skjedd? Hva tror du er årsakene til det?
7. Har du inntrykk av at spillere oftere bytter klubb i dag enn før Bosman-dommen?
8. Det har blitt hevdet at fotball på mange måter en global industri, føler du at dere opererer på et globalt marked?
9. Er samarbeid med lokale/regionale bedrifter om sponsoravtaler og regional profilering viktig for klubben? Hvis ja, på hvilken måte?
10. På hvilken måte samarbeider dere med andre klubber i regionen?
11. Har dere en plan for rekruttering og utvikling av lokale/regionale spillere? På hvilken måte legger dere forholdene til rette for en slik utvikling? Har dere gjort dere noen tanker rundt UEFAs kommende krav om minst 5 lokale spillere i stallen? Hva synes du om den nye regelen?

12. Tror du at det er en fordel å ha lokale personer i klubbadministrasjonen? Hvorfor/Hvorfor ikke?

13. Føler du at det er viktig å ha en viss andel lokale spillere i troppen? Hvorfor? Er det viktig for Sogndal å gi spilletid til spillere fra Sogn og Fjordane? Kan det noen gang bli for mange lokale spillere i troppen?

14. På hvilken måte er det viktig for klubben å ha lojale spillere, såkalte kontinuitetsbærere, som har vært i klubben i fem år eller mer? Hvorfor og på hvilken måte er det viktig å ha lojale spillere i laget?

15. Dere har de siste fem årene hatt en relativt høy andel lokale spillere. Hvorfor tror du at dere har en større andel lokale spillere enn for eksempel Brann, tatt i betraktning at det bor mange flere mennesker i Hordaland enn i Sogn og Fjordane?

16. Hvilke kriterier legger dere til grunn når dere går til innkjøp av en spiller? Tenker dere på hvor han kommer fra?

17. Når klubben henter spillere fra utenfor Sogn og Fjordane baserer dere kjøpene på rapporter fra agenter eller har dere et nettverk?

18. Hva gjør klubben når en ny spiller kommer til Sogndal?

19. Representerer spillerne Sogndal på noen måte også utenfor banen?

20. Dere har få spillere fra Norge for øvrig (utenfor Sogn og Fjordane), er det noen spesiell grunn for det? Er det enklere eller billigere å hente utlendinger framfor andre nordmenn?